ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 36/18/2015
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
2015 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ
8 ޖުލައި 2015
(ބުދަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 10:37
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 14:00

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 22 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނު ކުރުން .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3، ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނުކުރުން.
-3.1 އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ.13/2/2015/
4. ރިޔާ ސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 4، ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
-4.1 މިއަދު ކޮމިޓީތަކުގެ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް. 11:00 ގައި އާއްމު ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި
3. މެންދުރުފަހު 2:00 ގައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 1.
-4.2 ކޮމިޓީތަކަށް އައި ބަދަލުތައް. އާއްމު ކޮމިޓީ ގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޠާރިޤުގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީއަށް ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން
1

އެދިވަޑައިގެން ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ޕާޓީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުން ސިޓީ ފޮނުއްވާފައިވޭ. އެ ލިޔުން ލިބުމުން، މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގެ 107 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ޕާލިމެންޓްރީ
ގްރޫޕުގެ ލީޑަރުންނަށް އެކަން ވާނީ އެސް.އެމް.އެސްއަކުން 7 ޖުލައި 2015 ގައި އަންގާފަ. އެހެންކަމުން، ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 107 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އެކަން އެގޮތަށް އިޢްލާންކުރަން.
5. މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފްކުރަންޖެހޭ ބިލު .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5، މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފްކުރަންޖެހޭ ބިލު.
-5.1 ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު
7/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގެ
ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުން. ގާނޫނު ނަންބަރު 7/2010)ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން
ހިންގުމުގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު.
6. އިބްތިދާޢީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6، އިބްތިދާޢީ ބަހުސް.
-6.1 ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008
(އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު. މި ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައި ވަނީ 30
ޖޫން 2015 ގައި ބޭއްވުނު، 2015 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަ ނަ ދައުރުގެ 10ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ބިލު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ ކުޑަހުވަ ދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި އަޙްމަދު ޢާމިރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު 11/2008، މި ގާނޫނަށް އިޞްލާޙެއް
އަޅުގަ ނޑު ހުށައެޅުމުގެ މައިގަ ނޑު ބޭނުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަކި ޝަރުތުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރުތުތައް
ފިޔަވައި އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލާ އެންމެހައި ބޭފުޅުންގެ ޝަރުތުތައް އެއް ގާނޫނަކުން، އެއް ހަމައަކުން، އެއް
2

ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުގެ މުހިއްމުކަން އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި ގޮތަށް ގާނޫނު
އިޞްލާޙުވެގެން ހިނގައްޖެ ނަމަ، މިކަމާ ގުޅޭ ތަންފީޒީ އިދާރާތަކަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑު ފަސޭހަތަކެއް މި ކަމުގައި
ވެގެންދާނެ ކަމަށާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި ފަރާތްތަކުގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔާތްކުރުމަށް ނުވަތަ ކޯޓު މަރުޙަލާގައި
ވަކީލުންނަށް ވެސް މި ކަމުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ފަސޭހަތަކެއް ވެގެންދާނެކަމާ، އަދި ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މިފަހަކަށްއައިސް ޕްރެކްޓިކްސްކުރަމުންދިޔަ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމުގެ ގާނޫނާއި އަދި ލޯކަލް
ކައުންސިލުގެ އިންތިޚާބާ ބެހޭ ގާނޫނާ، މި ދެ ގާނޫނުގައި ވެސް ޝަރުޠުތައް ދެ ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން
އޭގައި ދިމާވާ ދަތިތަކެއް ހުރިކަން ޚުދު އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ތަޖުރިބާކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، އެ އް ގާނޫނަކުން މި ދެންނެވި
ޝަރުތުތައް އެއް ހަމައަކަށް ބަޔާންކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާފައިވާ ގާނޫނެއް. އަދި އޭގެތެރޭގައި ކުރިން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަހަލަ ބައެއް މަޤާމުތަކަށް ކުރިމަތިލާން ބޭނުންވާ ވަރަށް ޒިންމާދާރު މީހުންނަށް ކުރިމަތިނުލެވޭ
ގޮތަށް ހުރިކަން އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭތީއާ އި އަދި ހަމައެއާއެއްކޮށް، އެފަދަ ފަރާތްތައް ކުރިމަތިލައިގެން
ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދެމުންދަނިކޮށް އެކިއެކި ސަބަބުތަކާ ހުރެ ހަސަދަވެރި ފަރާތްތަކުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން ގޮނޑި
ގެއްލުވައިލާފައިވާކަމީ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދަނީ ރާއްޖޭގެ
ރަށްތަކުގައި އެ ބޭފުޅެއްގެ ފަރާތުން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ބޭނުންވާ ޒާތުގެ ޒިންމާދާރު ބޭފުޅުންގެ ޚިދުމަތް
ރައްޔިތުންނަށް ނުލިބި ދާންޖެހޭ ތަން ދިމާވެފައި އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނުގެ މައިގަ ނޑު ބޭނުމަކީ، މިދެންނެވި
އުސޫލުން މިކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ހުށަހަޅާފައި އޮތް ގާނޫނެއް. ދެން، މި ގާނޫނުގައި ކުށްތައް ބަޔާންކޮށްފަ އި
އޮތްއިރުގައި އެ ކުށްތަކުން މާފުލިބުމަށް ނުވަތަ އެ ކުށްތަކުން އެއްކިބާވުމަށް، ކުރިމަތިލުމުގެ ޝަރުތާ ހަމައަށް އައުމަށް
ޓަކައި މުއްދަތުތަކެއް މި ގާނޫނުގައި ދީފައި ވާނެ. އެ މުއްދަތުތަކަކީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އަދި އިތުރަށް މުރާޖަޢާކޮށް
ހާލަތަށް ބަލާފައި އަދި އިޞްލާޙުކުރެވިދާނެ ކަންތައްތަކެއް ކަމުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އާދެ!
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމުގެ ގާނޫނުގައި ވެސް
ކަތީބަކަށް ހުންނަ މީހަކު، ކާށި ބެހިއިރުގައި އެއް ކާށި މީހަކަށް ދެވިގެން އިނގޭތޯ. ކާށި ބެހިއިރުގައި އެއް ކާށި
އޭނައަށް ނޭނގި އޮޅުމަކުން އިތުރަށް ދެވިގެން އެއީ ޚިޔާނާތުގެ ކުށަކަށް ހަދާފައި އޭނަގެ ގޮނޑި ގެއްލިގެންދާ ތަން
ދިމާވެފައި އެބަހުރި. އަދި ހަމައެއާއެކު، އެ ސަބަބާ ހުރެ ތިރީހަކަށް އަހަރުދުވަހުގެ ކުރީގައި ދިމާވެފައި އޮންނަ
މައްސަލައަކުން އޭނަގެ ގޮނޑި ގެއްލިފައި ވެސް އެބަހުރި. އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ސަބަބުތަކެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރިމަތިވެފައި ހުރީތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ، ޙަޤީޤަތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ވެސް އެކި ކަންކަމުގެ ޝަރުޠުތައް އެކި ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމަކީ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެހާ ބޮޑަށް
ބަލައިގަންނަން ފަސޭހަ ކަމެއް ނޫން. މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
މަސައްކަތްކޮށް މިދެންނެވިހެން ތަޢުލީމީ ޤާބިލުކަން ފިޔަވައި، ތަޢުލީމީ ޤާބިލުކަން ވަކި މަޤާމަކަށް ހުންނަންޖެހޭނެ
3

ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ޝަރުތުތައް ފިޔަވައި، ދެން އެހެން ހުރިހާ ޝަރުތުތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެ ޝަރުތުތަކަށް ވާން
އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބިލެއް. މި ބިލަކީ މިދިޔަ 17 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި
ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާފައިވާނެ ބިލެއް. އަދި އެއާއެކު، އަޅުގަ ނޑު މިހާރުވެސް މަސައްކަތްކުރަމުންދަނީ މި ދެންނެވި
އުސޫލުން މިކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ބުއްދި ގަބޫލުކުރާ ، ނުވަތަ ހަމަޖެހޭ އުސޫލަކުން އެކަން ކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި
އަޅުގަ ނޑު ކުރާ ކަމެއް. ފަހަރެއްގައި ވެސް މި އީ ވަކި މީހަކަށް ނިކަމެތިކަމެއް ދޭން، ވަކި މީހަކަށް ގެއްލުންދޭން،
ނުވަތަ ވަކި މީހަކަށް ފައިދާކުރާކަން އަޅުގަ ނޑު ކުރާ ކަމެއް ނޫން. މި ބިލު އަޅުގަ ނޑު ދިރާސާކުރިއިރު، މި ބިލު
އަޅުގަ ނޑު ފަރުމާކުރަމުންދިޔައިރުގައި ހަމަ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކެއްގެ އެހީތެރިކަން އަޅުގަ ނޑު ހޯދައިފާނެ. ރާއްޖޭގެ
ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ ލަފާ އަޅުގަ ނޑު ހޯދިން. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މިއަދުގެ ބަންޑާރަ ނައިބު، ބަންޑާރަ ނައިބުކަމުގެ
މަޤާމަށް ވަޑައިނުގަންނަވަނީސް އެ މަނިކުފާނުގެ އެހީތެރިކަން ވެސް މިއަށް ލިބިފައިވޭ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މަޖިލީހުގެ
ކައުންސެލް ޖެނެރަލްގެ އެހީތެރިކަން ވެސް މިކަމުގައި ލިބިފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންވީމާ، މިދެންނެވި
އުސޫލުން މި ގާނޫނު އަޅުގަނޑު ފަރުމާކުރަމުންދިޔައިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ބެލެންހުރި އެންމެ ރަނގަޅަކަށް ބަލާފައިވާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، އަދި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް ބަލައި، މުރާޖަޢާކުރުމަކީ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް މީގައި
ކުރެވިދާނެ ކަމެއް. މި ގާނޫނުގެ ސަބަބުން އުވިގެންދާ ގާނޫނުތަކުގެ މާއްދާތައް ވެސް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް މި ބިލުގައި
ބަޔާންކޮށްފައި ވާނެ. އަދި އެ މާއްދާތައް ވެސް ؛ އެ މާއްދާތަކާއި އަޅުގަ ނޑު އިތުރަށް ހުށައަޅާފައި ހުރި މާއްދާތަކާ މި
ބިލުން ވަރަށް ސާފުވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މައިގަ ނޑު ބޭނުމަކީ މި ގާނޫނު އިޞްލާޙުވެ ގެންދިއުމަށްފަހު
ދެން އެހެން ހުރިހާ ގާނޫނުތަ ކެއްގެ ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ޝަރުތު ކަ ނޑައެޅިގެން އަންނަ މާއްދާގައި މި ގާނޫނަށް
ރިޢާޔަތްކޮށް، އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ ޝަރުތު ހަމަވާ މީހެއް ކަމުގައިވާންޖެހޭނެ ކަމަށް
ބުނުމުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ފުދިގެންދޭ. ބައެ އް ކަހަލަ ގާނޫނުތައް އެބަހުރި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަކި ޝަރުތުތަކެއް
ބަޔާންކުރާ ޝަރުތުތައް ، ހަމަ އެކަމުގެ އިންތިޚާބާ ބެހޭ ގާނޫނުގައި އެ މާއްދާއަށް އެކަނި ރިފަރކޮށްފައި ދޫކޮށްލާފަ.
އެހެންވީމާ، މީ ވަރަށް ބޮޑު ފަސޭހައަކަށް ވެގެންދާނެތީވެ އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލެއް. މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ހަމަ
އެކި އެކި ބޭފުޅުންގެ އަޅުގަ ނޑު މި ހުށަހެޅި ވިސްނުމަށް ވުރެ ވެސް ރަނގަޅު ވިސްނުންތައް ހުރުމަކީ ހަމަ ގާތްކަމެއް.
ހަމަ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް މިއާ މެދު ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ބަހުސްކުރައްވައި، މީގައި އުނިކަމެއް ވާނަމަ އެކަން
ރަނގަޅުކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި ވާހަކަދައްކަވައި ގެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާއަށް ގެންގޮސް މި ބިލު ފުރިހަމަ ބިލަކަށް
ހައްދަވައި ގެން މިކަން ކޮށްދެއްވުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
4

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ބިލަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވަނީ ޖުމްލަ 3 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އެއީ،
ޕީ.ޕީ.އެމަށް 1 ގަޑި 30 މިނެޓު 41 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 45 މިނެޓު 20 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 22
މިނެޓު 40 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 10 މިނެޓު 18 ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް 5 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް
ނިސްބަތްނުވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 6 މިނެޓު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު
ޙުސައިނަށް.
ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދު ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ބިލު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ހަމައެއާއެކީގައި،
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން ގާނޫނީ ފްރޭމްވޯކަށް ވަރަށް ބޮޑު ލުއިކަމެއް
ލިބި، އެއް ގާނޫނަކުން ހުރިހާ އިންތިޚާބުތަކެއްގެ ޝަރުތުތައް ބަޔާންވެގެން ފެންނަން އޮންނާނެކަން. އެއީ ހަމަ ގާނޫނީ
ނަޒަރިއްޔާތުން ބަލާއިރު ރާއްޖޭގެ ގާނޫނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް. ހަމައެއާއެކީގައި، އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މި ގާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ފާހަގަކޮށްފައި މި ހުރި ޝަރުތުތަކާއި، އޭގައި
ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި ހުރިހާ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި އަދި ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ހަޔާތުގައި މިހާރު ހިނގަމުންދާ
ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަދިވެސް މިއަށް ބައެއް އިޞްލާޙުތަކެއް އަންނަންޖެހޭ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްލަން.
އެގޮތުން، އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މިހާރަކަށްއައިސް ރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން
ހިންގުމުގައި ކައުންސިލުތައް މެދުވެރިކޮށް ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދެއްވަމުންދާއިރު،
ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް ދިމާވާ ހާލަތަކީ ކައުންސިލުތަކަށް ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކުރެއްވުމަށްފަހު އަމިއްލައަށް މަޤާމުން
އިސްތިޢުފާދެއްވުމާއި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމުގެ މަޤާމަށް ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކުރެއްވުމަށްފަހު އަމިއްލައަށް މަޤާމުން
އިސްތިޢުފާދެއްވުން ފަދަ ކަންތައްތަކެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުން މިހާރު ހިނގަމުންދާތީ، މި ފަދަ ފަރާތްތަކަކީ
ރައްޔިތުންގެ އުއްމީދުތަކަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތައް ކުރިމަތިކުރުވައި، ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި މާޔޫސްކަމެއް
ގެނުވާ ފަރާތްތަކަކަށް ވާތީ، މި ފަދަ ފަރާތްތަކަށް ދެވަނަ ފަހަރަށް އިންތިޚާބީ އެއްވެސް މަޤާމަކަށް ކުރިމަތިނުލެވޭ ގޮތް
ވުމަކީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ގޮތް ނިންމުމުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ލުއިކަމެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް ކަމަށް ފާހަގަކުރަން.
އެހެންކަމުން، ރާއްޖޭގެ ކައުންސިލުތަކާއި، އަދި އިންތިޚާބީ؛ ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބެއްގެ ގޮތުގައި
އިންތިޚާބުވެގެން އަންނަ އެއްވެސް މަޤާމެއްގައި ހުރި ބޭފުޅަކު އަމިއްލަފުޅަށް އިސްތިޢުފާދެއްވުމަށް ފަހު ދެން އިންތިޚާބީ
އެއްވެސް މަޤާމަކަށް އެ ބޭފުޅަކަށް ކުރިމަތިނުލެވޭ ގޮތް ވުމަކީ ރައްޔިތުންގެ އެ ފަދަ ނިންމުންތަކަށް އިޙްތިރާމުކޮށް،
5

ރައްޔިތުން އިތުރަށް ބާރުވެރިވެގެންދާނެ ކަމެއް ކަމުގައި ފާހަގަކޮށް، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގަ އި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިފަދަ
ކަންކަމަށް ވިސްނާވަޑައިގެން މި ގާނޫނު ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އިޞްލާޙުވެގެން މަޖިލީހުގެ ފްލޯއިން މި ބިލު ގާނޫނަކަށް
ވެގެންދިއުމަކީ، އަޅުގަ ނޑުގެ އެދުމެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނަށް މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙާ ދޭތެރޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ފުންކޮށް ނަޒަރިއްޔާތުން ވިސްނައިލާއިރު، މީގައި ގާނޫނު ނަންބަރު؛ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ބޭރު ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތަކު، ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވެފައި ވާނަމަ، އެ މީހަކު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވީތާ
5 އަހަރު ވެފަ އިވުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ކަމަކަށް ވެދާނެ އިނގޭތޯ. އިނގިރޭސިއަކު ނޫނީ
އެހެން ޤައުމެއް ގެ މީހަކު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވިތާ އޭގެ 5 އަހަރު ފަހުން ރާއްޖޭގައި މި ފަދަ އިންތިޚާބުތަކުގައި
ކުރިމަތިލެވޭ ގޮތަށް އޮތުމަކީ މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ކަމަކަށް ވެދާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާދަކާދައާއި ސަގާފަތާއި
ދިވެހީންގެ ގޮތްތަކާއި އުސޫލުތަކާއި ހަމަތައް ނޭނގި ހުރެ، އެ މީހަކު އިންތިޚާބުތައް ކާމިޔާބުކޮށްގެން ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތްކުރަން ފަށައިފި ކަމަށް ވާނަމަ، ދިމާވެދާނެ ނުރައްކާތައް ވަރަށް ގިނަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފުންކޮށް މިއާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނުމަށްފަހުގައި މި 5 އަހަރު ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް
މުއްދަތު އެންމެ ކުޑަމިނުން 10 އަހަރަށް ބަދަލުކޮށްލުމަކީ އެ ކަށީގެންވާ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން. ދެންމެ؛ ދާދި
ދެންމެއަކު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސައުދު ޙުސައިން އެ ވިދާޅުވިހެން އަމިއްލައަށް އިސްތިޢުފާދެއްވާފައި ހުރި ބޭފުޅަކު،
ދެވަނަ ފަހަރަށް ކުރިމަތިނުލެވޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ގާނޫނު ގެނައުމަކީ އެއީ އެހާ ރަނގަޅު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ގަބޫލެއް ނުކުރަން. ސަބަބަކީ، އިސްތިޢުފާދެވިދާނެ ހާލަތްތައް ހުރެދާނެ. އޭނާއަށް އަމިއްލަ މަޖުބޫރީތަކެއް ވެސް
ހުރެދާނެ. އެހެންވީމާ، ގާނޫނަކުން އެ ފަދަ ލޮކެއް އެޅުވުމަކީ އެއީ އެހާ ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން. ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް
އިންތިޚާބުކުރެވޭ މަޤާމުތަކަށް މީހުން މި ޢައްޔަންކުރަނީ ރައްޔިތުން. ރައްޔިތުން ވިސްނާނެ އެކަމާ ދޭތެރޭގައި. ދެން
މީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް 10 ހާސް ރުފިޔާއަށް ވުރެ މަތީ އަދަދެއްގެ ޚިޔާނާތުގެ ކުށެއް. 5 ރުފިޔާ ވިޔަސް، 10
ރުފިޔާ ވިޔަސް ، 1000 ރުފިޔާގެ ޚިޔާނާތެއް ކޮށްފި ކަމަށް ވަންޏާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަލައިގެންނު ވާނެ. 10000
ރުފިޔާގެ ޚިޔާނާތެއް ވީމައޭ ދެން އިތުރު ޚިޔާނާތެއް ނުވާނީ. އެ ކަހަލަ މާނައެއް ދޭހަވާ ގޮތަކަށް މި އޮވެގެންނުވާނެ.
6

އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި 1.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަތައް
ހުރިކަމުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓުތައް އެހެރީ. އެހެންވީމާ، 100 ރުފިޔާ ވެސް ޚިޔާނާތެއް ވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ، އެއް ފަހަރު
ޚިޔާނާތެއް ވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ މިއަށްވުރެ މަތީ އަދަދުތަކުން ޚިޔާނާތައް ވުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. އެހެންވީމާ، އެ
ފަދަ މީހަކަށް ދެވަނަ ފަހަރަށް މި ފުރުޞަތު ދިނުމަކީ އެއީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން. ރިޝްވަތާ
އަދި ޚާއްޞަކޮށް މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކުގައި، އެކިއެކި ޖިނާޢީ މައްސަލަތަކުގައި ބެދިފައި ތިބޭ
މީހުންނަށް އިންތިޚާބުތައް ކާމިޔާބުވުމުގެ ފުރުޞަތު ދީގެނެއް ނުވާނެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީއަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް ވަރަށް
ފުރިހަމަ އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރަށް
ވަރަށް ޚާއްޞަ ޝުކުރެއް ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކިތައްމެ ފުރިހަމަ އެއްޗެއް ހުށަހެޅި ކަމުގައި ވިޔަސް
އަނެއް ބައެއްގެ ޚިޔާލު ، ނޫނިއްޔާ އެ ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ބަދަލުކުރުމުގެ އެއީ އާއްމު އުސޫލެއްގެ ދަށުން އޮންނާނެ ކަމެއް.
އެގޮތުން، ޢާމިރު ހުށަހެޅުއްވި އިޞްލާޙުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތަކެއް ދަންނަވައިލާނަން. މީގައި
ހަތަރުވަނަ ނަންބަރުގައި މި ބުނާ، އުމުރުން 18 އަހަރު ފުރިފައިވާ؛ މާފުކުރައްވާތި! ފަސްވަނަ ނަންބަރުގައި މި ބުނާ
ބުއްދިހަމައަށް ހުރި މީހެއް ކަމުގައި ވުން. މިކަން ސާބިތުކޮށްދޭނީ ކޮންތާކުންތޯ؟ ދުވަހަކު ވެސް އެއްވެސް މީހަކު
ޓެސްޓެއް ކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ އެހެން ފަދަ ކަމެއް ކޮށްގެން ވެސް ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރި މީހެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް
އެނގިފައި އޮތް ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ނުވޭ. އެހެންވީމާ، މީގެ ފަހުން އިންތިޚާބަށް ކުރިމަތިލާއިރު އޭނާގެ ސިކުނޑީގެ
ޓެސްޓެއް ހަދައި، އޭނައަކީ ރަނގަޅު މީހެއްތޯ ބަލަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. ދެން ހަވަނަ މާއްދާގައި މި
އޮތް، ބޭރު ޤައުމެއްގެ ރައްޔި ތަކު ދިވެހި ރައްޔިތެއް ކަމަށް ވެފައިވާ ނަމަ، އެ މީހަކު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވިތާ 5
އަހަރު ވެފައިވުން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަޚް، ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
ތާއީދުކުރަން. މިހާރު ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތައް ހުންނަ ގޮތުން 5 އަހަރު، 10 އަހަރަށް ޕްލޭނުކޮށްގެން ކަންތައްތައް
ރާވަނީ. ރާވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭން ކަންތައްތަކެއް ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ބޭރުމީހުން 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި
ރައްޔިތަކަށް ވެގެން އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިވެގެން ކަންތައްތަކެއް ކޮށްފި ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާމު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
7

މިނިވަންކަމާއި އަދި އެހެނިހެން ކަންތައްތައް ވެސް ގެއްލިދިއުމުގެ ފުރުޞަތު އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އެކަން އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކުރަން. އެހެންނަމަވެސް މި ޕޮއިންޓަށް އަޅުގަ ނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް ތާއީދުކުރި ނަމަވެސް
9 ވަނަ ނަންބަރުގައި މިދަންނަވާ 10 ހާސް ރުފިޔާގެ ބައި އަޅުގަ ނޑު ކުޑަކޮށް ތަފާތުވޭ އެބަ. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާމު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވެސް އެ ހުށަހެޅުއްވިހެން ބައެއް ފަހަރަށް ކާއްޓެއް އިތުރަށް
ގުނިގެން ވެ ސް މިކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް ދާތީވެ ބައެއް ފަހަރަށް އެބަހުރި އެކަން ސާބިތު ވެސް ވެފަ. އެހެންވީމާ، 10
ހާސް ރުފިޔާއަކީ މިހާރު ދެން ވަރަށް ކުޑަކުޑަ އެއްޗެއް އެއީ. އެހެންވީމާ، އެ އަދަދު 1 ލައްކަ ރުފިޔާއަށް ބަދަލުކުރަން
އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އައިޓަމު 14. ފުލް ޓައިމް ދަރިވަރެއް ކަމުގައިވުން. ފުލް ޓައިމް
ގޮތަށް މިހާރު މާނަކުރެވޭ އެތައް ކޯސްތަކެއް އެބަ ހިންގާ. ގޭގައި ތިބެގެން ކޯސް ހިންގާ މީހުންނާއި މިހާރު
ކައުންސިލުގައި މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރު ހަވީރު ނޫނިއްޔާ ރޭގަ ނޑުގައި ލިބޭ ހުސްވަގުތުގައި ފުލް ޓައިމް ހަމަ ކޯސް
ހަދަމުންދާ މީހުން ވެސް އެބަ ތިބި. އެހެންވީމާ، ފުލް ޓައިމް ދަރިވަރެއް ކަމުގައިވުން، މީތި އެބަ ޖެހޭ ތަންކޮޅެއް
ބޮޑަށް ތަފުސީލުވާން. މިހާތަނަށް ވެސް ބައެއް ކައުންސިލަރުން އެބަހުރި ވަޒީފާއިން ވަކިވެފައި ފުލް ޓައިމް ކޯހެއް
ހަދަމުންދާތީވެ. އެހެންނަމަވެސް އޭނަގެ އެއްވެސް ވާޖިބެއް އަދާކުރުމުގައި އޭނައަށް ހުރަހެއް ނޭޅޭ އޭނަ އެ ކޯސް
ހަދަމުންދިއުމުގައި. އެހެންކަމުން، މީތި ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް ބަލައިލަން އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި. ޖުމުލަ
ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއީ ހުރިހާ ގާނޫނުތަކުގެ ބަލަދުވެރި ގާނޫނަކަށް ވެގެންދާއިރު މީ ހަމަ ރަނގަޅު
ބަދަލުތަކެކޭ މިގޮތަށް ގެންނަން. މީގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ނުހަނު ފައިދާ ބޮޑު ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. ދެން
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން އަޙްމަދު ޢާމިރަކީ އިންތިޚާބާ ބެހޭ ގާނޫނުތަކަށް ވަރަށް ގިނަ އިޞްލާޙުތައް ހުށަހަޅުއްވާ
ބޭފުޅެއް. އެ ބޭފުޅާގެ ޝައުޤުވެރިކަން ވަރަށް ބޮޑަށް މިއަށް ހުރޭ. އެހެންކަމުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް މިކަން
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށް، އެ ބޭފުޅާގެ ހިތުތެރޭގައި އެ އޮތް ޝުޢޫރާއި އަދި އެ ބޭފުޅާގެ ނިންމެވުންތަކަށް އަޅުގަ ނޑު
އިޙްތިރާމުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ނިންމައިލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކަށް.
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
8

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢާމިރު މި ހުށަހެޅުއްވި އިޞްލާޙުތަކަކީ ވަރަށް ބޭނުންތެރި، މުހިއްމު އިޞްލާޙުތަކެއް ކަމުގައި
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އާދެ! އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ހެދިފައި ހުރި
ގާނޫނުތަކަށް ބަލާއިރުގައި ތަފާތު ގާނޫނުތަކެއްގައި އެއް ވާހަކަތަކެއް ލިޔެފައި ހުރުން، ނުވަތަ އެއް ކަމަކާ ގުޅޭ
ވާހަކަތައް ތަފާތު އެތަކެއް ގާނޫނުތަކަކުން ފެންނަން ހުރުން މީ ތަންފީޒީ އިދާރާތަކަށް މެންބަރު މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވަމުން
ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން ކުރިމަތިވާ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. ހަމައެއާއެކީގައި
އިންތިޚާބުތައް ރެގިއުލޭޓުކުރުމާއި އަދި އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލައްވާ ބޭބޭފުޅުންގެ ޝަރުޠުތައް އެއް ގާނޫނަކުން ނުވަތަ
އެއް ބިލަ ކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިއުމަކީ މި މަސައްކަތް ކުރައްވާ؛ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ގާނޫނީ ދާއިރާގައި
މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ލުއިފަސޭހައެއް ކަމުގައި ގަބޫލުކުރަން. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި
ތަންފީޒީ އިދާރާތަކަށް މީގެ ލުއިފަސޭހަކަން ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ލިބިގެންދާނެކަން މީ އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ
ޙަޤީޤަތެއް. ހަމައެއާއެކީގައި ގާ ނޫނީ މަފްހޫމަކީ ވެސް އެއީ ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭ ވާހަކަތަކެއް އެއް ގާނޫނަކުން ގެނެސް،
އެއް ގާނޫނަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަންކަން ރެގިއުލޭޓުކުރެވޭނެ އުސޫލެއް ހަމަޖެހިގެންދިއުންކަން، މީ ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ޙަޤީ ޤަތެއް. ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކަށް ކުރިމަތިލައްވާ ބޭބޭފުޅުން ގެ ޝަރުތުތަކާއި އަދި ލޯކަލް
ކައުންސިލުތަކަށް ބޭބޭފުޅުން ހޮވުމަށް ބާއްވާ އިންތިޚާބުތަކުގެ ވާހަކަތައް މީ ލޯކަލް ކައުންސިލުގެ އިންތިޚާބީ ގާނޫނުގައި
އަދި ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގައި ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބަޔާންކުރެވިފައި ހުރި ކަންކަން. ހަމައެއާއެކީގައި
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވެސް އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ނުވަތަ ޝަރުތުތަކާބެހޭ ބައެއް ކަންކަން ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަން މިއީ
ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ނުކުތާއެއް. އެހެންނަމަވެސް މި ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ ބަދަލުތަކުގެ ތެރޭން ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި ކަންކަން އިސްތިސްނާވެގެންދާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އާދެ! މި ބިލަށް ބަލާއިރުގައި މި
ބިލުގައި ހުރި ބައެއް ނުކުތާތަކަކީ ހަމަ ވަރަށް ބޭނުންތެރި ވަރަށް މުހިއްމު ނުކުތާތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް މީގެތެރޭގައި
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ކަންބޮޑުވާ ބައެއް ކަންކަން ހުރިކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ އިޒުނަފުޅާ އެކީ ދަންނަވާލަން.
މީގެތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ 10 ހާސް ރުފިޔާ ނުވަތަ އެއަށްވުރެ މަތީ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ހިމެނޭ ޚިޔާނާތުގެ ކުށެއް
ކުރިކަން ސާބިތުވެފައިވާ މީހެއް ކަމުގައި ނުވުން. މާނައަކީ ކައުންސިލަށް ކުރިމަތިލާ މީހަކު ވާން އެބަ ޖެހޭ 10 ހާސް
ރުފިޔާއަށް ވުރެ ބޮޑު ނޫން އަދަދަކުން؛ އެ މީހަކީ އެއީ ކޮރަޕްޝަންގެ ތުހުމަތެއް އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ކުރެވި،
އެހެންނަމަވެސް އެ 10 ހާސް ރުފިޔާއަށް ވުރެ ބޮޑު އަދަދަކުން ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ބޭފުޅަކު ކަމުގައި ވާނަމަ،
މީގެތެރޭން އެ ބޭފުޅަކު އެބަ އުނިވެގެންދޭ. ހަމައެއާއެކީގައި 10 ހާސް ރުފިޔާއަށް ވުރެ މަދުން އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް
ކޮރަޕްޝަނުގެ ތުހުމަތެއް ސާބިތުކުރެވިފައިވާ މީހެއް ކަމުގައި ވާނަމަ، އެ މީހަކު އެބަ ޖެހޭ 10 އަހަރު ވަންދެން މި
ކައުންސިލަށް ކުރިމަތިނުލައި މަޑުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީގެތެރޭގައި ހިމެނިގެން ހިނގައިދާނެ 100 ރުފިޔާގެ
9

ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލައެއް ވެސް. މީގެތެރޭގައި ހިމެނިގެން ހިނގައިދާނެ 5 ރުފިޔާއާއި 10 ރުފިޔާ ޚިޔާނަތުގެ
މައްސަލައެއް ވެސް. އެހެންވީމާ، ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަތައް އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ގާނޫނަކުން ކެޓަގަރައިޒްކުރާ ކަމަށް
ވާނަމަ، ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލައިގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކުރަހާ ލައިނަކީ 10 ހާސް ރުފިޔާ ކަމަށް ވާނަމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އޭގެ ދަށުން މި ކުރެވޭ އަދަދުތަކަށް ވެސް ތަފާތުތަކެއް އަންނަން. މިސާލަކަށް 100 ރުފިޔާގެ
ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލައެއްގައި ތުހުމަތުކުރެވިފައި ހުރި މީހަކު، ނުވަތަ ސާބިތުވެފައި ހުރި މީހަކު 10 އަހަރު ވަންދެން
މަޑުކުރަންޖެހިއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ، އެއީ މައްސަލައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކައުންސިލުތަކަށް ކުރިމަތިލާނެ ރަނގަޅު
ބޭބޭފުޅުން އަޅުގަ ނޑުމެން ރަށްފުށުން ބޭނުންވޭ. ކުށެއް ކުރެވިފައި ސާބިތުވެފައި ހުރި މީހަކަށް ވެސް އޭނަ
އިޞްލާޙުވެގެން މުޖުތަމަޢަށް އެނބުރި އައުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިދެވެން އެބަ ޖެހޭ. އޭނަ އިޞްލާޙުވެގެން މުޖުތަމަޢަށް
އެނބުރި އައުމަށްފަހުގައި އަނެއްކާ އޭނަ ބޭނުންވާ މަންޒިލްމަޤްޞޫދާ ހަމައަށް ވާސިލުވުމަށް ޓަކައި 10 އަހަރުދުވަސް
އޭނަ މަޑުކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ވާނަމަ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް. މިސާލަކަށް 5 އަހަރުދުވަސް، 3
އަހަރުދުވަސް، އެ ސާބިތުވާ ކުށެއްގެ ނިސްބަތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މުއްދަތު ކަ ނޑައެޅިދާނެ. އާދެ! ހަމައެއާއެކީ
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް، މި ގާނޫނުގައި
ކައުންސިލުތަކަށް ކުރިމަތިލައްވާ ބޭބޭފުޅުންގެ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ، ބޭރުގެ ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތަކު ދިވެހި
ރައްޔިތަކަށް ވެފައިވާ ނަމަ، އެ މީހަކު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވިތާ 5 އަހަރު ވެފައިވުން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއަދުގެ
ހާލަތަށް ބަލާއިރުގައި ރާއްޖޭގެ މީސްމީހުންނާ ކައިވެނިކުރުމުގެ މަޤްޞަދުގައި އެކަނި ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ގޮތުގައި
މީހުން އެބަ ރަޖިސްޓަރީވަމުންދޭ. 5 އަހަރުދުވަހަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަގާފަތާއި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދީނީ އާދަތަކާއި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢަށް އެ މީހަކު ހޭލުންތެރިވުމަށް ވަރަށް ކުރު މުއްދަތެއް. އެހެންވީމާ، ބޭރު ޤައުމެއްގެ
ރަށްވެއްސަކު، ބޭރު ޤައުމެއްގެ މީހަކު އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެއްސެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް 5 އަހަރުދުވަހު މި
ޤައުމުގައި ދިވެއްސެއްގެ ގޮތުގައި އުޅުމަކީ ކައުންސިލަށް ކުރިމަތިލާން ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުތެއްގެ ގޮތު ގައި ވާކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ކައުންސިލުތަކަށް، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކަށް ރަށްފުށުގެ މުޖުތަމަޢުގައި މި ހިނގާ ކަންކަން ދުވަހުން ދުވަހަށް ބެލެހެއްޓުމުގައި
އިސްވެތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ ސީދާ ދިވެހިންނަށް ވާން. އެ މީސްމީހުން ވާންޖެހޭނީ ދިވެހިންގެ ސަގާފަތަށް
އަހުލުވެރިވެފައިވާ، ދިވެހީންގެ ދީނަށް ލޯބިކުރާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އުޅެބޮޑުވެފައިވާ މީހުންނަށް ވާންޖެހޭނެ.
އެހެންވީމާ، ބޭރުގެ ރައްޔިތަކު އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އުޅުމަކުން، ނުވަތަ ދިވެހި ރައްޔިތަކަށްވީތާ 5 އަހަރު ވުމަކީ މި
ޝަރުތު ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ސަބަބެއް ކަމުގައި ވާކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނުގައި
ކައުންސިލަކަށް ކުރިމަތިލައްވާ ބޭބޭފުޅުންގެ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ބައެއް ކަންކަމަކީ މީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އަދި އިތުރަށް ވިސްނާލަންޖެހޭނެ ކަންތައްތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން. އޭގެތެރޭގައި
10

އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، މިސާލަކަށް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށެއް ސާބިތުވެ ޙުކުމެއް ކޮށްފައިވާ މީހަކު
ނަމަ، އެ ޙުކުމެއް ތަންފީޛުކޮށް ނިމުނުތާ 10 އަހަރު ވެފަ އިވާ މީހަކު ކަމުގައި ނުވުން. މީ އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ
ގޮތުގައި އިމްލާ ކުށެއް. މި ތަނުގައި އޮންނަން މި ޖެހެނީ 10 އަހަރު ވެފައިވާ މީހަކު ކަމުގައި ވުން. އެހެންވީމާ،
މިފަދަ ބައެއް މައްސަލަތަށް މި ބިލުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެބަހުރި. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިތުރަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އިތުރަށް މަޝްވަރާކޮށްގެން ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިތުރު ވިސްނުންތައް މީގެތެރެއަށް ގެނެސްގެން އިތުރަށް މި ބިލު ފުރިހަމަކުރެވިދާނެ.
މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ބިލެއް. އެއް ގާނޫނަކުން މި ހުރިހާ ޝަރުތުތަކެއް ފެންނަން ހުރުން، އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި ބޭއްވޭ ހުރިހާ އިންތިޚާބުތަކެއް އެއް ގާނޫނަކުން ރެގިއުލޭޓުކުރެވިގެންދިއުން. މީ ވަރަށް ބޮޑު ލުއިފަސޭހައެއް.
މިއީ މިހާރު ކުރަންވެއްޖެ ކަމެއް. މި ގާނޫނަކީ މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން އިންތިޚާބުތައް ރެގިއުލޭޓުކުރުމަށް ޓަކައި ކޮންމެހެން ބޭނުންވެފައިވާ ގާނޫނެއް ކަމުގައި ފާހަގަކޮށްލަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއް ޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމަށް.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް
މި ގެނައި އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ފާހަގަކޮށްލެވޭ ބައެއް ކަންކަން އެބަހުރި. ދެން އެންމެ
ރަނގަޅަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަށް ތާއީދުކުރަން ދަތި. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބައެއް؛ އިޞްލާޙު
ގެނެވިފައިވާ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ބައެއް ކަންކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް އުނިކުރަންޖެހޭ ބައެއް
ކަންކަން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ފާހަގަ އެބަ ކުރަން. އޭގެތެރޭގައި ބިދޭސީއަކު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވުމަށްފަހު 5 އަހަރު
ވުމުން އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލެވޭވުން އެއީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން އުނދަގޫ މާއްދާއެއް. ހަމަ އެގޮތަށް މި
މާއްދާގެ (ށ)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ގަބޫލުކުރަން ދަތި. ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލާނަން 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ 16، އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަ މި ކުރެވެނީ މި ވަގުތު މި ޤައުމަށް އަންނަމުން
މި ދާ އަމާންކަމަށް އެޅޭ ހުރަހެއްގެ ގޮތުގައި. އެ މާއްދާގެ މި އޮންނަނީ ޓެރަރިޒަމްގެ ކުށެއް ކުރިކަން ޝަރީޢަތަށް
ސާބިތުވެފައިވާ މީހެއް ކަމުގައި ނުވުން. އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މީގައި އެބަ އުޅޭ ސިއްރެއް. އެއީ
11

އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް މި އޮތް މަސްދުވަސް ތެރޭ ގާތްގަ ނޑަކަށް ނައިބު ރައީސް ބޭރުކުރެވި، އަޅުގަ ނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރަމުން، އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ ވަކި ބޭފުޅަކަށް، އަޅުގަ ނޑު ވެސް
އުއްމީދުކުރަން އެ މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް އެއްބާރުލުންދީގެން މިކަން ކުރިއަށްގެންދާނެ ކަމަށް.
އަޅުގަ ނޑުމެން އިއްޔެ އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔައީ ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި،
މިހާރު އިދިކޮޅު ޕާޓީއެއް ނެތް ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޭހަވެގެން މި ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސްގެ އިސްތަށިފުޅުގެ މަތީގައި އިންނަ وأمرهم شوراى بينهم އެ އާޔަތުގެ މަތިވެރި އުސޫލުން ކަންކަން
ހިންގަމުންދާއިރު، ވަކި ބޭފުޅަކަށް ހުރަސްއެޅުމަށް ފާހަގަކުރެވިގެންދާ މާއްދާއެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަނީ މި
މާއްދާ. އެހެންވީމާ، އެ އަމާންކަން ގެއްލުވައިލުމަށް ޓަކައި މި މާއްދާ ހިމެނިފައި އޮތްއޮތުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހިތްހަމަޖެހޭ
ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އާދޭހާ އެކު ދަންނަވަން، މި މާއްދާ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވެސް
ނެންގެވުމަށް. އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަ މި ކޮށްލަނީ ޓޫރިޒަމް މިނިސްޓަރު އަޙްމަދު އަދީބު ނައިބު ރައީސަކަށް ގެނައުމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން މަޝވަރާތަކެއް ކުރަމުން މި ދާދިއުމުގައި އެކަމަށް ހުރަހެއް އެޅުމުގެ ގޮތުން ލާފައި އޮތް މާއްދާއެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު މިކަން ފާހަގަ މި ކުރަނީ. ހަމަ މިހެން ކުށްތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގާބުރިއެއް
އެއްލި މީހާއަށް ވެސް އެބަހުރި ޓެރަރިސްޓެއްގެ ލަޤަބު ލިބިފަ. ހުކުން ވެސް ކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވަގުތު ގަބޫލުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދަތި ކަންކަން. އެއީ ޤައުމު މި ވަގުތު އޮތް؛ ޖުޑިޝަރީ
އޮތް ހާލަތަށް ބަލާއިރުގައި މި އޮތް ގޮތަށް މިކަން ކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެއްބަހެއް ވެވޭކަށް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް ތަފާތު އިޞްލާޙުތައް ގެނެވި، އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ރަނގަޅު ބަޔަކު
ކައުންސިލުތަކަށް ގެނައުމަށް ކުރަމުން މި ދާ މަސައްކަތަށް؛ ވަރަށް ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް މި މަޖިލީހުން ކުރަމުން އެބަ
ދޭ. އެހެންނަމަވެސް މި އިޞްލާޙުތަކުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި މި އޮންނަ ޝަރުތުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޭހަވެގެން މި
ދަނީ ރަނގަޅު މީހަކު ކައުންސިލަށް އައުމަށް، ރަނގަޅު ބޭފުޅަކު ކައުންސިލަށް ގެނައުމަށް އެޅޭ ހުރަސްތަކެއްގެ
ގޮތުގައި. ރަނގަޅު. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން، މި ޤައުމުގެ ރަނގަޅު، އިންޞާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ކުރެވިއްޖެ
ކަމަށް ވަންޏާ އަށްޑިހަ، ނުވަދިހަ ޕަސެންޓުގެ އަތްފައި ހުންނާނީ މިހާރު ބުރިވެފަ. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން
ގަބޫލުކުރާ ޙަޤީޤަތެއް. އެހެންވީމާ، މިވަރު ކަމަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވަގުތު ވަޒީފާތައް މިހާ ދަތި
ދުވަސްވަރެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި މާއްދާތައް ހިމެނިގެން މި އިޞްލާޙު ކުރެވިގެންދާ ދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކަންބޮޑުވާ މައްސަލައެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
12

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ޚަލީލަށް.
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު
ހުށަހެޅި ބަހުސްކުރެވެމުން މި ދާ ބިލަކީ އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި ބިލުގެ ރޫހަށް
ބަލާއިރުގައި ވަރަށް ރަނގަޅު މަޤްޞަދެއްގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލެއް ކަމަށް ފާހަގަކުރެ ވޭ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ހެދިފައި ހުރި
އެކިއެކި ގާނޫނުތަކުގައި، ޚާއްޞަކޮށް އިންތިޚާބީ މަޤާމުތަކަށް ކުރިމަތިލައްވަން ކަ ނޑައަޅުއްވާފައި މި ވާ ޝަރުތުތައް
އެއްގޮތްކުރުމުގެ ގޮތުން ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ވަރަށް މުހިއްމު އިޞްލާޙެއް.
އެހެންނަމަވެސް، އެ މަނިކުފާނު ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ބިލަށް ގެންނަންޖެހޭ މުހިއްމު
އިޞްލާޙުތަކެއް ހުރިކަން ވެސް މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަލައިލާއިރުގައި މިހާރު ޢަމަލުކުރެވެމުންދާ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ކައުންސިލުތަކުގެ
ޝަރުތުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ވާހަކަދައްކާ ކަމަށް ވަންޏާ ދެންނެވޭނީ، ބައެއް ކުށްތައް ކުރުމުން ކައުންސިލުތަކަށް
ކުރިމަތިނުލެވޭ ގޮތަށް މިހާރު މި އޮންނަނީ. ހަމަ އެ ކުށް އެގޮތަށް ތަކުރާރުކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް، ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ކުރިމަތިލެވޭ. އަދި ރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތީ މަޤާމުތަކަށް ވެސް ކުރިމަތިލެވޭ ގޮތަށް މި އޮންނަނީ. މީ
އެއްގޮތްވާންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، މި އެއްގޮތްކަން ގެނެވޭނެ ބިލެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަ ނޑަށް މި ބިލު ފާހަގަކުރެވިގެން އެބަ ދޭ. މި ބިލަށް އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލިއިރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެބަ
ފާހަގަކުރެވިގެންދޭ މި ބިލުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ؛ އެއީ ގާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ 14 ވަނަ ނަންބަރެއް އިތުރުކޮށް ،
އެއީ ފުލް ޓައިމް ދަރިވަރެއް ކަމުގައި ނުވުން. އަޅުގަ ނޑަށް ގަ ބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން މީ އޮވެގެންވާނެ ވާހަކައެއް ނޫން. ފުލް
ޓައިމް ދަރިވަރަކަށް ވީކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އިންތިޚާބެއްގައި ވާދަކުރެވެންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ އަޅުގަ ނޑު މި ޤައުމަށް ބަލާއިރުގައި މީ ވަރަށް؛ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކިޔަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤައުމު ކިތަންމެ މުސްކުޅި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް މި ޤައުމުގެ ޖީލަކީ ވަރަށް ޒުވާން ޖީލެއް. ތަޢުލީމަށް ލޯބިކުރާ ޖީލެއް
މި ޖީލަކީ. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ހިތްވަރުދިނުމުގެ ގޮތުން ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން ފުލް ޓައިމް
ދަރިވަރުން ކަމުގައި ވީކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް މިކަހަލަ އި ންތިޚާބީ މަޤާމުތަކަށް ކުރިމަތިލައި، ތަޢުލީމު އުނގެނުމުގެ
ފުރުޞަތު ހަނިވާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް އޮވެގެންވާނެ ކަމަކަށް ގަ ބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެ ފުރުޞަތު އޮންނަން އެބަ
ޖެހޭ. ދެންހަމަ އެއާއެކުގައި ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ތަނުގައި ތަކުރާރުކުރެއްވި ޚިޔާލުފުޅުތައް އަޅުގަ ނޑު
13

ތަކުރާރުކުރާކަށް ނެތީމު. އެ ޚިޔާލުފުޅުތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު
ނިންމާލަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاަلهއށް.
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ، ސަރުކާރު ހިންގަވާ ޕާޓީއަށް
ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ތެރޭން އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް ވިދާޅުވެދެއްވިދާނެތޯ
ތިޔަ ބޭފުޅުން ތިޔަ ތަމްސީލުކުރައްވާ ޕާޓީއާއި ސަރުކާރު ގެ އަސާސީ ވިސްނުމަކީ ކޮބައިތޯ. ނުވަތަ ތިޔަ ޕާޓީގެ، ތިޔަ
ސަރުކާރުގެ އަސާސީ އަމާޒަކީ ކޮބައިތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި އެއްވެސް މެންބަރަކަށް
ވިދާޅުވެދެއްވިދާނެތޯ؟ ތިޔަ ބޭފުޅުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތު ތިޔަ ބޭނުންކުރައް ވަނީ ކޮންކަމަކަށްތޯ؟ ފަހަރަކު ގާނޫނެއް
ފަހަރަކު، ފަހަރަކު ގާނޫނެއް އިޞްލާޙުކުރައްވަމުން ގެންދަވާއިރު، މި ތަނަށް ހުށަހަޅަމުންގެންދަވާއިރު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އަދިވެސް ވެރިކަމަށް 2 އަހަރު ވެގެންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެއްވެސް އަސާސެއް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. ސުޕްރީމް ކޯޓާއި ފުލުހުންނާ ބޭނުންކޮށްގެން ރައްޔިތުންގެ މައްޗަށް
ބާރުވެރިވެގެން ތިހެން ތިއްބަވާއިރު، ގައިމު ރައްޔިތުންނަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ވިސްނުމެއް ހުށަހަޅުއްވަންޖެހޭނެ،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ވެސް، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީއަކީ ވެސް، އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ
ވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ވެސް މި ޤައުމުގައި ވެރިކަންކުރި ބައެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އަދިވެސް، ދެންވެސް
ވެރިކަންކުރުމަށް ހުށަހަޅަމުން ވެސް އަންނަ ބައެއް. ދިވެހި އެއްވެސް ރައްޔިތެއް ކައިރީގައި އައްސަވައިލައްވާ
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވިސްނުމަކީ ކޮބައި ތޯ. ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ބުނެލާން އެނގޭނެ އެމް.ޑީ.ޕީން ހުށަހަޅަމުން އައި ކަންކަން.
އެމް.ޑީ.ޕީ މިސާލަކަށް ހުށަހެޅީ ދިވެހި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ބޭނުންކުރާނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ އަސާސީ
ޚިދުމަތްތަކަށޭ. 3 އަހަރުގެ ވެރިކަމެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެ އާމްދަނީ ބޭނުންކުރީ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކަށް. ތަމްރީނަށާއި
ޞިއްޙަތަށާއި، ފްލެޓު ދޮންބެގެ ފްލެޓުތައް އެޅުމަށާއި މިކަހަލަ ކަންކަމަށް ބޭނުންކުރަމުން އައިއިރު، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް މިއަދު މަނިކުފާނުމެން ތިޔަ ތަމްސީލުކުރައްވާ ޕާޓީން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އާމްދަނީ ބޭނުން މި
ކުރަނީ، އާމްދަނީއަށް ވާނުވާ ވެސް އެނގޭ މީހަކު ހުރި ކަމަކަށް ނުވޭ. ކޮރަޕްޝަންގެ ތެރެއަށް އާމްދަނީ
ފުރޭނިގެންދާއިރު އެކަކަށް އެއް ފްލެޓު، އަނެކަކަށް އަނެއް ޔޮޓު، މިހެންގޮސްމިހެންގޮސް ދިވެހި ދައުލަތުގެ ހުރިހާ
14

އާމްދަނީއެއް ބްރޯތަކަށް ބަހައިލާތަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. ރައްޔިތަކާ ހަމައަށް އެ
އާމްދަނީ އަންނަ ތަނެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާކަށް ނެތް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމެއްގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހެޅީ މުޖުތަމަޢު އޮންނާނީ ނުވަތަ އިޤްތިޞާދު އޮންނާނީ ވިޔަފާރިތަކަށް ހުޅުވާލެވިފައޭ. ބޮޑު، ކުޑަ،
މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ކުރިއަރާނެ ގޮތަކަށް އިޤްތިޞާދު އޮންނާނީ ހުޅުވާލެވިފައޭ. މިނިވަންވެފައޭ. މިގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރިއިރު، މިއަދުގެ ސަރުކާރުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އެ
މީހެއްގެ ވިޔަފާރި ކުރިއަރާ މިންވަރު، ނުވަތަ ނާރާ މިންވަރު ގުޅިފައި މި އޮންނަނީ ސީދާ ވަޒީރުގެ ޖީބުގެ ފުންމިނާ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީން ޢަދުލްވެރި މުޖުތަމަޢެއް ޤާއިމުކޮށްދޭނަމޭ ކިޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން ވެރިކަންކުރިއިރު،
މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އެ ޢަ ދުލުވެރިކަމާއި އެ އިންސާފުވެރިކަމާ ގުޅިފައި އޮތީ އަނެއްކާވެސް
ފަ ނޑިޔާރުގެ ޖީބާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީން އަޅުގަ ނޑުމެން އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރާނަމޭ،
ޑިމޮކްރެޓިކް ވެއްޓެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާއިމުކުރާނަމޭ ކިޔައިގެން މިތާ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރަންވެގެން
އެމް.ޑީ.ޕީން އަޅުގަ ނޑުމެން ތެދުވެ ތިބިއިރު، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މަނިކުފާނުމެންގެ ސަރުކާރާއި މަނިކުފާނުގެ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އަޣުލަބިއްޔަތު ތިޔަ ބޭނުންކުރައްވަނީ އެތައް ގާނޫނެއް، ފަހަރަކު ގާނޫނެއް، ފަހަރަކު ބިލެއް މި
ތަނަށް ހުށަހަޅައިގެން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިފައިވާ ޙައްޤުތައް ހަނިކުރަމުންހަނިކުރަމުންގޮސް ޙައްޤުތައް އެއްކޮށް
ނިގުޅިގެންދާ މިންވަރަށް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 400 އެތައް މީހުންނެއް 4 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި ޖަލަށް ލައި،
ސިޔާސީ ހުރިހާ ލީޑަރުންނެއް ޓެރަރިޒަމްގެ ދަޢުވާކޮށްފައި ޖަލަށް ލާފައި، މީޑިޔާގެ ހުރިހާ މީހުންނަށް ބިރުދައްކާފައި،
މިނިވަން މުއައްސަސާއެއް ވެއްޖެއްޔާ ހިސޯރުކޮށްފައި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ތިޔަ ކުރައްވާ ވެރިކަން، ތި ވެރިކަމުގައި
ރައްޔިތުން އިނދަޖައްސައިނުލެވިގެން ތި އުޅެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުން ހަމަ ފަހަތަށް ނުޖެހުނީމަ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މަނިކުފާނުމެން ތިޔަ ކުރައްވާ ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޙައްޤުތަކަށް އަރައިގަންނަނީ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމެއްގައި ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު އޮންނާނީ އެ ޤައުމެއްގެ ކުރިމަގާއި އެ ޤައުމެއްގެ މުސްތަޤްބަލު ގުޅިފައި
އޮންނާނީ އެ ޤައުމެއްގެ އަތްމަތީގައި އެކަނި ނޫންކަން ވިސްނައިގެން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހަޅަމުން
އައީ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް އިންޑިޔާކަ ނޑުގެ އަމާންކަމަކީ މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި އޮތް އައްސޭރީގެ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެސް ޒިންމާއެއް ކަމަށް ބަލައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ހުށަހަޅަމުން އައިއިރު،
މަނިކުފާނުމެންގެ ތިޔަ ސަރުކާރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރިންނަށް ފަހަރަކު ބަޔަކާ، ފަހަރަކު ބަޔަކާ
ތޮޅެމުންތޮޅެމުން ގޮސް މިހާރު ޑިމޮކްރެޓިކް ޤައުމުތަކުގެ ވެށީގައި އަނގައިން ބުނެލާނެ މީހަކު ނެތް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މަނިކުފާނުމެން ވެރިކަންކުރައްވާފައި ނިންމާއިރު 2018 އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދާއިރު، ތިޔަ ގޮތަށް ގާނޫނުތައް
އިސްލާޙުކުރައްވާ ކަމުގައި ވެއްޖެއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 2018 އަށް ދާއިރު އެހެން ހުރިހާ ލީޑަރުން، އިދިކޮޅު
ޕާޓީގެ ހުރިހާ ލީޑަރުން ޖަލަށް ލާފައި ބާކީ ތިބޭނީ 2 ޤައްޔޫމާއި ބްރޯއާތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
15

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަޢުފަރު ދާއޫދަށް.
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަޢުފަރު ދާއޫދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގެ ފްލޯގައި ބަހުސްކުރެވެމުން މި ދާ
ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޢާމިރު ހުށަހަޅުއްވާފައި މި ވަނީ ވަރަށް މުހިއްމު އިސްލާޙުތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އެކަމަށް ޓަކައި
އެ މަނިކުފާނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރިން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި އެހެން ބައެއް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މި އިސްލާޙުތައް މިގޮތަށް ގެނައުމުން ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކަކަށް ފަސޭހަތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. އޭގެތެރޭގައި އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް،
އަދި އިންތިޚާބުތައް އިންތިޒާމުކޮށް އޮގަނައިޒްކުރާ ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާއަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑު ފަސޭހަކަމެއް
ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމައެއާއެއްކޮށް އިންތިޚާބުތަކުގައި ޝަރުތާ ގުޅޭގޮތުން އޭނަ، އެ މީހަކު
އިންތިޚާބުވުމަށްފަހުގައި ދެން ކުރިމަތިވާ ދުވަސްތަކުގައި ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކަކާ މެދު، ޚާއްޞަކޮށް ކައުންސިލުތަކަކީ
ވަރަށް ގިނަ ކައުންސިލަރުން އިންތިޚާބުކުރާ މުއައްސަސާތަކެއް ކަމަށް ވާތީވެ ، އެ އިންތިޚާބަށް ކުރިމަތިލައި،
އިންތިޚާބުވުމަށްފަހު ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް ކުރިމަތިވެގެން، ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި ވަރަށް ކުދިކުދި ކަންތަކާ ވެސް
ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކަށް އިންތިޚާބުން މަޙްރޫމުވާން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ވެސް ދުރާލައި ވަރަށް ބޮޑު
ލުއިކަމެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން. ދެން 15 ވަނަ މާއްދާގެ؛ އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނުގެ 15
ވަނަ މާއްދާއަށް އާއްމު ގޮތެއްގައި އިސްލާޙު ހުށަހަޅުއްވާފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، މި އިސްލާޙުގައި މި އޮތް ގޮތުން
ބައެއް އެހެން މެންބަރުންނަށް ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ފާހަގަކޮށްލާ އެންމެ މުހިއްމު އެއް
ނުކުތާއެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު މި ދެކެނީ، 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ 6 ގައި މި އޮންނަ، ބޭރު ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތަކު
ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވެފައި ވާ ނަމަ، އެ މީހަކު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވިތާ 5 އަހަރު ވެއް ޖެއްޔާ އޭނައަށް ރާއްޖޭގެ
އިންތިޚާބުތަކުގައި ކުރިމަތިލެވިދާނޭ މި އޮންނަ ބައި. އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ގަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ ވޭތިވެދިޔަ ދިގު
ޒަމާންތަކަކުން ފެށިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި؛ އިނގިރޭސިވިލާތު ރައްޔިތުންނެއް ނޫން އިނގޭތޯ، ބަނގްލަދޭޝްގެ ރައްޔިތުން
ރާއްޖޭގައި ގިނައިން މި އުޅެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގޭތެރޭގެ އެންމެ އާދައިގެ މަސައްކަތް ތަކުން ފެށިގެންގޮސް އެންމެ
ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކަށް ދާންދެން، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ކުރުމަށް ދެކޮޅުވެރިވާ ، ނުވަތަ ފޫހިވާ މަސައްކަތްތަކަށް
16

ދަންދެން އެ މީހުން ކޮށް، އެ މީހުން މި ވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުން ގެ އެތައް ބައެއްގެ ލޯބި ހޯދާފަ. އެހެންވީމާ،
މިހެންވުމުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑު ޖަމާޢަތެއް ރާއްޖޭގައި ބަނގްލަދޭޝް ރައްޔިތުންގެ އޮތުމާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިގޮތަށް މި މާއްދާ އޮވެއްޖެއްޔާ އެ މީހުން ފަހަކަށްނުދާނެ ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކަށް ކުރިމަތިލައިގެން
މި އިންތިޚާބުތައް ކާމިޔާބުކުރާކަށް. އެހެންވީމާ، މި މީހުންނަށް މި ފުރުޞަތު ހުޅުވިއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ
ދުވަސްކޮޅަކުން، މީގެ ހަމަ ދިހަވަރަކަށް އަހަރު ފަހުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތްކުރަން ބަނގްލަދޭޝް މީހުން ތިބޭ ހިސާބަށް ހިނގައިދާނޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭނެ
ޕޮއިންޓެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ދެން އަދި މިއާއެއްކޮށް މި މާއްދާގެ 14 ވަނަ އަކުރުގައި މި އޮންނަ ފުލްޓަ އިމް
ދަރިވަރެއް ކަމުގައި ނުވުން. ދެން އެއީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަ އިޞްލާޙުވާންޖެހޭ އެއްޗެއް. އެ
އަކުރު އިސްލާޙުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި؛ އެ އަކުރު އުވާލުމުގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ އިސްލާޙުކުރަން. އެއީ
އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ބުނަން މި އުޅެނީ އަސްލު ރަސްމީ ތަޢުލީމުދޭ މަދަރުސާއެއްގައި ކިޔަވާ ކުއްޖަކަށް ނުވުމުގެ
ވާހަކަހެން ބުނަން މި އުޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް، ލޯކަލް ކައުންސިލު ގާނޫނުގައި މި ވާހަކަ އައިއްސަ އޮންނައިރު ފުލް
ޓައިމް ދަރިވަރެއް ކަމުގައި ނު ވުން، މިހެން އޮންނާތީ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ މީތި މިގޮތަށް އައިއްސަ މި އޮންނަނީ.
އެހެންވީމާ، ފުލް ޓައިމް ދަރިވަރެއްގެ ގޮތުގައި ކިޔަވާ ވަރަށް ގިނަ މީހުން ކޯސްތަކުގައި އުޅޭ. އެހެންނަމަވެސް،
ރަސްމީ އޮފީހުގެ މަސައްކަތް ނިމުމަށްފަހުގައި ހުރިހާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭނެ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ހަމަ ފުލް
ޓައިމް ދަރިވަރެއްގެ ގޮތުގައި އެކިއެކި ކޯސްތަކާއި އެކިއެކި ތަންތަނަށް ގޮސްގެން ކިޔަވާ ދަރިވަރުން އެބަ އުޅޭ.
އެހެންވީމާ، އެ މީހުންނަށް ފުރުޞަތު ގެއްލޭ ގޮތަށް އޮތުމަކީ ވަރަށް ގިނަ ރަނގަޅު ޒުވާނުން މިކަމަށް ކުރިމަތިލުމަށް
އޮތް ފުރުޞަތު ގެއްލިގެންދާ ކަމެއް ކަމުގައި ނޫނީ ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ފުލްޓައިމް
ދަރިވަރެއްގެ އޮތް ތަން އިސްލާޙުކޮށްލަންވީ ރަސްމީ ތަޢުލީމު ދޭ މަދަރުސާއެއްގައި ކިޔަވާ ދަރިވަރަކަށް ނުވުން. އެގޮތަށް
އޮވެއްޖެއްޔާ އެކަން އިސްލާޙު ވެގެންދާނެ. ދެން 3 ވަނަ ނުކުތާއެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ،
15 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި މި އޮންނަ ބައި. (ނ) ގެ 2 ވަނަ އަކުރުގައި މި އޮންނަ ބައި. ޖިނާޢީ ކުށެއް ކުރިކަން
ސާބުތުވެ، 12 މަސްދުވަސް ނުވަތަ 12 މަސްދުވަހަށް ވުރެ ދިގު މުއްދަތެއް ގެ ޙުކުމެއް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ މީހަކަށް
ވެއްޖެއްޔާ އޭނަ އެ އަދާކުރަމުންދާ ވަޒީފާއިން މީނަ މި ވަކިވަނީ. އޭގެ މާނައަކީ މިސާލަކަށް 8 މަސް، 10 މަހުގެ
ޙުކުމެއް ޖިނާޢީ ކުށެއް ކޮށްގެން މީނަގެ މައްޗަށް ކުށެއް ސާ ބިތު ވިޔަސް އޭނަ އެއަކުން ބަރީޢައެއް ނުވޭ. މިއީ ވަރަށް
ބޮޑު މައްސަލައެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހެން މި ދެންނެވީ، މިސާލަކަށް މާރާމާރީއެއް
ހިންގައި ނުވަތަ ވައްކަމެއް ވެސް ކޮށްފައި ހުރި މީހެއްގެ މައްޗަށް ޙުކުމެއް ކޮށްފާނެ މިސާލަކަށް 10 މަސްދުވަހުގެ.
އެހެންނަމަވެސް، އޭގެ މާނައަކީ އޭނަ އެ ޙުކުމް ތަންފީޛުކޮށްފައި އައިސް އަނެއްކާ ހަމަ އޮޓަމެޓިކުން އޭނަ
އިންތިޚާބުވެފައި ހުރި މަޤާމުގައި މަސައްކަތްކުރަންވީއޭތޯ؟ އަޅުގަ ނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ އެއީ ރަނގަޅު ވާހަކައެއް
17

ކަމަކަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި ބަލައިގަންނަ ކޮންމެވެސް އަޚްލާޤީ މިންގަ ނޑެއް ހުންނަ ބަޔަކު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޚިދުމަތްކުރަން ތިބެވޭނީ. އެހެންކަމަށްވަންޏާ 12 މަސްދުވަހަށް ވުރެ ދިގު މުއްދަތެއްގެ
ޙުކުމެއް އޭނަ ތަންފީޛުކުރަން ޖެހިއްޖެއްޔާ މެނުވީ އޭނަ އަދާކުރަމުންދާ އިންތިޚާބީ މަޤާމުން ވަކިނުވާ ކަމަށް އޮތުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުންނަށް ގަބޫލުނުކުރެވޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ. އެހެންވީމާ،
މިވެސް ހަމަ އިސްލާޙުކުރަންޖެހޭ އެއްޗެއް. އޭގެ މާނައަކީ ޖިނާޢީ ކުށެއް ކުރިކަން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެ ޙުކުމެއް
ތަންފީޛުކުރަމުންދާ މީހެއް ނަމަ، އޭނަ އިންތިޚާބުވެފައި ހުރި މަޤާމުން އޭނަ އިސްތިޢުފާދޭންޖެހޭނޭ ނުވަތަ ވަކިވާނޭ، މި
މާއްދާއަށް އިސްލާޙު ގެނައުމަކީ އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަ ކަމެއް ކަމުގައި ފެންނާތީވެ އެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާލަން.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މޫސާމަނިކަށް.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 1/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަ ށް
އިސްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. އަޅުގަ ނޑު އޮޅުންފިލުވާލަން ބޭނުންވޭ އިއްޒަތްތެރި މި ގާނޫނު، ހުށަހެޅި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުގެ ފަރާތުން މި ގާނޫނު، މީތި އެޕްލައިވެގެން ދަނީ ކިތައް ކެޓަގަރީގެ މީހުންނަށްތޯ؟ އެއީ މިހާރު ބައެއް
ގާނޫނުތަކަށް މި ގެނެވޭ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ހުންނަ ބައެއް ކަންތައްތައް ވެސް
ފުރޮޅިގެންދާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. އެހެން ވީމާ، މީގައި ފުރަތަމަ ބަލައިލަން ބޭނުންވަނީ އާއްމު
އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނަށް އިސްލާޙުގެނައުމާއި ގާނޫނުތަކާއި އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލުމުގެ ބާރު؛ މި ދެންނެވީ
އިޞްލާޙު ގެނައުމެއް ނޫން. ކުރިމަތިލުމުގެ ބާރަކީ ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައިވާ ބާރެއް. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ދީފައިވާ އެ
ބާރުތައް ހަނިކުރެވޭނެ ގޮތަށް އެއްވެސް ގާނޫނެއް ނެހެދޭނެ ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަ ނޑައެޅި، ބަޔާންވެގެން އެބަ
އޮތް. އޭގެތެރެއިން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަ ނޑައެޅުމުގައި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ވަކި އުސޫލުތަކެއް އެބަ
އޮވޭ. އެހެންވީމާ، އާއްމު އިންތިޚާބާ ބެހޭ ގާނޫނެއް އަލުން ކުރިމަތިކުރުވައިގެން ގެނައިކަމުގައި ވިޔަސް، ރާއްޖޭގައި
އެންމެ ގިނަ ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކުރަންޖެހޭ، އެންމެ ގިނަ ރައްޔިތުންގެ ވޯޓުން އިންތިޚާބުކުރަންޖެހޭ އެއްފަރާތް
ކަމުގައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިންތިޚާބުކުރުމުގައި އޮތް އުސޫލުތަކެއް ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބޭރުން އިތުރު
ގާނޫނަކުން ހަނިކުރެވޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑެއް ނުދެކެން. އަދި އެފަދަ ގޮތަކަކަށް އެކަން ކޮށްފި ކަމަށް ވާނަމަ، އެކަން
18

ވެގެންވާނީ ބާތިލު އެއްޗެއް ކަމަށް ވެސް ދަންނަވަން. އެކަން މީގައި އެބަ ފެނޭ. ދެން ހަމައެއާއިއެކީގައި ދެވަނައަށް މި
އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މެންބަރުން އިންތިޚާބުކުރުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ލިޔެވިފައިވާ ކަންކަން. އެ އިންތިޚާބުކުރުމުގައި ޝަރުތުތައް ކަ ނޑައަޅާއިރުގައި މެންބަރަކަށް ވުމުގެ ޝަރުތުތަކުގެ
ތެރޭގަޔާއި އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލެވޭ މީހެއްގެ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަހުރި ބައެއް ކަންކަން. އޭ ގެތެރޭގައި ދިވެހި
ރައްޔިތަކަށް ވުމާއި، ބޭރު ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތަކަށް ނުވުމާއި، މުސްލިމަކު ކަމުގައި ވުމާއި، ސުންނަތް ޖަމާޢަތުގެ މީހަކު
ކަމުގައި ވުމާއި، އުމުރުން 18 އަހަރު ވެފައިވާ މީހަކު ކަމުގައި ވުމާއި، ބުއްދި ހަމައަށް ހުރި މީހަކު ކަމުގައިވުން،
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ އޮވޭ އޭގައި ލިޔެފަ. ދެން ހަމައެއާއިއެކީގައި ކުރިމަތިނުލެވޭނެ ޝަރުތުތަކެއް ވެސް ކަ ނޑައެޅިފައި
އެބަ އޮވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން އޭރުގައި ނިންމައިގެން އޮތީ، ރާއްޖޭގައި އޮތީ ސިޔާސީ ކުށެއް ކުރި މީހެއްގެ ވާހަކަ.
ގާނޫނުލްޢުޤޫބާތުން ވެސް އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގައި މާ ވަރުގަދަ އޮންނާނެ 35 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ހުކުންކުރެވޭ
އުސޫލުތަކެއް. އެ އަޅުގަ ނޑުމެން އުނިކޮށްލައިގެން ގެންދިޔައީ، އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް މި ދެންނެވި ސިޔާސީ ކުށެކޭ
ކިޔައިގެން ވާހަކަދައްކާ ބައި ކަ ނޑައެޅީ، އެއީ ސިޔާސީ މީހުންނަށް އެކަކު އަނެކަކުގެ ބޮލުގައި ގޯނިއަޅުވައިގެން އެ
މީހާއަށް ކަންކަމުން މަޙްރޫމުކުރުމަށް ކުރާ ކަމެއް. އޭގެ ބަދަލުގައި މިހާރު އަނެއްކާ މަޑުމަޑުން ފުރޮޅިގެން އަންނަ ތަން
މި ފެންނަނީ ޓެރަރިޒަމްގެ ނަމުގައި ފެށިގެން އަންނަ އެއްޗެއް. އެހެންނަމަވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ޓެރަރިޒަމާ ބެހޭ
ގޮތުން އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލުމުގައި ކޮންމެ އިންތިޚާބަކަށް ކުރިމަތިލާއިރު ވެސް ކުރިން ކުރެވިފައިވާ ކުށެއްގެ އަދަބު
ލިބި، އެ ކުށަކަށް މާފުކުރެވިގެން ވަކި ކުށްތަކެއް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި
ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ނޫން ގޮތަކަށް މީގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އިތުރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅާ
ކަ ނޑައެޅުންތަކަކީ އެއީ ބާތިލު އެއްޗަކަށޭ ވާނީ. އަޅުގަ ނޑަށް ފެނޭ މިހާރު ލާފައި މި އޮތް ގާނޫނުގައި މި ދެންނެވި
ކަހަލަ މާއްދާތަކެއް ހުއްޓާ. އެހެންވީމާ، އެ މާއްދާތަކާ ދޭތެރޭގައި ރިޢާޔަތްކުރުން އަޅުގަ ނޑު އެދެން. އެހެންނޫންނަމަ،
އިންތިޚާބީ ވަގުތުގައި ރާއްޖޭގައި މިއަދު އަދި މި ހާލު އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް، އިންތިޚާބާ ކައިރިވެގެން އަންނަ ވަގުތުގައި
ފަ ނޑިޔާރުގެތައް ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ބަދަލުވެގެންދާ ތަން އެބަ ފެނޭ. އަދި ފަ ނޑިޔާރުގެތަކުން ކޮންމެހެން ސަރުކާރު
ހިންގަން ތިބޭ މީހުން ބުނާ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ކުރާ ތަނެއް ވެސް ނުފެނޭ. އެއާ ޚިލާފަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ފެނިގެންދާނީ މުޅިން އެހެން ކަމެއްކަން އެނގޭ. އެއީ މީގެ ކުރީގަ އި ވައްކަމުގެ މައްސަލައެއް ސާބިތުވެފައި އޮތް ގ.
ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދު، 2008 ވަނަ އަހަރު ވެރިކަމަށް ކުރިމަތިލައިގެން އުޅުނުއިރުގައި ހައި ކޯޓަށް އަދި
ހުށަހެޅުނު މައްސަލައާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމި ގޮތުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރުގައި ކަންކަން
ފުރޮޅިގެންދާ ގޮތް އެބަހުރޭ ފެންނަން. އެހެންވީމާ، ބޭނުންނުކުރެވޭ ގާނޫނެއް ކޮންމެހެން ހަދައިގެން ތިބުމުގެ މާ ބޮޑު
މާނައެއް ނެތް ކަމަށް ވާތީވެ، މި ގާނޫނުގައި މި ދަންނަވާ ގޮތަށް ލިޔެފައި ހުރި ބައިތައް ވާނީ ބާތިލު އެއްޗަކަށް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢާމިރު ހުށަހަޅުއްވާފައި ހުރި ގާނޫނުގައި މި ދެންނެވި ގޮތަށް
19

ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟު ކަންކަން ކުރީމަ. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މިކަމަށް ވިސްނާވަޑައިގަތުމަކީ އަޅު ގަ ނޑު ހަމަ މި
ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންހިފި؛ އެންމެ އެއް ބޭނުންހިފި ބޭނުމަކީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ
ނަޢީމަށް.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުން މި ދާ ގާނޫނު، އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ
ގޮތުން ހުށަހެޅިފައި މި ވާ؛ އިންތިޚާބާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ އިޞްލާޙާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު
ވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ބަލާއިރު، މި އިޞްލާޙުގައި އެބަހުރި ވަރަށް ގިނައިން ވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހުރި،
އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލުމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަ ނޑައެޅިފައި ހުރި ޝަރުތުތަކުގެ އިތުރަށް އެހެނިހެން
ޝަރުތުތަކެއް ހިމަނާފައި ހުރިކަން އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުގައި. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަ ނޑައެޅިފައިވާ މިންވަރު އެއީ، މިހާރުވެސް ހަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ މިންވަރެއް.
އޭގެ އިތުރުން މި ހަނިކުރެވޭ ހަނިކުރެވުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ކުރިއަށް އޮތް މުސްތަޤުބަލަށް ބަލާއިރު، މާ އެދެވޭ ކަމެއް
ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެއީ ވަރަށް ގިނަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޤަ އުމެއްގެ ނޫނީ ލީޑަރޝިޕަށް އަންނަން
ބޭނުންވާ ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުންތަކެއް އެބަ ތިބޭ ޤައުމެއްގެ ނިސްބަތުން ބަލާއިރު. ތިބޭއިރު، ވީހާވެސް ފުޅާ
ދާއިރާއެއްގައި އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އިންތިޚާބުތަކުގައި ވާދަކުރެވޭ ގޮތަށް އޮތުން އެއީ ރައްޔިތުން އެންމެ
ހިތްހަމަޖެހޭނެ ގޮތް. އަދި އެންމެ އެ ޤައުމަކަށް ވެސް އެންމެ ފައިދާކުރާނެ ގޮތްކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ.
ވީހާވެސް ޝަރުތުތައް ޤާނޫނުއަސާސީގަ އި އޮތް މިންވަރު އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އެއީ ހަމަ އެންމެ ރަނގަޅު
މިންވަރެއް ކަމު ގައި ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ޙަޤީޤަތުގައި ގާނޫނުތަކަށް މިފަދަ ޝަރުތުތައް އިތުރުކުރި
ވަރަކަށް ހަމަ ގާނޫނުތައް ހަނިވެ، އިތުރަށް ކުރިއަށްދާން ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް އިތުރު ހުރަސްތަކެއް ކުރިމަތިވުން
ކަހަލަ އެތައް ކަންތައްތަކެއް ދިމާވެގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަން ފާހަގަކުރެވެނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހާރު
ވަރަށް ބޮޑަށް ދިމާވެފައިވާ މައްސަލައެއް މިއީ ކުށުގެ ރިކޯޑު އޮތުމުން ވަޒީފާ ނުލިބުމުގެ މައްސަލަ. އެ މައްސަލަ މީގެ
ކުރީ އަހަރުތަކުގައި އަދި ވަރަށް ބޮޑަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ. މިހާރު އެކަންތައް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ޙައްލުވެފައިވާކަން
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެއީ ކުށުގެ ރެކޯޑުތައް ސާފުކުރެވި ގެން ބައެއް ޒުވާނުންގެ ކުށުގެ ރެކޯޑުތައް ސާފުކުރެވިގެން
ގޮސްފައިވާތީ. އެގޮތުން މިހާރުވެސް އެބަ އުޅޭ ހަމަ ވަރަށް ކުދި ކުދި ކުށްތައް ކޮށްގެން ، އެކިއެކި ކުށްތަކުގައި ތިބި
20

ޒުވާނުން. އެހެންނަމަވެސް އެ މީހުންނަކީ ވެސް ފަހުން ރަނގަޅުވެ، މުޖުތަމަޢަށް ނުކުމެ؛ ފަހަރެއްގައި ހަމަ
ބޭނުންވެދާނެ ދެއްތޯ ކައުންސިލެއްގެ މަޤާމަކަށް ވެސް ކުރިމަތިލާން. ލާން ބަލާއިރު، ޙަޤީޤަތުގައި އެފަދަ ރަނގަޅުވެފައި
އިޞްލާޙުވެފައި ތިބޭ ފަރާތްތަކަށް ވެސް އެ ފުރުޞަތު އޮތުން އެއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް
ފާހަގަކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވާ މާއްދާތައް މި އިޞްލާޙުން އުނިކުރުން، އެއީ
އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަ ކަމެއް ކަމުގައި ފާހަގަކޮށްލަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ރަޝީދަށް.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި
ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިދާޅުވި ފަދައިން ، މީގައި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލައި ވިސްނާލަންޖެހޭ ބައެއް ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. މީގެތެރޭގައި މިހާރު ހުށަހަޅިގެން
ބަހުސްކުރަމުން މި ދާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނަށް ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކާ އި
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބުނާ ކަންތައްތަކާއި މި ހުރހާ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ރިޢާޔަތްކޮށް މި ބިލު
އެއްގޮތްވެގެންދާއިރުގައި މީގަ އި ހުރި ހުރިހާ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނައި ވާހަކަދައްކާލުން، އެއީ ވަރަށް
މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ޙަޤީޤަތުގައި އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު މި ހުށަހެޅުއްވި މަޤްޞަދަކީ ، ކުރިން
ބިލު ހުށަހަޅުއްވަމުން ވެސް އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން، ބައެއް އިންތިޚާބުތައް އެކި ގާނޫނުތަކުގައި އެކި ގޮތަށް ހުރުމުގެ
ސަބަބުން އޭގަ އި ދިމާވާ ދަތިތަކަށް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ގެންނެވި އިޞްލާޙެއް ކަމަށް. އެއީ ތެދުފުޅެއް. އެ ކަމުގެ
ސަބަބުން ވަރަށް ގިނަ ދަތިތަކެއް ވެސް އެބަހުރި ދިމާވެފަ. އެހެންވީމާ، އެއް ގާނޫނަކުން އިންތިޚާބާ ބެހޭ؛ އާއްމު
އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނެއް އޮތުމަކީ އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް ވެސް އަދި އިންތިޚާބުތަކުގައި ބައިވެރިވާ މީހުންނަށް
ވެސް އަދި އެކަން ހިންގާ އިދާރާތަކަށް ވެސް ލުއިވެގެންދާނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. ބައެއް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، ބޭރުގެ ވާހަކައަކީ ޤައުމުން ބޭރުގެ ބޭފުޅުން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތަކަށް
ވިތާ 5 އަހަރު ވީމާ އިންތިޚާބުތަކުގައި ބައިވެރިވެވޭ ގޮތަށް އޮތުން އެއީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން އެއީ
ތަންކޮޅެއް އަވަސް މުއްދަތެއް ކަމަށް. އެއަށް އިތުރު މުއްދަތެއް އެހެން ބޭފުޅުން ވެސް އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން، ކޮމިޓީ
21

މަރުޙަލާގައި ބަހުސްކުރައްވައި މި މުއްދަތުތައް އިތުރުކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް އުއްމީދުކުރަން. ދެން
ހަމައެއާއެއްކޮށް މި ބިލުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގައި އިމްލާ ކުށެއް އޮތް ކަމަށް ކޮންމެވެސް އެހެން ބޭފުޅަކު ވެސް
ފާހަގަކުރައްވައިފި. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ތަކުރާރު ކޮށްލާނަން . އެއީ ހަމަ ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ އެއީ އިމްލާ ކުށެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އެނޫނިއްޔާ މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި މި ބިލުގައި ހުރި ކަންތައްތަކަކީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި
ވެސް ހަމަ ބަލައިގަނެވޭ ރަނގަޅު އުސޫލުތަކެއް ހުރި، މަޢުލޫމާތުތަކަކާއި މާއްދާތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން.
އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ޖެހޭ ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވިހެން ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ހުރި ކަންތައްތަކާއި މިހާރު ހުށަހެޅިގެން ވާހަކަދެކެވޭ ބިލުތަކާއި މިއާ ހުރި ގުޅުންތަކާއި މި ހުރިހާ އެއްޗަކަށް
ރިޢާޔަތްކޮށް ނިމިގެންދާއިރުގައި އެންމެ ރަނގަޅު އެކަށީގެންވާ ބިލެއްގެ ގޮތުގައި މި ބިލު ފާސްވެގެންދާނެ ކަމުގައި.
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމްދީދީއަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް މި ހުށަހެޅިފައިވާ
އިޞްލާޙު މީގެ ގޮތުގައި ބައެއް އިޞްލާޙުތަކަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ އިޞްލާޙުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް، މި
ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ހަމަ ބައެއް މެންބަރުން އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން މީގައި ވިސްނަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. އެއީ
ޤާނޫނުއަސާސީގަ އި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގައި ހުންނަންޖެހޭ ޝަރުތުތަކެއް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތުމާ އަދި ބައެއް
އިންތިޚާބުތަކުގައި ކަ ނޑައެޅޭ ޝަރުތުތަކެއް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އެ ކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަކީ ހަމަ މުހިއްމު ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. ހަމައެއާއެކު، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ އެއް ވާހަކައަކީ، އިންތިޚާބުތަކާ
ބެހޭ ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން މިހާރު މި ގެނެވިފައި، ގެންނަން ފެންނަ
ކަމަށް ހުށަހެޅިފައި ހުރި އިޞްލާޙުތަކުގެ ސަބަބުން އެއްވެސް ކަހަލަ އިންސާނީ ކަރާމާތަކަށް ނޫނީ އިންސާނީ ޙައްޤަކަށް
އުނިކަމެއް އަތުވެދާނެ ކަމަކަށް. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް މި ވިސްނަނީ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް
ހިމާޔަތްކުރެވޭނީ މުޖުތަމަޢުގައި ކުށްކުރުން މަދުކޮށްގެން، އަނިޔާވެރިކަން ހުއްޓުވައިގެން، މީހުންގެ ޙައްޤުތައް
ހިމާޔަތްކުރެވި ގެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކުގައި މި ހުންނަނީ ޖިނާޢީ ކުށެއް
ނޫނިއްޔާ ޓެރަރިޒަމް މައްސަލައެއްގެ ދަޢުވާއެއް، ނޫނިއްޔާ ވައްކަން، ނޫނިއްޔާ ޝަރުޢީ ޙުކުމެއް
22

ތަންފީޛުކުރަމުންދިއުން، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަކީ މިއީ އަސްލު އިންސާނީ ޙައްޤުތައް
ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ޤައުމުތަކުގައި ކުރާ ކަންތައްތައް. މީހުންނަށް، މި ކަންކަން ކުރާ މީހުންނަށް އަދަބު މި ދެނީ
ނޫނިއްޔާ ހައްޔަރުކުރެވި، ނޫނިއްޔާ ޖަލަށް ލެވި ބަންދުކުރެވެނީ އިންސާނުންނަށް އެ މީހުންގެ ޙައްޤުތައް
ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި. ކުށްކުރާ މީހުން މަގުމައްޗަށް ދޫކޮށްލާފައި ނޫނީ ކުށްކުރުމަކީ މައްސަލައެއް ނޫން ކަމަށް
ހަދައިފިއްޔާ ދެން ކުށްނުކުރާ މީހުންގެ ޙައްޤެއް ނޯންނާނެ. އެ މީހުންގެ ޙައްޤުތައް ނިގުޅިގެންހިނގައިދާނެ. އެހެންވީމާ،
އެ ކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު ގަ ބޫލުކުރަން، މި ބިލަށް ޕޮއިންޓު ތަކަކީ، މީގަ އި ގެންނަން ފެންނަ ކަމަށް މި ހުށަހަޅާފައިވާ
އިޞްލާޙުތަކަކީ މިއީ އެހެން މީހުން އިޞްލާޙުވާން ، އިންތިޚާބުތަކަށް ވާދަކުރަން ބޭނުންވާ މީހުން ކުށްކުށަށް
އަރައިގަތުމަށް އޮތް ފުރުޞަތު ހަނިވެގެންދާނެ ކަމެއް ކަމަށް. އަދި މުޖުތަމަޢުގައި ދިރިއުޅޭ އާއްމުންގެ ގިނަ އަދަދެއްގެ
މީހުން މި ކަންކަމާ ދޭތެރޭ ފިކުރުކޮށް، އެ މީހުންގެ މުސްތަޤުބަލު ރަނގަޅު ދިރިއުޅުމެއްގައި އުޅެ، އިންތިޚާބުތަކުގައި
ވާދަކުރާނެ ފުރުޞަތުތައް ލިބިގެންދާނެ ކަމަކަށް މީގެތެރެއިން މި ކަންކަން ވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން.
އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިސާލަކަށް ބައެއް މީހުން މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ބެދި،
އިންތިޚާބުތަކުގައި ވާދަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ގެއްލިދާނެ ކަމަށް ވިސްނިޔަސް، މުސްތަޤުބަލުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން
ގިނަ މީހުން ވާނީ މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ނެތި، ސާފުސީދާ ގޮތުގައި ވާދަކުރާ މީހުންނަށް، މި ގޮތަށް ގާނޫނުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހެދި، މި ކަންކަމަށް ޢަމަލުކުރެވެން ފަށައިފިއްޔާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދޭން އިންތިޚާބުތަކުގައި ވާދަކުރަން ހޮވިފައި ތިބޭ މީހުންނަކީ، މީހުން
ބަލައިގަންނަ، މުޖުތަމަޢު ބަލައިގަންނަ، މީހުންނާ އެ އްކޮށް އުޅޭ އަދި ވައްކަމާއި ޓެކުމާއި ފޭރުމާއި އަނިޔާއާއި މިކަހަލަ
ކަންތައްތަކުން އެކަހެރިވެ، މީހުންނަށް އިޙްތިރާމުކޮށްގެން މުޖުތަމަޢުގެ ލޯބި ހޯދައިގެން އިންތިޚާބުތަކުގައި ވާދަކުރާ
ބަޔަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. އޭރުން ރައްޔިތުން ވެސް އެ މީހާ ބަލައިގަންނާނީ. އަދި ރައްޔިތުންގެ އިންތިޚާބަކުން ހޮވިގެން
އެ މީހާއަށް އިންޞާފުވެރިކޮށް އެންމެންނަށް ހަމަހަމަ އުސޫލުން ކަންތައްތައް ކުރެވޭނީ ވެސް. އެހެންނޫނިއްޔާ ވާ ގޮތަކީ
އެ މީހާއަށް ބާރެއް ލިބުނީމާ އެ މީހާ ކަންތައްތައް ކުރުމުގައި އެހެން މީހުންނަށް އަނިޔާވެރިކޮށް ކަންތައް ކުރުމާއި ،
ދޭދޭ ފަރުދުންގެ ދޭތޭރޭގައި ތަފާތުކުރުމާ، މި ކަންކަން އެއީ އެ މީހާގެ ސިކުނޑީގައި އެއީ އެއްވެސް މައްސަލައެއް
ނޫން ކަމަށް ފެނިގެންދާނީ. އެއީ އެ މީހާއަށް އެގޮތަށް އުޅެވިފައި ހުރިއްޔާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އާއްމު އިންތިޚާބެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވާދަކުރާ ކޮންމެ މީހަކު ވެސް، އެއީ ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލަރުން ކަމުގައި
ވިޔަސް ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހު ގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކަމުގައި ވިޔަސް، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ކަމުގައި ވިޔަސް ، އެ މީހާ ވާންޖެހޭނެ ދިވެހި ރައްޔިތުން ބަލައިނުގަންނަ ކަހަލަ ބޮޑެތި ކުށްތަކުން ސަލާމަތްވެފައިވާ
މީހަކަށް. ދެން މީގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ގަބޫލު އެބަ ކުރަން 12 މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ޖަލު ޙުކުމެއް ނޫނިއްޔާ
ޝަރުޢީ ޙުކުމެއް އިއްވާފައި ހުރުން، އެއަށްވުރެ ކުޑަ މުއްދަތަކުން އެ މީހާ ސަލާމަތްވެގެން އިންތިޚާބުގައި ވާދަކުރެވެން
23

އޮތްއޮތުމަކީ ވެސް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއްވެސް ޝަރުޢީ ޙުކުމެއް އައިސް އެ މީހާއަށް ބަންދެއް
އަތުވެއްޖެއްޔާ އެ މީހާ އެބަ ވާންޖެހޭ ވަކި މުއްދަތަކަށް އިންތިޚާބުތަކުން ހަމަ އެކަހެރިވާ މީހަކަށް ވާން. އެއްވެސް
ކަހަލަ ޙުކުމެއް އައިސްފިއްޔާ. އަދި އެ މީހާގެ އިންތިޚާބުގައި ވާދަކޮށްގެން ލިބިފައި އޮތް މަޤާމެއް އޮތި އްޔާ އެ މަޤާމުން
ވެސް އެ މީހާ ވަކިވާން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އޭރުން އިންތިޚާބުތަކުގައި ވާދަކުރާ މަޤާމުތައް ލިބިފައި ތިބި މީހުން އެ
ކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނައި، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ގޮތަށް އެ މީހާގެ ދިރިއުޅުމާއި އެ މީހާގެ ޢަމަލުތައް
ބައްޓަންކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފެނޭ. އެހެންވީމާ، މި ވާ ހަކަ ދަންނަވާލީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ! މިހާރު ބަހުސްކުރަމުން މި ދާ ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008 (އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް
އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާއާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފު އެއްވެސް ނުކުތާއެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަކަށް މިއަކުންނެއް ނުފެނު.
ޙަޤީޤަތުގައި ބަލައިފި ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނުތަކަށް މިހާރު ހުށަހެޅިފައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް
ބަލާއިރުގައި، ކުރިމަތިލެވޭ ފަރާތްތައް އަސްލުގައި އިތުރަށް ފުރުޞަތު ފުޅާވެގެންދިޔަކަން ނޫން އެހެން ތަނެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެނެއް ނޫދޭ. ބައެއް ބޭފުޅުން ވާހަކަދެއްކި އިރުގައި ޒުވާނުން ކުށްކުރުމުގެ ތެރޭގައި ގޮޅިއެއްގެ
ތެރޭގައި ފެތި ، ރެކޯޑް ސާފުނުވާ ކަމަށް ވޭ. ނަމަވެސް، މި މާއްދާތައް ރަނގަޅަށް ކިޔައިލާފައި، ބަލައިލާފައި ދެން
އިތުރަށް ވާހަކަދެއްކީމަ ވަރަށް ރީއްޗަށް ސާފުވެގެންދާނެ ކޮބައިކަން އެ މީހުންނަށް ހުޅުވައިލާފައިވާ ރަނުގެ
ފުރުޞަތުތަކަކީ. އެބަ އޮތް ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށެއް ސާބިތުވެ، ޙުކުމްކޮށްފައިވާ
މީހަކު ނަމަ، އެ ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުން ނިމުނުތާ 10 އަހަރު ވެފައިވާ މީހެއް ކަމުގައި ނުވުން. އެހެންވީމާ، އަދި މީގެ
އިތުރުން އިސްލާން ދީނުގައި ޙައްދެއް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް ކޮށްފައިވާ މީހެއް ކަމުގައި ނުވުން. 10 ހާސް ރުފިޔާ
ނުވަތަ އެއަށްވުރެ މަތީ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ހިމެނޭ ޚިޔާނާތުގެ ކުށެއް ކުރިކަން ސާބިތުވެފައިވާ މީހެއް ކަމުގައި ނުވުން.
މިހެންގޮސް ތަފާތު ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި. ޙަޤީޤަތުގައި މީގައި އެންމެ ނުރައްކަލީ ފަސާދައަށް މަގުފަހިވާ
ކަންތައްތައް. ފަސާދައަށް މަގުފަހިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ރިޝްވަތުހިފުން. މިއީ އަސްލު އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި
އެތައް ބައެއްގެ ޙައްޤުތަކަށް އަރައިގަންނަ އަރައިގަތުމެއް މީ. ފަސާދައަށް މަގުފަހިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަ ހުރި
24

ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް. ކުޑަކުދިންނަށް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ބޮޑެތި މީހުންނަށް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ޖިންސީ
ގޯނާކުރަމުންދާ ކަމުގައި ވަންޏާ އެ ކަންތައްތަކަކީ ވެސް ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، އިސްލާމީ
ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދުތަކެއްގެ ގޮތުގައި ކަ ނޑައެޅުފައިވާ ޙައްދުތަކެއް އެބަ ހުރި. އެ ޙައްދުތައް ޤާއިމުކުރެވޭ މީހުން
އެފަދަ ބާވަތުގެ ކުށެއް ކޮށްފި ކަމަށް ވަނީ ނަމަ، އެއަކުންނެއް ފުރުޞަތެއް ދެވޭނެ ގޮތެއް، ޖާގައެއް ނެތް. އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައެޅި އެއްޗެއް ނޫން އެއީކީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަދަލުގެނޭވެނެ އެއްޗެއް ވެސް ނޫން އެއީކީ.
އެހެންވީމާ، އެފަދަ ޒާތުގެ ކުށްތަކެއް ކޮށްފައި ދެން ތިމަންނަމެން މިވެނި ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރަން ފުރުޞަތުދޭށޭ ބުނީމާ
އެކަމެއް އެހެނެއް ނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން އެނގެންވީ ކަމަކީ
ކުށްކުރުމުގެ ޖާގަ ހުޅުވާލުމަށް ވުރެ ބޮޑަށް، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ކުށްނުކުރާ މީހުންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރަން.
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގިނައީ ކުށްނުކުރާ މީހުން. މިހާރު ކުށްކުރާ މީހުންގެ ސަބަބުން ކުށްނުކުރާ މީހުންގެ އެތައް ޙައްޤުތަކެއް
ގެއްލިގެންދާކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ކިތައް މީހުންބާ ވިސްނަނީ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ސާފުކޮށް ދަންނަވައިލާނަން. އެމް.ޑީ.ޕީ
ޕާޓީއެއްގެ ގޮތުގައި އޮވެގެން ދިވެހިރާއްޖެ އަސްލު މި ހިސާބަށް ގެނެސްދިން ހާލަތަކީ ނުރައްކާތެރި ހާލަތެއް. އަނިޔާވެރި
ހާލަތެއް. މަންމައާއި ބައްޕަގެ ކުރިމަތީގައި ދަރީން ޙަޤީޤަތުގައި އެ މީހުން ލަދުހަޔާތެއް ނެތް ފަދަ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް
ބައްޓަންކުރުވައިފި. މަތުމަތީގައި ރަލާއި އެނޫންވެސް ތަކެތި ބުއިމަށް ހިތްވަރުދީ، މި ޖާގަ ހުޅުވާލަދީފި. މި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލިސް އޭރުގައި ބޭނުންކުރަމުންގެންދިޔައީ އެ މީހުން ގެންގުޅޭ ވަކަރުގެއަކަށް ހަދައިގެން. މަސްތުވާއެއްޗެއް
ބޭނުންކުރި އެ މީހުންގެ މީހަކު ހިފާހައްޔަރުކޮށްފި ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އެ މާއްދާ އުވާލަން ހިފައި ތައްޔާރުވެގެން
ތިބެނީ. އިސްލާން ދީނުގެ އަސްލުތަކާ ޚިލާފު އެތައް ކަންތައްތަކެއް ކޮށް، މި މަޖިލީހުގެ ތެރެއަށް ޕިއްލޭ ކިޔާ މީހަކު
ގެނެސްގެން ވައްދައި، މިކަން ކުރި ފަރާތްތައް މިތާތެރޭގައި އެބަ ތިބި. މި ކަންތައްތަކީ މީ މާފުކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް
ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިންގެ ތެރޭގައި އެމް.ޑީ.ޕީ ވަރުގެ ބަޔަކު ނެތިގެން ކިތަންމެ ވާހަކަތަކެއް ދެއްކިކަމުގައި
ވީނަމަވެސް، އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ މިއަދު؛ އަސްލު އެ ފިކުރަކީ އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ތާކުންތާކުނުޖެހޭ ފިކުރެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަ ނޑު މިދަންނަވަނީ ވަރަށް ސާބިތުކަމާ އެކީގައި. އެހެންނޫނަސް އެ ފިކުރަކީ ސާބިތު ފިކުރެއް ނަމަ، އިސްލާން
ދީނަށް ގޮންޖަހަން، އިސްލާން ދީނަށް ގޮންޖަހާފައި، ގުރުއާނާއި ސުންނަތް ނޫން އެހެން އެއްޗެއް ހޯދުމަށް ގޮވާލި
ފަރާތެއް އަސްލުގައި ދޫކޮށްލަން މަސައްކަތްކުރަމަށް ޖާގަ ހުޅުވާލުމަކީ ފަސޭހަ ކަމަކަށް ނުވާނެ. ޙަޤީޤަތަކީ، އޭނަ
ދޫކޮށްލެވޭ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މުޅި ޖަލު އެއްކޮށް ހުސްކުރަންޖެހޭނެ. އެއަށްވުރެ މާ ނިކަމެތި،
ފަގީރު، މާ ދަތިހާލަތުގައި މަންމައާއި ބައްޕަ ކަރުނަ؛ ކޮންމެ ރެއަކުމެ، ކޮންމެ ރެއަކު ކަރުނަ އޮއްސާލަމުންގެންދާ
މީހުން މަދެއް ނޫން. އޭނަ ދަރިފުޅު ޖަލުގައި ވާތީ، އޭނަގެ ފިރިމީހާ ޖަލުގައި ވާތީވެ. ކީއްވެގެންތޯ ވަކި ކެނެރީގޭ
މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް އެކަނި؟ އެހެނެއް ނޫން ވާންޖެހޭނީ. އެކަމަކު އެމް.ޑީ.ޕީން ހަމައެކަނި މި ގޮވާލަނީ އޭނަ އެކަނި
ދޫކޮށްލަން. ފަތިސް ނަމާދަށް ބަންގި ގޮވާލީމާ ވެސް އަނބިމީހާ، ފިރިމީހާއަށް ގޮވައިލާފައި ބުނާނެ؛ ދޫކޮށްލާ! ދޫކޮށްލާ!
25

هلا أكبر ކީމަ ވެސް ބުނާނެ، ދޫކޮށްލާ! ކީއްވެގެންތޯ މީ؟ ނިދާފައި އޮންނައިރުގައި ވެސް މި ގޮ ވާލެވެނީ ދޫކޮށްލާ. ކާކު
ދޫކޮށްލަންތޯ؟ ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދު. އެހެންވީމާ، ބަންގިއަކަށް، އެހެން އެއްޗަކަށް، އެހެން އެއްޗަކަށް، އެހެން
އެއްޗަކަށް، ނަމާދަކަށް ބެލުމެއް ނެތި މި މީހުންގެ އަސްލު އާދައަކަށް ވެފައި މި އޮތީ މުޅި ޤައުމު ފަސާދަކުރި މީހާ
އަނެއްކާވެސް މުޖުތަމަޢަށް ނެރެ، ޤައުމު ފަސާދަކޮށްލުމުގެ ޖާގަ ހޯދަން. ކޮންކަމެއްތޯ ރަނގަޅަށް ކުރީ؟ އެއް ކަމެއް
ވެސް ވިދާޅުވެބައްލަވާ! އެންމެ ކަމެއް ވެސް ނެތް. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް ކަމެއް ރަނގަޅަށް ކުރެވިފައިނެތީ. މުޅި
ޤައުމު ރިޝްވަތާއި ފަސާދައަށް ހުޅުވާލިކަން އޭނަ ގެ ކެބިނެޓް މިނިސްޓަރުން ކަންތައްތައް ކޮށްފައި ހުރި ގޮތުން އޮޑިޓަރ
ޖެނަރަލް ރިޕޯޓަށް އެކަނި ބަލައިލީމަ އެނގޭނެ ކިހާވަރަކަށްތޯ ޚިޔާނާތްތެރިވެފައި ހުރީ. މުޅި ޤައުމު ކާލައި، ދިރުވާލައި
ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށްފައި ދެން އެމް.،ޑީ.ޕީ އޭ ކިޔަން ޖާގަ ހުޅުވާލީ ކޮންއަނގައަކުން، ކޮން ދުލެއްތޯ؟ އެވަރުގެ ދުލެއް
މިތާ ތެރެއަކު ނުހުންނާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާހިސާބުން އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5.1ގެ ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ އިބްތިދާއީ ބަހުސަށް
ކަ ނޑައެޅުނު ވަގުތު ނިމުމަކަށް މި އައީ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު؛ މާފުކުރައްވާ! އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.1.
8. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ދަނީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 8 އަށް. އެއީ ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.
-8.1 ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަ އުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު
ޤައުމީ ތަރައްޤީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު 6 ޖުލައި 2015 ގައި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފޮނުވުނު. މި ބިލަށް 2 އިޞްލާޙު ލިބިފައިވޭ. މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ ޤައުމީ
ތަރައްޤީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު، މާފުކުރައްވާ! މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ ޤައުމީ ތަރައްޤީ ކޮމިޓީގެ
މެންބަރު، ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މީ ގެ ކުރިން މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީގެ އޮނިގަ ނޑުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން އޮނިގަ ނޑު ފަރުމާކުރުމަށްފަހުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
26

ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނަށް ވެސް އިޞްލާޙުގެނައުމަށްފަހު ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ބިލު، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވެސް
ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ފާސްކުރުމަށްފަހުގައި މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް
ހުށަހެޅިފައި މި ވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގެ ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ވަގުތު ގައި ޖަލްސާތަކުގައި،
ބައްދަލުވުންތަކުގައި ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުން ކޮމިޓީ ކުރިއަށްގެންދެވުމަށް ޓަކައި ދެއްވި
އެއްބާރުލެއްވުމަށް ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރުގެ ފަރާތުން އަޅުގަ ނޑު ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ
އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އެއާއިއެކު މި ރިޕޯޓް ތަޅުމަށް ހުށަހެޅި ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ފުރުޞަތުގައި ޤައުމީ ތަރައްޤީ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރަށާއި ނައިބު
މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ކުރިން ދަންނަވާލި
ފަދައިން، ބިލަށް 2 އިޞްލާޙު ހުށަހެޅިފައިވޭ. އެއީ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު اله ރިފާޢު، ގާނޫނުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ 5 އަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙު
ހުށަހެޅުއްވުމަށް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު) އަށް
ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގެ ކޮމިޓީ ރިޕޯޓަށް ބަލައި އެކޮމިޓީ ރިޕޯޓްގެ ތެރެއިން މި ގާނޫނުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ 5އަށް
އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުމަށް ހުށަހަޅަން. އާދެ! ބުނެވިދިޔަ ގާނޫނުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ -5 ޞިއްޙީ
ދާއިރާ. މިގޮތަށް އޮތުމަށް އިޞްލާޙު ހުށަހަޅަން. ގާނޫނުގައި މި އޮންނަނީ ޑޮކްޓަރީ ބޭހުގެ ރޮނގުން ތަޢުލީމު...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! އެ ގާނޫނުގެ 12 ވަނަ
މާއްދާއަށް އިޞްލާޙެއް ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތު އެރުވުމުގެ ކުރިން ދެންމެ ހުށަހެޅުނު އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރައްވާ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް؛ އާދެ! ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
27

އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރިފާޢު ދެންމެ ހުށަހެޅުއްވި އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެން ގާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާއަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވުމަށް މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު اله ރިފާޢަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން. ހަމަ އިޞްލާޙުގައި އޮތް އިބާރާތް ވިދާޅުވެލައްވާނީ
އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވާއިރު.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު)ގެ 12 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން. 12
ވަނަ މާއްދާ. މަޤާމުގެ ހައިސިއްޔަތުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަ އްޔަންކުރާ އަންނަނިވި މެންބަރުން ކައުންސިލްގައި
ހިމެނޭނެއެވެ. (ހ)- ޔުނިވަރސިޓީގެ ޗާންސެލަރ. (ށ)- ޔުނިވަރސިޓީގެ ވައިސް ޗާންސެލަރ. (ނ)- ޑެޕިޔުޓީ ވައިސް
ޗާންސެލަރ އެޑްމިނިސްޓްރޭ ޝަން އެންޑް ފައިނޭސް. (ރ)- ޑެޕިޔުޓީ ވައިސް ޗާންސެލަރ ރިސާރޗް އެންޑް
ރިނޮވޭޝަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރެއްވުމަށް ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ މި ރިޕޯޓަށް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ރިޕޯޓަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އެއީ
ޕީ.ޕީ.އެމަށް 28 މިނެޓު 59 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 14 މިނެޓު 29 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 7 މިނެޓު 15
ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓު 18 ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް 3 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ
28

އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 3 މިނެޓު. އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމަށް.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ! ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނަށް މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ ދެތިން އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ވެގެން. ޙަޤީޤަތުގައި ޔުނިވަރސިޓީ ފަދަ ތަންތަނަކީ މުސްތަޤިއްލުކޮށް
ޕްރޮފެޝަނަލްކޮށް ހިނގާ ތަންތަން ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރު ވެސް. މިހާރު މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙާއެކު
އަޅުގަ ނޑު ކަންބޮޑުވާ ބައެއް ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. އެގޮތުން، ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މިހާރު މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙުތަކާ
ގުޅިގެން ސިޔާސީވުމަށް މަގުފަހިވެގެންދާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަވޭ. ޔުނިވަރސިޓީގެ ހިންގުމުގެ ކަންކަން ވެސް
ބޮޑަށް ސިޔާސީވުމަށް މަގުފަހިވެގެންދާކަން. ބަދަލުވެގެންދާ ކޮންމެ ސަރުކާރަކާއިއެކު ވެސް ޔުނިވަރސިޓީއަށް ވެސް އެ
ބަދަލުތައް އަންނާނެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި އޮތީ މިހާރު މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙާއެކު. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މިގޮތަށް
ހުށަހެޅޭ އިޞްލާޙުތައް މީ އަޅުގަ ނޑުމެން ފުންކޮށް ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަންކަން. އަބަދަކު އެއް ސަރުކާރެއް ނޫން މި
އޮންނަނީކީ. ސަރުކާރުތައް ވެސް ބަދަލުވަމުން މި ދަނީ. ދާއިރު، އަޅު ގަ ނޑުމެންނަށް ޤައުމުގައި ހުރިއްޔާ ހުރި ހުރިހާ
މުއައްސަސާތަކަށް ބަދަލުއަންނަންވެއްޖެއްޔާ ޙަޤީޤަތުގައި ކިޔަވާކުދިންނަށް ކުރިމަތިވާނެ ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކެއް
އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އަދިވެސް ފުންކޮށް ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަންކަން މީ. ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މިގޮތަށް
ޔުނިވަރސިޓީ ފަދަ، ތަޢުލީމީ އެތައް ކުދިންނެއްގެ ތަޢުލީމީ ހަޔާތާ ގުޅިފައިވާ ކަންތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ގެންދަންވާނީ
ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މުސްތަޤިއްލުކަމާއެކު. ދެން އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން
ކިޔަވާކުދިންނަށް އިތުރު ގޮންޖެހުންތަކެއް ކުރިމަތިވުމެއް ނެތި ޔުނިވަރސިޓީ ރަނގަޅު ގޮތުގައި ދިޔުން، އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ އުއްމީދަކީ. އެހެންނަމަވެސް ދެން މިކޮޅަށް؛ ޙަޤީޤަތުގައި މެންބަރުން ވިސްނާލަންޖެހޭ އަޅުގަ ނޑު
ދެކޭގޮތުގައި އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވާއިރު މީގެ ނަތީޖާއާ މެދު. މިއިޞްލާޙު ހުށަހަޅައިގެން ފާސްވުމުން ނުކުމެދާނެ
ނަތީޖާއަކާ މެދު މިއަށްވުރެ ފުންކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ގަބޫލުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މިއަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަހީދު އިބްރާހީމް އަށް.
29

ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަހީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އަޚް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ދެންމެގައި ހުށަހެޅުއްވި އިޞްލާޙަކީ ވަރަށް މުހިއްމު
އިޞްލާޙެކޭ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި ވެސް ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކެކޭ އެއްފަދައިން،
ރައީސް މައުމޫން އަސާސީ ތަޢުލީމު ފެއްޓެވިފެއްޓެވުން މިއަދު ޕީ.އެޗް.ޑީއާ ހަމައަށް ވާސިލުވެގެން މިއަދު މި ޤައުމުގައި
ޔުނިވަރސިޓީތައް ހިންގައި، ޔުނިވަރސިޓީތަކުގައި ކިޔަވައިދެއްވާނެ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެވިއޭ. މީކީ
އެއްގޮތަކަށްވެސް ވަކި މީހަކު ވަކި ތާކު ހިފަހައްޓައި ބަހައްޓާކަށެއް ނޫން. ހިންގުމުގެ ޤާބިލުކަމާއި ހުނަރަކީ އެއީ
އަސްލު ހުންނަންޖެހޭ އެއްޗެއް. ހުންނަންޖެހޭ ކަމެއް. ކިތަންމެ މަތީ ފާހެއް އޮތަސް، ހިންގުމުގެ ޤާބިލުކަމެއް
ނެތްކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އެ ތަން ދާނީ ފަސާދަވެގެން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަން އެނގިގެންދިޔަ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ
ތަޖުރިބާކުރި ކުއްލިއްޔާ ކިޔާ ތަނަކުން. ތެދެންމެ، ޑޮކްޓަރެއް ހުރި. އެހެންނަމަވެސް މުޅި ތަން ދިޔައީ ފަސާދަވަމުން.
މުޅި ތަން ދިޔައީ ހަލާކުވަމުން. އެ ތަނުގައި ތިބި މުވައްޒަފުންގެ މެދުގައި އެކިއެކި ކަންތައްތައް ފަތުރަން ފަށައިފި. މި
ތަނަކީ މިއީ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓަރަކަށް ޝިފާ ހުންނެވިއިރުގައި އެ ތަން
ހަލާކުކޮށްލުމުގެ ބޭނުމުގައި އިބްރާހީމް ޒަކަރިއްޔާ މޫސާ އެ ތަނަށް ވައްދާލީ. އެ އުނދަގުލުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ސަލާމަތްނުވެވިގެން އަދިވެސް މި އުޅެނީ. އެކިއެކި މެންބަރުންނަށް ގުޅައި އެކި ކަހަލަ ވާހަކަފުޅު ވެސް
ދައްކަވަމުންގެންދަވަނީ. މުޅި ކުއްލިއްޔާ ހަލާކުވެގެންދިޔައިރުގައި މިއަދު އެ ތަނުގެ ތަޢުލީމީ ބައްޕައެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެތައްއެތައް ގޮތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޙިކުމަތްތެރިކަމާ އެކު އެތަން ހިންގަމުންގެންދިޔަ
އިބްރާހީމް ރަޝީދު މޫސާ އެ ތަނުން ބާކީކޮށްލުމަށް ޓަކައި އެތައް ބަޔަކު އެތައް ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެއްވި.
ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު. އަޅުގަ ނޑުމެން ލަދުގަންޖެހޭ ހާލަތުގައި މި ތިބީ. އެ ސަބަބަކަށް ވަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ކޮންކަމެއްތޯ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ދަންނަވަން، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ކެރިހުރެގެން. އިބްރާހީމް
ޒަކަރިއްޔާ މޫސާ، އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީއަށް ނުވަތަ ކުއްލިއްޔާއަށް ކޮށްދެއްވި ޚިދުމަތެއް ވިދާޅުވެދެއްވާ އެންމެ
ކަމެއް. އެންމެ ކަމެއް ވިދާޅުވެދެއްވިޔަސް އަޅުގަނޑު ހުންނާނީ އަސްލު އޭނައަށް ހަމަ މަރުޙަބާކިޔާނަން. އެކަމަކު މުޅި
ތަން ފަސާދަވެގެންދިއުން، މިއީ ރައީސް އަލްއުސްތާޛް މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް އަދި އޭގެއިތުރުން އިބްރާހީމް ރަޝީދު
މޫސާ އަދި އައްޝައިޚް މުޙައްމަދު ރަޝީދު އިބްރާހީމް ފަދަ ބޭބޭފުޅުން ކުއްލިއްޔާ ކު އްލިއްޔާއެއްގެ ގޮތުގައި ހަދައި،
އެކިއެކި ބޭރު ޤައުމުތަކުން ފަންޑު ގެނެސްގެން އެކި ގޮތްގޮތަށް ހެދީމާ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން މި ޢަރަބި އިސްލާމީ
ތަޢުލީމު ނައްތާލުމަށް ޓަކައި ގެންގޮސް ލާފައި ހުރި މީހެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލީ. އެހެންވީމާ، އެ ތަން
ދިޔައީ ފަސޭދަވަމުން. އެ ތަން ދިޔައީ ހަލާކުވަމުން. ހަލާކުވަމުންދިޔައީ. މިއަދު އަލުގަ ނޑުމެން އެކަން ރަނގަޅުކުރަން
މަސައްކަތްކުރީމާ އެ ކަމަށް އަސްލުގައި އިޢުތިރާޟުކޮށް، އެކަމަށް ހުރަސްއަޅުއްވަން ބޭނުންވާ ބައެއް ބޭފުޅުން ވެސް
30

ތިބިކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. މިއީ ވަރަށް ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އެކަން ދަންނަ މީހުންނަށް، އެކަން އެނގޭ
މީހުންނަށް އަސްލު މިކަން އެނގެމުން އެ ދަނީ. އަސްލު މިއީ ފަސާދައިން މި ޤައުމު ސަލާމަތްކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ޖެހޭ. ކޮންމެ މީހަކު ވެސް ކަމެއް ބޭނުންވީމާ ވަރަށް ކުލަވެފަ. އެކަމަކު ކަން ލިބުނީމާ ތިމާ އެ މީހާއަށް
އަނިޔާކުރުން، ގެއްލުންދިނުން އެ މީހާއަށް އެ ނޫން ގޮތެއް ހަދަން ނޫން ގޮތަކަށެއް އަސްލު މިހާރު މަސައްކަތްކުރާ
ތަނެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ފެނިގެނެއް ނުދޭ. ތިމާގެ ދުލުން ނުކުންނަންޖެހޭނީ ޙައްޤު ބަސް. ވަކި މީހަކަށް ނޫން މިތަން
އޮންނަންޖެހޭނީ. ޔުނިވަރސިޓީތަކަކީ ކޮންމެ ޤައުމެއްގައި ވެސް އެއީ ދަރިވަރުންނަށް ޓަކައި، ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި
އަސްލު ހިންގާ ތަނެއް އެއީ. އެހެންނަމަވެސް އެހެނެއް ނޫން ވަނީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިޞްލާޙުތަކެއް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވައި، އަދި ވަރަށް ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި މި ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ދިރާސާކުރައްވައި ކޮމިޓީން ނިންމަވައި މި ރިޕޯޓް އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ފޮނުވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި އެ ކޮމިޓީގެ ހުރިހާ
ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުވެރިވަން. ހަގީގަތުގައި މި ބިލުގެ އެންމެ ބޮޑު މަޤްޞަދަކީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން
އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީއެއް އުފެދި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީއެއް އުފެދިގެންދާ ހިނދު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީއާއި އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީއާ އެއްހަމައެއްގައި މުޅި އޮނިގަ ނޑު ބައްޓަންކުރުމަކީ އެއް މަޤުޞަދު
ކަމުގައި ވަނީ ފާހަގަކުރެވިފަ. މީގެތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެ ހިތްހަމަޖެހޭ އެއް ކަމަކީ، މި ގާނޫނުގެ 10 ވަނަ
މާއްދާގައި މި ދާއިރާތަކުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢައްޔަންކުރައްވާ ބޭފުޅުން ވެސް މި އޮތީ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ
ދާއިރާއިންނާއި ، ވިޔަފާރި ނުވަތަ މާލީ ދާއިރާއިންނާއި، ތަޢުލީމާ ބެހޭ ދާއިރާއިންނާއި، ގާނޫނާ ބެހޭ ދާއިރާއިންނާއި،
ޑޮކްޓަރީ ބޭހުގެ ދާއިރާއިންނާއި ، ބައިނަލްއަޤް ވާމީ ނުވަތަ ޤައުމީ ފެންވަރުގެ ޢިލްމީ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ފަރާތްތަކާއި
އަދި ޔުނިވަރސިޓީ ކުރިއަރުވައި ތަރައްޤީކުރުމުގެ ގޮތުން އެހީތެރިވެދޭ ފަރާތްތައް ވެސް ހިމެނިގެން އެކުލަވައިލާ
ކައުންސިލެއް ގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ ހިމެނިފަ. ދެން މި ގާނޫނުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް ސިޔާސީ
ޕާޓީއެއް ގެ މަޤާމެއްގައި ހުރި މީހަކަށް ނުވެވޭނޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުން ދުރަށް
ލައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިލްމީ ޒުވާނުންތަކެއް ގެނެސް، ކައުންސިލަށް ގެނެސް ދަރިވަރުންނަށް ޚިދުމަތްކޮށްދޭނެ ފަދަ
31

ޤާބިލު ބަޔަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުންތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކުރަން. އަދި ހަމައެއާއެކު މި ގާނޫނުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އިންތިޚާބުކުރެވޭ ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި ވެސް ޔުނިވަރސިޓީގެ އެކަޑަމިކް ސެނެޓުގައި ހިމެނޭ ބޭފުޅުންނާއި ފެކަލްޓީއާއި
އަދި އެ ފެންވަރުގެ މަރުކަޒުތަކުގެ އިސް ވެރިންގެ ތެރެއިން ބޭފުޅަކާއި އެކަޑަމިކް މުވައްޒަފުންގެ އަދި ލެކްޗަރާއިންގެ
ތެރެއިން ބޭފުޅަކާއި ޔުނިވަރސިޓީ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ ދަރިވަރުންގެ ތެރެއިން ވެސް ބޭފުޅަކު ހިމެނޭ ގޮތަށް.
އެހެންވީމާ، މި އޮތީ ޙަޤީޤަތުގައި ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުން އެއްކިބާވެ، މުޅި ޔުނިވަރސިޓީގެ ޢިލްމީ ޤާބިލު ޒުވާނުންނަށް
މި އޮތީ ހުރިހާ ގޮތަކުން ވެސް ފުރުޞަތު ހުޅުވާފަ. އޭގެތެރެއިން އަޅުގަ ނޑު ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކުރަން
ޔުނިވަރސިޓީ ގައި ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ ދަރިވަރުންނަށް ވެސް މީގެތެރެއިން ފުރުޞަތު އޮތްކަން. މީގެ ސަބަބުން ވެސް
އެ ދަރިވަރުންގެ އަޑު ކައުންސިލުގައި އުފުލައި ، ދަރިވަރުންގެ ޝުޢޫރުތައް ވެސް ފާޅުކުރުމުގެ ފުރުޞަތުތައް ލިބިގެން
މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މި ބިލާއެކު އިރާދާކުރެއްވިއްޔާ މި ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ބިލާއި އަދި އިސްލާމިކް
ޔުނިވަރސިޓީގެ މުޅި އޮނިގަ ނޑު އެކައްޗަކަށް ބަދަލުވެ، ޔުނިވަރސިޓީގެ ތެރޭގައި ކަންތައްތައް އެއް އުސޫލަކުން
ހިމެނިގެންދިއުމަކީ ޔުނިވަރސިޓީތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނާއި މުޅި ކަންތައްތަކުގެ މަޞްލަޙަތަށް
ބަލާއިރުގައި ވެސް ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފައިޞަލް ނަސީމަށް.
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ފައިޞަލް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަސިޓީގެ ގާނޫނު)
އަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މީގައި
ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ވެސް އެބަހުރި. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޔުނިވަރސިޓީތަކަކީ ދުނިޔޭގެ އެއްވެސް
ތަނެއްގައި އެއްވެސް ވަރަކަށް ސިޔާސީ ބާރު އޭގެތެރޭގައި ހިމެނިފައިވާ ތަންތަނެއް ނޫން. ޙަޤީޤަތުގައި މި ގޮތަށް މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެނަށް މި ގެނެވޭ ބަދަލުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ބޮޑަށް އެގޮތަށް ބާރު އެބަ ދެވޭ. ވަރަށް ގިނަ މެންބަރުން މި
ވަނީ ބޯޑަށް ޢައްޔަންކުރެވޭ ގޮތަށް. އެހެން އޮތުމުން އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ، އަދި މި ސަރުކާރު ނޫން އެހެން
ސަރުކާރެއް އަޔަސް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ނުފޫޒުތަކެއް އޭގައި ހުންނާނެކަން. އޭގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެން
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ހުރިހާ ދަތިތަކަކާއި ތަފާތުކުރުންތަކެއް ކުރިމަތިވާނީ ކިޔަވާ ދަރިވަރުންނަށް. އެހެންވީމާ، މިހިރަ
32

ކަންތައްތަކަކަކީ އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މެންބަރުން ވެސް ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. ދެން މީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ބައެއް މެންބަރުން އެ ވިދާޅުވީ، މި ބާރު ލިބުނީމާ، ބާރު ލިބުނީމަ ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް ބާރުގެ ނާޖާއިޒު ބޭނުން އެބަ
ހިފޭ. އެ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. ހަމަ އެގޮތަށް މީގެތެރެއިން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ކަންތައް
ފެނިގެންގޮއްސާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަށީގެންނުވާ ބާރުތައް ދޭންނުޖެހޭ ސަބަބަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް
އިތުބާރެއް އެހާ ބޮޑަކަށް އެއްވެސް މީހެއްގެ މައްޗަކަށް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކިހިނެއްތޯ އެނގޭނީ އަނެކާ
ކަންތައްތައް ކުރާނެ ގޮތް. އެހެންވީމާ، އެ ބާވަތުގެ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހެނީ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ނިންމާލަމުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އެހާ ބޮޑަށް ސިޔާސީކުރުމަކީ އެއީ މުޅި ޤައުމަށް ވެސް ހަމަ ދިމާވެދާނެ ދެރަ
ކަމަކަށް ވާނޭ. އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ކިޔަވާ ދަރިވަރުންނަށް ތަފާތުކުރުންތަކެއް އައިސްދާނެތީވެ، އެކަމުގެ ބިރު
އޮތީތީވެ އަޅުގަ ނޑު އެކަމަށް ތާއީދުނުކުރާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް، އިޞްލާޙުކުރެވޭ މި ގާނޫނުގައި އެބަހުރި ރަނގަޅު
ކަންތައްތަކެއް ހުށަހެޅިފަ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
اله
މެންބަރު ޢަބްދު ރިފާޢަށް.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަހުސްކުރަމުންގެންދާ ރިޕޯޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް މުހިއްމު ބަދަލެކޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް މުހިއްމު އިޞްލާޙެއް
ގެނައުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިދާޅުވޭ، މި
އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން ޔުނިވަރސިޓީގެ ކައުންސިލް ސިޔާސީވެގެން ގޮއްސާނޭ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ޙަޤީޤަތުގައި މި
ހުރިހާ އެއްޗެއް، ޢިލްމީ ދާއިރާ ނުވަތަ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ބޭބޭފުޅުން އެބަ ޖެހެއޭ ފުރަތަމަ އެ ބޭފުޅުން
އަމިއްލައަށް ވެސް ވިސްނާވަޑައިގަންނަވަން، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުން އެއްކިބާވެގެން ތިބި ބައެއްގެ
ގޮތުގައި. ސްކޫލްތަކުގެ ޓީޗަރުންނާއި މަދަރުސާތަކުގެ މަތީ ފަންތީގައި މަސައްކަތްކުރާ ޕްރިންސިޕަލުންނާއި، ހަމަ
އެގޮތަށް ޔުނިވަރސިޓީގެ ލެކްޗަރުންނާއި، ޔުނިވަރސިޓީގައި އިސް މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭބޭފުޅުން އެބަ ޖެހޭ ސިޔާސީ
ނުފޫޒުން އަމިއްލައަށް ވެސް އެއްކިބާވެގެން އެ ބޭފުޅެއްގެ ސިޔާސީ ވިސްނުންތައް ޔުނިވަރސިޓީ ތެރޭގައި ނުވަތަ
ސްކޫލް ތެރޭގައި ނުދެއްކޭނެ ގޮތްތަކެއް ހަދަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިވަރުންނަށް ވަރަށް ރަނގަޅު ނަމޫނާ ދައްކާ
ބަޔަކަށް، ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭބޭފުޅުން އެބަ ވާންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަކަށް އެއްވެސް
33

ހާލެއްގައި ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން މި މުއައްސަސާ ސިޔާސީވެގެން ގޮއްސާނެ ކަމަކަށް.
އަޅުގަ ނޑަށް މިއަދު ގަބޫލުކުރެވެނީ މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން މިއަދު ސިޔާސީވެފައި ތިބި ޔުނިވަރސިޓީގެ އިސް
ބޭބޭފުޅުންގެ ސިޔާސީކަން ކެނޑިގެންދާނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެންދިޔަ، މިދިޔަ އަހަރުގެ ތެރޭގަ އި ވެސް ބައެއް
ހަރަކާތްތަކުގައި، ސަރުކާރުން ނިންމެވި ބައެއް ނިންމެވުމާ ގުޅިގެން އެ ތަނުގެ އިސްވެރިން، ވައިސް ޗާންސެލަރ
ލެވެލުން ބޭބޭފުޅުން ކުދިން ގޮވައިގެން މުޒާހަރާތަކަށް ނިކުމެ، ނުވަތަ ސަރުކާރުން ނިންމެވި ނިންމެވުމާ ދެކޮޅަށް
މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔަކަން. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. ހަމައެއާއެކީގައި ބައެއް
މަޤާމުތަކަށް ސަރުކާރުގައި އެ މީހެއްގެ ފަރާތުން އެތައް އުނދަގޫތަކާއި ދުއްތުރާތަކެއް ވުމުގެ ސަބަބުން އޭނަގެ
ޕްރޮފެޝަނަލިޒަމް ގޮސްގެން، އޭނަގެ ސިޔާސީ ނުފޫޒު ބޮޑުވެގެން އެ މަޤާމުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކަށް އެ ބޭބޭފުޅުން ގެނަސް ވާހަކަދައްކައިގެން އެކަން ޙައްލުނުވެގެން މަޤާމުތަކުން ދުރުކުރި
ފަރާތްތައް މިއަދު ގޮސް ޔުނިވަރސިޓީގެ ޑެޕިއުޓީ ޗާންސެލަރުންނަށް ތިބީމާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އޭތި ގަބޫލެއް
ނުކުރެވޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ސިޔާސީ ބޭބޭފުޅުން މިހާރު މާ ބޮޑަށް އެތާގައި އެބަ
ތިއްބެވި. އެހެންވީމާ، މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މި ތަނުގައި މިހާރު އޮތް ސިޔާސީ ކައުންސިލް
ވަކިކޮށް، އެ ތަނަށް ވަރަށް ޤާބިލު ކައުންސިލެއް އައުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެން އެބަ ދެއޭ. ހަމައެއާއެކީގައި މި
އިޞްލާޙުގެ މަޤްޞަދަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ ބޮޑަށް މި އިޞްލާޙު ލާންޖެހުނު ސަބަބަކީ، އިސްލާމިކް
ޔުނިވަރސިޓީގެ ބިލެއް މި ތަނުން ފަރުމާކުރެވިގެންދިޔަ ހިނދު، އެ ބިލާ އެއްގޮތަށް ނެޝަނަލް ޔުނިވަރސިޓީގެ ބިލު
ވެސް އިޞްލާޙުވާންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. ޙަޤީޤަތުގައި އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީއާއި ނެޝަނަލް
ޔުނިވަރސިޓީއާ އެއްހަމައެއްގައި މި އޮންނަންޖެހެނީ ޤައުމީ ދެ ޔުނިވަރސިޓީ ކަމަށް ވާތީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގެނެވޭ އިޞްލާޙެއް. އެއްވެސް ހާލެއްގައި މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން އެ ތަނުގެ އެއްވެސް
ދަރިވަރަކަށް، ޚާއްޞަކޮށް އެއްވެސް ދަރިވަރަކަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނުވާނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން ހޯދުމަށް ޓަކައި
މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ މަޖިލިސް މެންބަރުން ކުރަމުންގެންދާނެކަން
ދަރިވަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް ޓަކައި އަދި މެންބަރުން، އަދި އެ ދަރިވަރުންގެ ބެލެނިވެރިންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ
ޔަޤީންކަން އަރުވަން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން މިއަދު ޔުނިވަރސިޓީގެ ތެރޭގައި އެ ގެންގުޅުއްވާ
ސިޔާސަތުތައް، އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ސިޔާސީ ނުފޫޒުން އެއްކިބާކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރެވެންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް
އެންމެ އެދެވޭ ގޮތެއްގައި ކުރެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. އަދި އެއާއެކީގައި ސަރުކާރުން އެ ނިންމާ
ނިންމުންތައް، ޔުނިވަރސިޓީއަކީ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުން ޚަރަ ދުކުރެވިގެން ހިންގާ ތަނެއް. ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑެތި
ހޭދަތަކެއް ކުރެވިގެން، ސަރުކާރުގެ ބިންތަކާއި ސަރުކާރުގެ އިމާރާތްތަކުގައި ހިންގެމުންދާ ތަނެއް. އެހެންވީމާ، އެފަދަ
ތަނަކަށް ސަރުކާރުން އެ ގެންނަވާ ސިޔާސަތުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން މަސައްކަތްކުރުމަކީ ވެސް ކޮންމެހެން ލާޒިމް
34

ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. އެގޮތުން ސަރުކާރުގެ؛ އެއިރެއްގައި އޮންނަ ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯގެ
ތެރެއިން ހިމެނޭ ތަޢުލީމީ ސިޔާސަތުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތައް ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި އެ ޔުނިވަރސިޓީއަކުން
މަސައްކަތްކޮށްދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މިގޮތަށް ބަލާއިރުގައި ނެޝަނަލް
ޔުނިވަރސިޓީން ދެވޭ ޚިދުމަތްތަކަކީ ރައްޔިތުން އެންމެ ބަލައިގަންނަ، ރައްޔިތުންގެ ފައިސާއިން ހޭދަކުރެވިގެން ކުރެވޭ
ކަމަކަށް ވާހިނދު، ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައިދާކުރުވަނިވި ގޮތަކަށް އެކަން ކުރެވޭ ތަނަކަށް އެބަ ވާންޖެހޭ. އެހެންވީމާ،
އެގޮތަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ދެންނެވޭނީ މި އިޞްލާޙުތަކަކީ ވަރަށް ބޮޑެތި ފައިދާތަކެއް ކުރިއަށް އޮތް ތާގައި އެ
ތަނުގެ ދަރިވަރުންނާއި އެ ތަނުގެ އިކޮނޮމި ސްޓާފުންނާ އަދި އިދާރީ މުވައްޒަފުންނާ އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ދަރިވަރުންގެ
ބެލެނިވެރިން އުފާކުރާނެ އިޞްލާޙުތަކަކަށް ވާނެކަން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޔަޤީންކުރަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު އޭރުގައި ވާހަކަ ފުރިހަމަނުވަނީސް ނިމުނީމާ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއެރީ
ފުރިހަމަކޮށްލާނަމޭ. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެންމެ ބިރުވެރި އެއްޗަކަށް މި އޮންނަނީ މިހާރު އެންމެންގެ
ވާހަކައިން ވެސް މި އެނގެނީ، އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ވާހަކަފުޅުތަކުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މި އެނގެނީ ސިޔާސީ ކަންތަކާއި ސި ޔާސީ މީހުންނަކީ ވަރަށް ބިރުވެރި ބައެކޭ. އެއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބައެކޭ. އެއީ
ކަތުރުފަންޏެއް ކަހަލަ ބައެކޭ. އެ މީހުންގެ ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑުވެއްޖެ ހާލަތެއްގައި އެ މީހުންނަކީ އެއްވެސް ތަނަކަށް
ކުފޫހަމަވާ ބައެއް ކަމުގައި ވެސް ނުވާ ހާލަތެއް މި އަންނަނީ. ސިޔާސީކޮށްލި ކޮށްލީނުން ގޮސް މުޅިތަން ފަސާދަ ވީއޭ.
އެކަމަކު، ޙަޤީޤަތަކީ ކޮބައިތޯ؟ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ހޮވަނީ ސިޔާސީ ގޮތުން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުން ހޮވަނީ ސިޔާސީ ގޮތުން. ކައުންސިލަރުން ހޮވަނީ ސިޔާސީ ގޮތުން. މަޤާމުތަކަށް މީހުން ކަ ނޑައަޅައި ހުރިހާ
ކަމެއް މި ކުރަނީ ވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން. ކޮބައިތޯ ސިޔާސީނުވެފަ؟ ދަންނަވާލަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ އެއްވެސް
ފަރާތަކުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި އެއްވެސް މެންބަރަކު ވިދާޅުވެބައްލަވާ، ބޮޑުސިންގާހާ ދޮގެއްހަދާފައި
އަދި ބޮޑު ކުށެއްގެ ގޮތުގައި އޮ ތް މީހަކު މަރާފައި ނުވަތަ އެނޫންވެސް ކުށެއް ކޮށްފައި ތިމަންނަ އެކަން ކުރީ ސިޔާސީ
ގޮތުންނޭ. އެއީ ސިޔާސީ ގޮތުން ތިމަންނަ ކުރި ކަމަކޭ. އަސްލެއް ނޫނޭ އެއީ. ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި اެلهގ ޙަޟްރަތުގައި
35

އެ ޖަވާބު ދެވިދާނެބާ އެއްވެސް މީހަކަށް؟ އިސްލާން ދީނާއި ސިޔާސީ ކަންތައްތަކާ މުޅިން ދޭއްޗަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި
މިތާ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ދީނީ ބަޔަކު މިތާ ތެރޭގައި ވަކާލާތުކުރާކަމީ ވަރަށް ހައިރާންވާ ކަމެއް. މި
ސިޔާސީ މީހުން މި ތަނަށް ވަދެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ މިހެންމިހެން ވާނެއޭ. ވަރަށް ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޤައުމުގެ ސައްތައިން ސައްތަ މުސްލިމު ޤައުމަކަށް ވާހިނދު، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ސިޔާސީ ކަންތަކާއި އިސްލާން ދީނާ
އެއްކޮށެއް އެއްގޮތަކަށްވެސް ވަތްކެއް ނުކުރެވޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ހުއްދަކޮށްފައެއް ނުވޭ
ސިޔާސީ ގޮތުން ވެސް މީހަކު މަރާކަށެއް، ދޮގެއް ހަދާކަށެއް، ޒިނޭކުރާކަށެއް، މަސްތުވާއެއްޗެހި ބޭނުންކުރާކަށެއް.
އަދިވެސް އެނޫންވެސް ޖަރީމާތަކަށް އަރައިގަންނާކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ދީނީ ގޮތުން ހުއްދައެއް ކޮށްފައެއް ނުވޭ.
ސިޔާސީ ގޮތުން މިކަން ކޮށްފި ކަމަށް ވަންޏާ އެކަން ބަރީޢަވެގެންދާނެ ކަމަކަށެއް. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ހުރިހާ އެންމެންނަކީ
ސިޔާސީ މީހުންނަށްތާ ވާނީ. ދީނީ މީހުންނަކަށް ނޫނެއް ނޫންތޯ ވާނީކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދީނީ މީހުން،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދީނީ ޝަ އިޚުން، އަޅު ގަ ނޑުމެންނަށް ފަތުވާދެއްވަމުންގެންދަވާ ނަސޭހަތްތެރިވާ ބޭފުޅުން އެބަ
ވިދާޅުވާންޖެހޭ ސިޔާސީ ބޭފުޅުން، ސިޔާސީ މީހުން އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ކޮންމެ މީހަކީ ވެސް ހަމަހަމަ މީހެއްކަން.
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުއަސާސީ ން ވެސް ހުއްދައެއް ނުދޭ، ފުރުޞަތެއް ނުދޭ މިގޮތަކަށެއް ކަންކަން ކުރާކަށެއް.
ތަފާތުކުރުންތަކެއް ބާއްވާކަށެއް އެއްގޮތަކަށް ވެސް ފުރުޞަތެއް ނުދޭ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ފަދަ ޤައުމީ
ޔުނިވަރސިޓީގެ ބިލެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތްމައްޗަށް މިގޮތަށް އަންނައައުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި
އިޞްލާޙު ބަލައިގަންނަންޖެހޭނެ ކަމެކޭ. އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅައި ކޮންމެ ފަހަރަކުމެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ވޯޓަކަށް އެދޭ ކޮންމެ
ފަހަރަކުމެ އެއަށް ރަތަށް ލާފައި އެއަށް އިދިކޮޅަށް ހިފީމާ އަދި އެއީ ރަނގަޅު ގޮތެއް ނޫން. ކޮންމެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ގަޑިން 12 ޖެހުމާ އެކު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 1 ގަޑިއިރުގެ ފުރުޞަތެއް
އަރުވަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، 1 ޖަހާއިރު ފަށާއިރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ބޭނުންފުޅިއްޔާ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު
އަރުވާނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. މި ހިސާބުން 1 ގަޑިއިރުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަރުވަން.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 12:00 އިން 13:00 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
36

ال س الم عليكم. ދެވަނަ ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދަން ކަމަށް. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 79 ވަނަ
މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އަނބުރާ ގެންދަވާ ބިލެއް އިޢުލާނުކުރުން. 30 ޖޫން 2015 ގައި ބޭއްވުނު، ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ މަޖިލީހުގެ 2015 ވަނަ އަހަރުގެ 2ވަނަ ދައުރުގެ 10 ވަނަ ޖަލްސާގައި ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައިވާ
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2008
(އިންތިޚާބުތަކާ ބެހޭ އާއްމު ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު އަނބުރާ ގެންދެވި ކަމަށް، 8 ޖުލައި 2015 ގައި
ލިޔުމުން މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތަށް އަންގަވާފައި ވާތީ އެ ބިލު އަނބުރާ ގެންދަވައިފި ކަމުގައި އިޢުލާންކުރަން.
އަޅުގަ ނޑުމެން މެދުކަނޑާލިއިރު ކުރިއަށް ބަހުސްގެންދެވެމުންދިޔައީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 8.1، ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011
(ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގެ މަސައްކަތް. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ބަހުސްގައި ބައިވެރިވަޑައިގަންނަވަން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަމުން ގެންދާނަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ބިލަށް އިޞްލާޙުގެނެވޭއިރު އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ފުންކޮށް
ވިސްނާވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ވިސްނަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި.
އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް ގާނޫނެއް އިޞްލާޙުކުރަންވާނީ އެ ގާނޫނެއްގެ ޛަރީޢާއިން ވަކި މަޤްޞަދުތަކެއް
ހާސިލުކުރުމަށް. ޔުނިވަރސިޓީ ބިލަށް ބަދަލުގެނެވޭއިރު ހާސިލުކުރަންޖެހޭ މަޤްޞަދެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް މި ގަބޫލު
މި ކުރެވެނީ، ޔުނިވަރސިޓީ ހިންގުން އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރުމަށް ސިޔާސީ ނުފޫޒުތަކުން އެއްކިބާވެފައި އޮތުމާއި
ވީހާވެސް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ރާއްޖޭގެ ކިޔަވާ ކުދީންނަށް އެ ޔުނިވަރސިޓީން ފުރުޞަތު ތަނަވަސްވެގެންދިއުމާ، އަދި
ހަމައެހެންމެ، އެ ޔުނިވަރސިޓީ ހިންގުމުގައި އިތުބާރު ހުރި، އަދި ނަން މަޝްހޫރު، އަދި ދުނިޔޭގެ މީހުން ގަބޫލުކުރާ
ފެންވަރުގެ ސަނަދުތައް ދޫކުރާ ތަނަކަށް އެ ތަން ހެދުން. އަބަދުވެސް ޤައުމުން ލިބެން ތިބި އެންމެ ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ
މުދަރިއްސުން ލިބޭނެ ތަނަކީ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީ ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަން އެބަ ޖެހޭ. އެ ތަނަކީ އިތުބާރުހުރި
ގޮތެއްގައި، ހަރުދަނާ ގޮތެއްގައި ހިނގާ ތަނެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހަދަން އެބަ ޖެހޭ. މިފަދަ މުހިއްމު ބިލުތަކަކާ
މެދު ބަހުސްކުރެވޭއިރު، މި އޮތް އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަކީ ސިޔާސީ ބޭފުޅުން ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް،
ޤައުމުގެ އެންމެ މަތީ މަޞްލަޙަތު ކުރިއަރުވަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
އޮންނަ ސިޔާސީ ވާދަވެރިކަމުގެ ނުފޫޒުން ނުވަތަ އެ ޖަޒުބާތުގައި ޖެހިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ
ޔުނިވަރސިޓީގެ ހިންގުން ކިލަނބުވާނެ ގޮތަކަށް އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް އަޅައިގެންނުވާނެ. އެއީ، ކޮންމެ ސިޔާސީ
37

ފިކުރެއްގެ ބަޔަކު މިތާ ތިބިކަމުގައި ވިޔަސް، ކޮންމެ ސިޔާސީ ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ވިޔަސް،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޤުޞަދަކަށް ވާންވާނީ ވީހާވެސް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ޔުނިވަރސިޓީ ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމާއި
ތަޢުލީމީ ދިނުން ފުޅާކުރުމާއި އަދި ރާއްޖޭގެ ކިޔަވާކުދީންނަށް އެކަށޭނެ ފުރުޞަތު ދިނުމާއި އެ ތަނުން ދޫކުރާ ސަނަދަކީ
އިތުބާރުހުރި ސަނަދަކަށް ވާނެ ގޮތަކަށް މަގުފަހިވެފައި އޮތުން. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ތަނަށް
މުދަރިއްސުންނާއި އިދާރީ މުވައްޒަފުންނާއި ޗާންސިލަރުން ފަދަ ބޭފުޅުން ލުމުގައި ވެސް މިދެންނެވި ފިކުރުގެ މަތީން
ކަންތައްތައް ކުރެ ވޭނެ ގޮތެއްގެ މައްޗަށް ކަންކަން އިންތިޒާމުވެފައި އޮންނަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު މިތާގައި މި ވާހަކަ
ދައްކާއިރު ވެސް، އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ކޮންމެހެން މިތާގައި ނިމިގެންދާނީ އަޅުގަ ނޑުގެ ޚިޔާލު އޮތް ގޮތަކަށް ނޫންކަން.
ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ކަންކަން ނިމިގެންދާނީ. ތިޔަ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާ އިލްތިމާސަކީ، މިދެންނެވި ގޮތަށް ފިކުރު ބަހައްޓަވައިގެން ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީ ކަމަށް ވިޔަސް އަދި
އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީ ކަމަށް ވިޔަސް، އަދި ރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމީ ދާއިރާ ކަމަށް ވިޔަސް، ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް
ފޯރުކޮށްދޭ ކޮންމެ ތަނެއްގެ ކަންތައްތައް އިންތިޒާމުކުރެވެންވާނީ ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ އެންމެ މަންފުާހރި ގޮތަކަށް.
އެންމެ ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ލަބަޔާއި މަންފާ ލިބޭނެ ގޮތަކަށް. މި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވައިގެން މެންބަރުން
ކަންތައްތައް ނިންމަވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ކަންބޮޑުވާ ކަންކަން އެބަހުރި.
އެހެންނަމަވެސް، ރަނގަޅަށް ހެޔޮ ނިޔަތުގައި ކަމެއް ކޮށްފި ނަމަ، އެއިން ނި ކުންނަ ރަނގަޅު ނަތީޖާ ވެސް ހުރެދާނެ.
ފަހަރެއްގައި މިވެނި ގޮތަކަށް މިވެނި ކަމެއް އޮތީމާ، އެއީ މި ވެނިހެން ވާނެކޭ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަނީކީ ނޫން. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ ، އަޅުގަ ނޑުމެން ޔުނިވަރސިޓީގެ އިސްވެރިން ލާއިރުގައި ވެސް ލާންވާނީ ރައްޓެހިމީހާ،
ގާތްމީހާ ނުވަތަ ދަންނަމީހާއެއް ނޫން. އެކަމަކަށް އެންމެ ޤާބިލު. އެންމެ އިތުބާރުހުރި، އެންމެ ހިންގުންތެރި މީސްމީހުން
ލެވޭނެ ގޮތަކަށޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންކަން ރާވަންވާނީ. ކަންކަން ނިންމަން ވާނީ. ގާނޫނުތަކަށް އިޞްލާޙުގެންނަންވާނީ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަތިވެރި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބޭފުޅަކު ހަނދާންކޮށްދެއްވައިފި މީ ރަމަޟާން މަސްކަން. އަޅުގަނޑުމެން ފަހު
ދިހައަށް އަޅާފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުނމެން ގަސްތުކުރަނީ ދެން މިއަދަށް ފަހުގައި އަޅުގަ ނޑު
38

ވާހަކަދެއްކުން މަދުކޮށްލުމަށް ރަމަޟާން މަހުގައި، ބައެއް ބޭފުޅުން ކޯފާވެދާނެތީވެ. އާދެ! ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ
ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި، ދެންމެ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝަރީފު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަށް ތާއީދުކުރެވޭ. މި އިޞްލާހަކީ، މި ބަދަލުތަކަކީ އެ ތަން ހިންގުން
ހަރުދަނާކުރުމާއި ރަނގަޅުކުރުމަށް ގެނެވޭ ބަދަލުތަކެއް ކަމަށް ވެއްޖެއް ޔާ އެއީ ރަނގަޅު ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ސިޔާސީ ގޮތުން ނުކުޅޭ ކަންކަން ހުންނާނެ. ސިޔާސީ ގޮތުން އަތް ނުލާ ތަންތަން އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަހައްޓަންޖެހޭ ޤައުމީ ގޮތުން ބަލާއިރުގައި. އެހެންވީމަ، އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން މިތަނަށް މި އަންނަނީ ރަނގަޅު ބަދަލެއް
ކަމަށް ވާނަމަ، އެދެވޭ ރަނގަޅު ކުރިއެރުންތަކެއް ކަމަށް ވާނަމަ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ތަރުހީބުދޭ ކަމެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެން ވަކި މީހަކަށް، ވަކި ފަރުދަކަށް ޓާގެޓުކޮށްގެން ގާނޫނުތަކަށް، ގަވާއިދުތަކަށް ބަދަލުގެނައުމަކީ
އަޅުގަ ނޑަށް ހިޔެއް ނުވޭ އެއީ ރަނގަޅު ކަމެއްހެނެއް. އާދެ! އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ގާނޫނާއި ގަވާއިދަކީ
އެންމެންނަށް، ޤައުމަށް. މިގޮތަށް ވިސްނައިގެން ހަދާފައި ހުންނަ އެއްޗެހި. ހަމަ މީހެއްގެ ފިކުރު ހުންނަ ގޮތެއް
ބަލާފައި، ނުވަތަ މީހެއްގެ ސިފަ ހުންނަ ގޮތަށް ބަލާފައި، ނޫނިއްޔާ ބައެއް ފަހަރު މީހުން ހިނގާ ގޮތަށް ބަލާފައި،
މިގޮތަށް ގާނޫނުތައް ބަދަލުކުރުމަކީ އެއީކީ ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މި ރާއްޖޭގައި ކޮންމެ މީހަކީ
ވެސް އެކި ފާޑުގެ، އެކި ފިކުރުގައި ތިބޭ މީހުން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެން މިހެން ބުނާއިރުގައި މިތަނުން ވެސް މިކަމަށް
ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. ދާދި ފަހުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދަށް ބަދަލެއް ގެނެއްސީމު. އާދެ! ވަރަށް
އަވަސްއަވަހަށް ބައެއް ބަދަލުތައް އެބަ އާދޭ. ބޭނުމަކީ ކޮބާ؟ އެންމެ ކަމަކަށް ޓާގެޓުކޮށް ބަދަލު މި ގެނެވެނީ.
އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި މަނިކުފާނަށް ވެސް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އަދި މިތާގައި މި ތިއްބެވި ޤާބިލު
ބޭފުޅުންނަށް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކަކީ ފުންކޮށް ވިސްނުމަށްފަހުގައި ޤައުމުގެ
ފައިދާޔާއި ލާބައަށް އަދި ކުރިމަގަށް ޓަކައި، އަދި ކުރިއަށް އޮތް ދުވަސްތަކުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ޓަކައި ހަދާ އެއްޗެއް.
ވަކި ކަމެއް ޖެހުނީމާ ވަކި މީހެއްގެ މޫނަން ބަލާފައި، ވަކި ކަމަކަށް މީހުން ބަދަލުކުރަން ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އޭގެން
ރަނގަޅު ނަތީޖާތަކެއް ހާސިލުވަމަކުންނުދާނެ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވި ގަވާއިދަށް ގެނައި
އިޞްލާޙު. އޭގެ ތަފުސީލަށް މި ދެންނެވިހެން ފަހު ދިހަ ކަމަށް ވާތީ ނުދިއުން ކަންނޭނގެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ވާނީ.
އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ، މިގޮތަށް ބަލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަދަލެއް ގެންނަ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީކީ ރަނގަޅު
ކަމެއް ނޫނޭ. ދެން މިއަދު ގާނޫނާއި ގަވާއިދުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ
ޖެހޭ ގާނޫނާއި ގަވާއިދު އެއްޗަކަށް މި ވަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ކިޔަމު ދެއްތޯ ވަރަށް ގިނައިން މިތާގައި
ނޫސްތަކުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ކިޔަން، މީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީއޭ. ފެހި ޤާނޫނުއަސާސީއޭ.
އެކަމަކު ބައްލަވާ! ކަރުދާސްތަކެކޭ މީ. ކަރުދާސްތަކެއްގައި ހުރި ދެލިތަކެއް މީ. މީތި އަމިއްލައަށް އައިސް ޙައްޤުތަކެއް
ހޯދައިދީ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޭ، މި އޮތީ މި ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤޭ، މި އޮތީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޙައްޤޭ
39

ކިޔައިގެން މި އެބައުޅޭތޯ؟ ނޫން. މި ހަމަ ކަރުދާސްތަކެއް އިނގޭތޯ. މިއަކުން ކޮންދޭނެ ކަމެއް ނޯންނާނެ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ރައްޔިތުން؛ މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔަންވީ މީގެންނޭ ޙައްޤުތައް ލިބުނީ.
އެހެންނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކު ރަނގަޅަށް ހަނދުމަފުޅުހުންނާނެ، 2008
ވަނަ އަހަރުގެ ކުރިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މުޒާހަރާކުރުމުގެ ޙައްޤު ހޯދައިފި، ނޫސްވެރިކަމުގެ މިނިވަންކަމުގެ
ޙައްޤު ހޯދައިފި. އެއީ ކިހިނެއް؟ ރައްޔިތުން ޙައްޤުތައް ހޯދައިގަތީ، ލިބިގަތީ. ލިބިގަތީމާ ސަރުކާރުން ވެސް އެ
ޙައްޤުތައް ދޭންޖެހުނީ. މި ޤާނޫނުއަސާސީން ކޮށްދިން ކަމެއް އެ ކަންކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުން. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި
ދަންނަވަނީ، ރައްޔިތުން، އަޅުގަ ނޑުމެން، ތި އެންމެ ބޭފުޅުން، ރައްޔިތުން ގާނޫނުތަކާއި އެ ގާނޫނުތަކުގައިވާ
ކަންތައްތަކާއި އަދި ގާނޫނުތަކުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ޙައްޤުތަކަށް ޣާފިލުވެއްޖެ ނަމަ، އެއަށް އަޅައިނުލައިފި ނަމަ،
އެއަށް ދެނަހުރި ކަމަކަށް ނުހަދައިފި ނަމަ، އެއަކުން ކުރާނެ ލާބައެއް ނޯންނާނެ. މަނިކުފާނަށް ރަނގަޅަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނަން އުތުރު ކޮރެއާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބައެއް މާއްދާތައް. އުތުރުކޮރެއާ
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ތި ބޭފުޅުންނަށް. ތައާރަފަކަށް ބޭނުމެއް ނުވާނެ. ދެ ކޮރެއާއެއް އޮވޭ. އެއް ކޮރެއާއަކީ ރިޕަބްލިކު
އޮފް ކޮރެއާ. ކޮރެއާގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ. އެއީ ދެކުނު ކޮރެއާ. އުތުރު ކޮރެއާއަކީ ކޮރެއާގެ ރައްޔިތުންގެ މިނިވަން
ޖުމްހޫރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ޑިމޮކްރެޓިކް ޖުމްހޫރިއްޔާ. އެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބައެއް މާއްދާ. 67 ވަނަ މާއްދާ އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވައިލާނަން. ރައްޔިތުން އެއްވެއުޅުމާއި، މުޒާހަރާކުރުމާއި، ޖަމާޢަތްތައް ހެދުމާއި، ނޫސްވެރިކަމުގެ މިނިވަންކަމާއި،
ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ކަށަވަރުކޮށްދޭންވާނެއެވެ ދައުލަތުން. އުތުރު ކޮރެއާގައި އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ.
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ލިޔެވިފައި މި އޮތީ. މީ ރައްޔިތުންނަށް މިނިވަންކަމާ އެކު ޑިމޮކްރެޓިކް ސިޔާސީ ޕާޓީ ހިންގޭ ފަދަ،
އަދި އިޖުތިމާޢީ ޖަމުޢިއްޔާތައް ހިންގޭ ފަދަ މާޙައުލެއް ދައުލަތުން ކަށަވަރުކޮށްދޭންވާނެއެވެ . 64 ވަނަ މާއްދާގެ ދެވަނަ
ޕެރެގެރާފް. 75 ވަނަ މާއްދާ؛ އުތުރުކޮރެއާ ގެ ޑިމޮކްރެޓި ކް އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އެތާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ. 75 ވަނަ
މާއްދާ، ކޮންމެ ތަނެއްގައި ރަށްވެހިގެން ދިރިއުޅުމާއި ދަތުރުފަތުރުކުރުމާއި، މިނިވަންކަމާ އެކު ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ
މިނިވަންކަން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އިނގޭތޯ. މިހިރީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަށަވަރު ކުރެވިފަ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ މި ޙައްޤުތައް އުތުރު ކޮރެއާ ގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންވޭތޯ؟ ލިބިގެންވަނީ
ކިހާވަރަކަށްތޯ؟ އެ ވާހަކަތައް ދައްކަނީ ކޮންބަޔަކަށްތޯ. އެ އީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް، އަޅުގަ ނޑުމެން
އެންމެނަން ޚިޔާލުކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް މިއަދު އަޅުގަ ނޑަށް ހީވާ ގޮތުން. އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ޚިޔާލުކުރަންޖެހޭ. އެއީ
ޙައްޤުތަކަށާއި ގާނޫނުތަކަށް ބަލައި، އެ ދަމަހައްޓަން މަސައްކަތްނުކުރަންޏާ އެ ނިގުޅިގެންދާނެ. ވަކި ހިސާބަކުން މީހުން
މާބޮޑަށް ޚިޔާލުނުކުރާ ކަމަކަށް ވެގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން، ހަނދާންހުންނާނެ މި މަޖިލީހުން މި މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދަކަށް ، މި މަޖިލީހުން ޢަ މަލުކުރާ ކަމަކަށް މިދިޔަ އަހަރު، ނުވަތަ މީގެ ދުވަސްކޮޅެއް ކުރިން އިޞްލާޙެއް ގެނައީ
ވަޒީރުންގެ މައްޗަށް ނަގާ އިތުބާރު ނެތްކަމުގެ ވޯޓު ސިއްރު ވޯޓަކަށް ހަދާނީއޭ. ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކުން ދުވެފައި ދިޔަ
40

ސުޕްރީމް ކޯޓަށް. މިތާ ތިބި ބައެއް ބޭފުޅުން ކަންނޭނގެ. ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަ ނޑައެޅީ ޑިމޮކްރެޓިކް އުސޫލުތަކާއި
ހަމަހަމަކޮށް، ފާޅުކޮށް ކަންކަން ކުރުމުގެ އުސޫލާ ޚިލާފޭ، ބާތިލޭ. މިހާރު ބައްލަވާ! ތި އޮތީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ކަ ނޑައެޅިގެން މި ބުނަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ ވާހަކަ. އިމްޕީޗުކުރުމުގެ ވާހަކަ. އިތުބާރު
ނެތްކަމުގެ ވޯޓުގެ ވާހަކައެއް ނޫން. ކަ ނޑައެޅިގެން ވަކި ކުށްތަކެއް ކުރި ކަމަށް ތުހުމަތުކޮށް ، އެކަން ހުށަހަޅައި ، އެކަން
ސާބިތުކޮށްގެން ހިޔަރިންތައް ބާއްވައިގެން ، ވާހަކަދައްކައިގެން ސާބިތުކުރުމުގެ ވާހަކަ އޮންނަނީ. މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން
އިހަށްދުވަހަކު މި ބަދަލުކޮށްލީ އިތުބާރު ނެތްކަމުގެ ވޯޓަކަށް، ސިޔާސީ އެޕޮއިންޓީ އެއް ވަކިކުރާ އުސޫލުން ދެ ގަޑިއިރުގެ
ބަހުސެއް ކޮށްފައި ވަކިކޮށްލާ ގޮތަށް. އެއްވެސް މީހަކު ކޯޓަށް ދާ ވާހަކަ ނުވެސް ދައްކާނޫންތޯ. ކޯޓަށް ދާން ހިތަށް
ވެސް ނާރާނެނޫންތޯ. ބަލައިނުގަތަސް ދާން އެންމެ ރަނގަޅު ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ ޙައްޤުތަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ނުވިސްނާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ، ރައްޔިތުން ދަމަހައްޓަންޖެހޭ ކަންކަމަށް ރައްޔިތުން ފާރަވެރިނުވާ ކަމަށް
ވެއްޖެ އްޔާ މި ކަންކަން ދާނޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މޫސާމަނިކަށް.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަ އުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ވާހަކަ
އެކި ރާގުގައި މިތާ ދެއްކޭތީވެ މިއަދު ވެސް ހަމަ ދަންނަވާލަން އޮތީ، ދެންމެގަ އި މަތިވެރި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އެ ޚިޔާލު ފާޅުކުރެއްވި ގޮތަށް، އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެހެން،
ކަޅުހިލަދަޔަށް ވަޅި ވަންނަ މޫސުމެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދައްކާ ވާހަކަތަކުގައި އޮންނާނެ. އެއީ ގުރުސް ފެންމަތިވީމަ.
އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އެނގިވަޑައި ނުގަންނަވަނީ ކަންނޭނގެ ގު ރުސް ފެންމަތިވެގެންއުޅޭކަން.
މިހާރު މިހިރީ ގުރުސް ފެންމަތިވެފަ. މިހާރު ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ވާނެ. އެހެންވީމާ، ތިޔަ ވިދާޅުވި ކަންތައްތައް ވެސް
ވާނެ. އެހެންނަމަވެސް މީގެ ތަންކޮޅެއް ކުރީގެ ތާރީޚަކަށް ޖެހިލާނަން. އަޅުގަ ނޑަކީ ވެސް މި މަޖިލީހުގައި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް މި ތަނުގައި ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތް ކުރި މީހެއް. އަޅުގަ ނޑަށް ހީކުރެވިގެންދިޔައީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީ ފިޔަވައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައި ކޯޓު، ސުޕްރީމް ކޯޓު އިޞްލާޙުކުރުމަށް ސަރުކާރާ
ގުޅިގެން މަސައްކަތް ކުރަން ލިބުނު ފުރުޞަތުގައި ހުރިހާ ސިޔާސީ ޕާޓީތައް އެއްބައިވެގެން އެކަން ކުރާނޭ. އެކަމަކު އޭގެ
ބަދަލުގައި އެކަން އޭރުގަ އި ވެގެންދިޔައީ އަޅުގަ ނޑު މީ ޤުރުބާންކުރަން ކަތިލި ބަކައްޓަކަން ވެގެން ގޮސް، އެންމެ ފަހުން
41

ސުޕްރީމް ކޯޓުން އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރާ ދެން ހުރި ފަ ނޑިޔާރު ބޭރުވެގެންދިޔައީ. އޭރުގައި ވަރަށް ގިނަ ފާޑުކިޔުންތައް
މާޑިޔާގައި ވެސް ވި. އަދި އަޅުގަ ނޑު އެ ޕާޓީއަކަށް ޓަކައި ޤުރުބާންވަމުންދިޔަ އެމް.ޑީ.ޕީން ވެސް ހަމަ ބުޅާގަ ނޑެއް
ނެރެ އެއްލާލިހެން އަޅުގަ ނޑު ވެސް އެއްލައިލެވިގެންދިޔަ. ޑިމޮކްރަސީގެ ހަމަތަކާއި އުސޫލުތަކާ މުޅިން ޚިލާފު ކަމެކޭ އެ
ކުރީ. އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރެއްގެ ގޮތުގައި ހުރެގެން ކުރެވިގެންވާނެ ކަމެއް ނޫނޭ. އެކަމަކު މިއަދު އެމް.ޑީ.ޕީ ވެސް ،
އަދާލަތު ޕާޓީ ވެސް އަދި ދެންމެ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި ޖުމްހޫރީ ޕާޓީން ވެސް ކަން މި ކުރަނީ ހަމަ
އެކައްޗަކަށް. ކޮބައިތޯ ޑިމޮކްރަސީއަކީ؟ އެ ވިދާޅުވީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަކިކުރަން އޮތް ބާބު
މުޅިން ބަދަލުކޮށް ހުރިހާ ބޭފުޅުން މި ތަނުގައި ނިންމާލީ ވެސް ހަމަ އެކީއެކައްޗަކަށް މަސްހުނިގަ ނޑެންހެން މޮޑެގެން
އެކަން ކޮށްލައިގެން. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް ވިސްނަންވީ ޤައުމަށް ޓަކައޭ ކިޔައިގެން ވާހަކަދައްކަނީ. ކޮން
ބަޔަކު ވެސް އުޅެނީ ތިމާމެންނަށް ކަންބޮޑުވެގެން އުޅޭއިރުގައި އެކަމެއް ސިޔާސީ ގޮތުން އޮތް ފައިދާއެއް ނަގަން.
އެހެންވީމާ، ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނަށް ބަދަލުގެނެސްގެން އެތާ ތިބި ވެރިން ބަދަލުކުރުމުގައި ވެސް މިއަދު ހަމަ
އޮންނާނީ މި ތަނުގައި ދައްކާ ވާހަކަ އާއި ޢަމަލުކުރަންވީ ގޮތާ އޮންނާނީ މުޅިން ލިޔެ ނިމިފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކަހަލަ
އާދައިގެ ނިކަމެއްޗަކު އެކަން ކުރީމާ ސޯޝަލް މީޑިޔާގަޔާއި ޒުވާން ކުދިންނާއި ޑިމޮކްރެޓިކް ވެށި ހަލާކުކުރަނީއޭ
ކިޔައިގެން ވާހަކަދެއްކުމަކުން އަދި އެކައްޗަކަށް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ، ހަމަ ރަނގަޅަށް
ވެސް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންވެއްޖެ. ޑެންގީއާ ބެހޭ ގޮތުން ނުވަތަ ޑެންގޫއާ ބެހޭ ގޮތުން ދައްކަމުންދާ
ވާހަކައިގައި އިއްޔެ ރާއްޖެ ޓީވީގައި ޕްރޮގްރާމު ހަދއިގެން މި ދައްކަނީ ސްކޫލުތަކަށް ކުދިން ގެންދިއުމާ ބެހޭ ގޮތުން.
މި ދައްކަނީ ކޮންބައެއްގެ ވާހަކައެއްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން ސިޔާސީ މީހުން ސިޔާސީ މީހުންގެ ވާހަކަ ދައްކާނީ.
ސްކޫލުތަކުގެ ކުދިންނާއި އެ ކުދިންގެ ބޮލަށް ފޭބުމަށް ރާއްޖޭގެ މީޑިޔާއަކަށް، އެއްވެސް މީޑިޔާއަކަށް މިނިވަންކަމެއް
ނޯންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް ސްކޫލަކަށް ކުއްޖަކު ދާތީ ވެސް އެކަން ބޮޑުވެގެން ވެސް އެ ވެސް ބޮޑު ސުރުޚީގަ އި، ފަލަ
ޕްރޮގްރާމު ގެނައިމަ އަކުރަމު ކަމާލުއްދީން ހިނިފުޅުވަޑުވަން އިންނެވީމަ ނިމުނީ. ތިމާމެން އަމިއްލައަށް ޢާ އިލީ ގޮތުން
ވަނަވަރު ކަށަވަރުނުވާ މީހުން މި ތިބެނީ. މިފަދަ މީހުންނަށް ކަންކަން ކުރުމުގެ ބާރު ލިބުނީމާ ވާނެ ގޮތް މި ވަނީ. އެއް
ދުވަސްކޮޅެއްގައި ދިޓީވީ ވެސް މިކަހަލަ ހާލެއްގައި. މިއަދު ރާއްޖެ ޓީވީ ވެސް އެކަހަލަ ހާލެއްގައި. އަޅުގަ ނޑު
އަބަދުވެސް މި ދަންނަވަނީ، ޔުނިވަރސިޓީ ރަނގަޅުކުރަން ވެސް ބޭނުންވޭ. ރާއްޖެ ވެސް ރަނގަޅުކުރަން ބޭނުންވޭ.
އެކަމަކު ކަށިހަފައިކާންފެށީމާ މީހުންގެ ބަ ނޑުގައި ތިބޭ ކުދި ދަރީންނަށް ވެސް، ސްކޫލުތަކުގައި ކިޔަވާކުދިންނަށް ވެސް
އެއްޗެހިކިޔަންވީ. އެކަމަކު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އައިސް ހުދު ގަމީސް ލާފައި ޓައީއަޅައިގެން ، އަސްތާ ޤައުމޭ!
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނޭ. وال س الم عليكم ورحمة هلا وبركاته. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
42

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފައްޔާޟް އިސްމާޢީލަށް.
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު ފައްޔާޟް އިސްމާޢީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލަކީ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަނެއްކާ ވެސް ޕީ.ޕީ.އެމާއި
މިއަދުގެ ސަރުކާރުން މުޅި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކެއް އެ ބޭފުޅުންގެ އަތްމައްޗަށް ނެގުމަށް ކުރެވޭ
މަސައްކަތުގެ ފަހު ފޭސްގެ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ބާކީ މިހާރު ތި ބޭފުޅުންނަށް ކޮންކަރނުކޮށް އޮތީ ދެމަފިރިއެއްގެ
ދޭތެރޭގައި އޮތް ކަންތަ އްތައް އެކަނިހެން. ދެން އެ ވެސް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނޭނގެ ކިހާ ދުވަހެއްގެ ތެރޭގައި އެކަންކަން
އެހެން ހަމަވެގެންދާނެ ކަމަކަށް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިންޓަލެކްޗުއަލްސްއާއި،
މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާއި ފަ ނޑިޔާރުންނާއި ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާއި ހުރިހާ ބޭފުޅުން އެ ބޭފުޅުންގެ
ޕްރިންސިޕަލްސްތައް ދޫކޮށްލައި، ދައުލަތެއް ހިންގަން ހަވާލުވެ ހުރި ފަރާތަކަށް ބައިޢަތުހިފައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
ބޭނުންވާ ބޮޑު ސިސްޓަމެއް އެއްކޮށް ހަލާކުވެގެންދާ ތަން. ޔުނިވަރސިޓީއަކީ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ތަނެއްގައި ވެސް
މިނިވަންކަމާއެކު ވިސްނައިގެން، ސަރުކާރުގެ ނުފޫޒެއް ނެތި، އެ ޤައުމުގެ ކުރިއެރުމަށް ޓަކައި ދަރިވަރުންތަކެއް
ބިނާކުރުމަށް އުފެދިފައިވާ ތަނެއް. އެކަމަކު މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ އޭގެތެރެއަށް ވެސް ސިޔާސީ
ކުލަވަރު ވަދެގެންދާނެ ތަން. އަ ޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ކުރިއަށް އޮތް ތާގައި ޔުނިވަރސިޓީން ޢަމަލުކުރެވެމުންދާނީ މިއަދު މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއެއްގެ ކަންކަން ވާ ގޮތަކަށްހެން. އެއީ ވަރަށް ހިތާމަ ވެސް ހުރި ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު މީގައި މާ ގިނަ ވާހަކައެއް ދައްކާކަށް ނެތިން. އަޅުގަނޑު ތި އެންމެހައި ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވައިލާނީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި މި ހިނގާ ދުވަސްތައް ލިޔެވިގެންދާނީ ދިވެހިންގެ ބޮޑު ލަދުގެ ގޮތުގައިހެން. މީގެތެރެއަށް
ޔުނިވަރސިޓީ ނުވައްދަވާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަގު ހަލާކުނުކޮށްލައްވާށޭ. وال سالم عليكم.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاަلهއށް.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު) އަށް
އިސްލާޙުގެނައުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުނުކުރާކަން ވަރަށް ފުރިހަމައަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން.
43

އާދެ! ޔުނިވަރސިޓީއަކީ ދުނިޔޭގެ ކޮންމެ ޤައުމެއްގައި ވެސް އެ ޤައުމެއް ބިނާކުރުމުގެ އެންމެ ވަރުގަދަ އެއް ބިންގާ. އެ
ބިންގަލުގެ މަތީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔަވައި ބޮޑުވެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ހަރުދަނާވެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމަށް
ޚިދުމަތްކުރަން ނުކުންނަނީ. މިއަދު މި ޔުނިވަރސިޓީތަކުގެ ސްޓޫޑަންޓުން ހަމަ ވަރަށް ރީއްޗަށް ބަލަހައްޓައިގެން އެ
ތިބެނީ، އެ ކުދިންގެ ޔުނިވަރސިޓީއަށް ސަރުކާރުގެ ނުފޫޒުފޯރުވައި ސަރުކާރުން ބޭނުން ގޮތަކަށް ހިންގުމަށް ގާނޫނެއް
ހަދައި އެ ގާނޫނު ބަދަލުވެގެންދާއިރުގައި އެ ޔުނިވަރސިޓީގެ ސްޓޫޑަންޓުން މިއަދު މަޑުމަޑުން އެ ތިބެނީ އަޅުގަ ނޑު
ހިތަށްއަރަނީ އެއީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ނޭނގިގެންތޯ ނުވަތަ އެނގިގެންތޯ، މި ގާނޫނާ ބެހޭ ގޮތުން މިއަދު މީޑިޔާގައި
އެއްޗެއް ނުބުނެ. މާދަމާ މި ބިލު ފާސްވުމާ އެކީގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ބާރު ސަރުކާރުގެ
އަތްމައްޗަށް އެކީގައި ދާނެ. މިނިސްޓަރު ބޭނުން ގޮތަކަށް ބޭނުން މީހަކު ޢައްޔަންކޮށް، މިނިސްޓަރު ބޭނުން ގޮތަކަށް
ބޭނުން ކިޔަވާ ކުއްޖަކު ކަ ނޑައި، ކޮށައި، ކުދިކުދިކޮށް، އުކައިލާއިރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ ކިޔަވާކުދީން
ހަމަ މަޑުމަޑުން ބަލަހައްޓައިގެން ތިބެންވީތޯ. ދުނިޔޭގެ އެއްވެސް ޤައުމެއްގައި މިފަދަ ޖަރީމާއެއް ހިނގަމުންދާއިރުގައި
ކިޔަވާކުދިން ބަލަހައްޓައިގެން މަޑުމަޑުން ނުތިބޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ ފަހުން ފެނުނު ބަދަލުތައް ގެނެސްފައި
ވަނީ ވެސް ހަމަ ތަރައްޤީވަމުން އަންނަ ޤައުމުތަކުގައި ކިޔަވާކުދިންނަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި ގޮވާލަނީ
ކިޔަވާކުދީންނަށް މި ބިލާ މެދު ވިސްނަން. ވިސްނައި، ސަރުކާރަށް ދެވެން އޮތް އެންމެ ބޮޑު ޕްރެޝަރެއް ދީ، މި ބިލު
މި މަޖިލީހުން ފާސްނުވާނެ ވަރުގެ ޕްރެޝަރެއް ސަރުކާރަށް ދިނުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކިޔަވާކުދިން މިއަދު
މަގުމައްޗަށް ނުކުންނަންވީމާ މަގުމައްޗަށް ނުކުންނަންވީ. ކިޔަވާކުދިން މިއަދު މަގުމައްޗަށް ނުނިކުމެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ
މި ޤައުމު އޮންނާނީ އެހެން ގޮތަކަށް. ކިޔަވާކުދިން އެ ދެކޭ ތަޞައްވަރެއް ފުރިހަމަވެގެންނުދާނެ. އަޅުގަ ނޑު
ހިތަށްއަރަނީ ކިޔަވާކުދިން މިއަދު މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޞައްވުރަކީ ކޮބައިކަމެއް އަޅުގަ ނޑަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ނޭނގެ.
އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ ކިޔަވާކުދިން ދެކެނީބާއޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ބާރެއް ސަރުކާރުގެ އަތްމައްޗަށް ގޮސް، ބޭނުން
ގޮތަކަށް، ހިތަށްއެރިހާ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ކުރުމުގެ ބާރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހެޔޮނުވާނެ މިފަދަ ބިލެއް ފާސްކޮށް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކިޔަވާކުދީންގެ ކުރިމަގު ނިގުޅައިގަނެ އެ ޙައްޤުތަކަށް އަރައިގަންނަން. މި ބިލު ފާސްވުމާ އެކީގައި؛ މިއީ
އެއްގޮތަކަށްވެސް އެމް.ޑީ.ޕީއާ ނުވަތަ ސިޔާސީ ޕާޓީއެއްގެ ވާދަވެރިކަމަކާ ނޫން މި ކުޅެވެނީ. މި ކުޅެވެނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ކިޔަވާ ކުދިންގެ ކުރިމަގު، އެ ކުދީންނަށް އަންނަން އޮތް އުޖާލާކަން، އެ ކުދިންގެ ވިސްނުމާއި އެ ކުދިންގެ ފިކުރާއި އެ
ކުދިން ކުރިއަށް ދާން އޮތް މަގު މި ކޮށައި ކުދިކުދިކޮށްލެވެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ އެ
ކުދިން ހަމަ މަޑުމަޑުން ތިބޭނެތޯއޭ. އެ ކުދިން ހަމަ މަޑުމަޑުން ތިބެންވީތޯއޭ. އެ ކުދިން މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން މިއަދު
މަގުމައްޗަށް ނުކުމެ ނަމަވެސް، ސޯޝަލް މީޑިޔާއިން ވާހަކަދެއްކިޔަސް، މިއަދަކީ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ އެ
ކުދިން މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަންވީ ދުވަސް. މިއަދު ނުދައްކައިފިއްޔާ އޭގެ މާނައަކީ ކިޔަވާކުދިން ވެސް
ބޭނުންވަނީ ދިވެހިރާއްޖެ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެކޭ ސަރުކާރުގެ ދަށުގައި ހުރިހާ ބާރެއް އޮންނަން. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް
44

ވަންޏާ މި ޤައުމު އޮންނާނީ ހަމަ މިގޮތަށް. ކުރިއަށްދާނީ ވެސް މިގޮތަށް. ހުރިހާ ބާރުތަކެއް ވެސް އޮންނާނީ ސަރުކާރުގެ
އަތްދަށުގައި. ސަރުކާރު ބޭނުން ގޮތަކަށް ކަންތައް ކުރާނީ ވެސް. އެ ބޭފުޅުން ތިއްބަވަންޖެހޭނީ ސަރުކާރު ބުނި
ގޮތަކަށް، ބުނާ ގޮތަކަށް ހެދިގެން. ސްކޮލަރޝިޕް ވެސް ސަލާންޖެހީމަ ލިބޭނީ. އަދި އެހެން ކަންތައް ވެސް ވާނީ
ސަލާންޖެހީމަ. ނުވަތަ ސަރުކާރުން އެކަމެއް ކޮށްދޭން ބޭނުންވީމަ އެ މީހުންނަށް ވާނީ. އެހެންވީމާ، ކިޔަވާކުދިން މިއަދު
މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން އިހުތިޖާޖުނުކޮށްފި ކަމަށް ވަންޏާ ކިޔަވާކުދިންގެ ކުރިމަގު ގެއްލިގެންދާނެ. މި ބިލުގެ ސަބަބުން
ގެއްލުންވާނީ އެތާ ބޯޑުގައި ތިބި މީހުންނަކަށް ނޫން. ނުވަތަ ބޯޑުގައި ޢައްޔަންކުރަން ކުރިއަށް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަލީ ނިޒާރަށް.
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޒާރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނަށް މި ހުށަހެޅިފައި އޮތް އިޞްލާޙަކީ އަޅުގަ ނޑު
އެއަށް ތާއީދުކުރި، ތާއީދުކުރާނެ އިޞްލާޙެއް ވެސް ނޫން. ދިވެހި ރައްޔިތުން ދަންނަން އެބަ ޖެހޭ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ހިތްހަމަޖެހޭ މި ގާނޫނުހަދާ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުން ހުށަހެޅިގެން މި ދާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ތާއީދުނުކޮށް މި ވާހަކަދައްކާ
ބިލުތަކަކީ، ހަމަ ކަ ނޑައެޅިގެން މި ބޭފުޅުންގެ ސިޔާސަތުތައް، މި ބޭފުޅުން ބޭނުންވާ އުސޫލުގައި ވެރިކަންކުރުމަށް
ޓަކައި، ފަސޭހަވުމަށް ޓަކައި މި ބޭފުޅުން ހުށަހަޅަމުންގެންދާ ބިލުތަކެއް. މީގައި ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ޤައުމީ
ޔުނިވަރސިޓީއަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުސްތަޤުބަލަށް ޓަކައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް ތަޢުލީމު
ދިނުމަށް ޓަކައި އުފެދިފައި އޮތް މުއައްސަސާއެއް. އެ މުއައްސަސާ ސިޔާސީވެގެންދިއުމަކީ އޭގެ ނުރައްކާ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ފޯރާނެ ކަމެއް. އޭގެ މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ސިޔާސީކުރުމުގެ
ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދާނީ، އެތާ ކިޔަވާކުދިންނަށާއި އަދި ދެން ވެސް އެތާ ކުރެވޭ ރިސަރޗުތަކަށް ވެސް ސިޔާސީ ކުލަ
ޖެހިގެންދިޔުން. މީ ނުރައްކާތެރި ކަމެއް. މީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހައިރާންނުވާންޖެހޭ ކަމަކީ ޒިންބާބުވޭގެ ގާނޫނުހަދާ
މަޖިލީހުން މިފަދަ ކަމެއް ނިންމިޔަސް، ބުރުންޑީގައި، ކެންޏާ ގައި މިކަހަލަ ކަންކަން ހިނގައިދިޔަޔަސް ހައިރާންވާ ބަޔަކު
ނޫޅޭނެ ދުނިޔޭގައި. މި ރާއްޖޭގެ ރައް ޔިތުން ވެސް މިހާރަކު މި ގާނޫނުހަދާ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރަށް ހުށަހަޅައިގެން މި
ގެންދާ ކަންތައްތަކަށް ހައިރާނެއް ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް ނުވޭ މި ކަމުގައި؛ ދެން ވާހަކަދައްކަން އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާ ތިބީތީ. އަދި މިތާ ތިބެވޭތީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި ވާހަކަ ދައްކަން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ ދައްކަމުން މި ދަނީ. އެހެންނަމަވެސް މިދެންނެވިހެން މިއީ އާ ކަމެއް ނޫން. މިކަން ވާނެ.
45

ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، މިހާރު މި ރާއްޖޭގައި މި އޮތް ސަރުކާރަކީ ޑިމޮކްރެޓިކް އުސޫލުތަކާ ބީރައްޓެހި
ސަރުކާރެއް. މި ބޭފުޅުން ގަބޫލުކުރެއްވި އުސޫލުތަކެއް ނޫން. މި ފެހި ޤާނޫނުއަސާސީ ހިތްޕަވައިގެން މިހެން
ދިއްކޮށްލާފައި ވާހަކަދެއްކިޔަކަސް މީގައި ހުރި އެއްޗެއްސަކީ މި ބޭފުޅުންނަށް ހަޖަމުކުރެވުނު އެއްޗެއްސެއް ނޫން. މީ
ގަދަކަމުން، ބަޔަކު ގަދަކަމުން ގެނައި ޤާނޫނުއަސާސީއެއް މީ. މި ޤާނޫނުއަސާސީ ގެނައުމުގައި މިއަށް ހުރަސްއެޅި
ބޭފުޅުން މިއަދު މިތާ ތިއްބަވައިގެން ބިލުތަކާ އެއްޗެހި ހުށަހަޅަމުން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަމަކީ މީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުރީގައި ވެސް ދެންނެވިހެން ހައިރާންވާންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. މިކަން މިހެން ހިނގާނެ. އަދި ކުރިއަށް އޮތީ ވެސް
ނުރައްކާތެރި ދުވަސްތަކެއް. މި ރާއްޖެ ދާން މިދާ ހިސާބު އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްވެސް މީހަކަށް ވަޒަން ވެސް ނުކުރެވޭނެ.
އެހާ ނުރައްކާތެރި ހިސާބަށް މި ރާއްޖެ ދާން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އިންތިޚާބުތަކުގައި 2013 ވަނަ އަހަރު
ރާއްޖޭގައި ބޭއްވުނު ރިޔާސީ އިންތިޚާބުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޕޯސްޓަރުތަކުގައި، އަޅުގަ ނޑުމެންވި ވަޢުދުތަކުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ދެންނެވިން ރައްޔިތުންނަށް މި ރާއް ޖޭގެ ޖުޑީޝަރީއެއް ކަމަކުނުދެއޭ. އިޞްލާޙު ކުރަންޖެހޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ވެރިކަމަށް އަންނަން މި އުޅެނީ މި ރާއްޖޭގެ ޖުޑިޝަރީ އިޞްލާޙުކުރާށޭ. މި ރާއްޖޭގައި ހުރި
މުއައްސަސާތައް، މިނިވަން މުއައްސަސާތައް މިނިވަންކުރާ ށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވާހަކަ ރައްޔިތުން އަޑުނޭހުމުގެ
ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދިޔައީ މި ސިޔާސަތު، މިކަހަލަ ރައްޔިތުން ނުރުހޭ ކަންތައްތައް މި މަޖިލީހުން ހިނގާ ގޮސް،
ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ކުޅެ، މުޅިން އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންނުވާ ގޮތަށް މިކަންވެދިޔުން. މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މިދެންނެވިހެން، އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަން މިހެން ވާނެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ބުނެދިނިން. އަޑުނޭހުމުގެ
ނަތީޖާއަކަށް މިކަން ވީ. އަޑުއެހި ރައްޔިތުން އަޑު އެހި. އަދި އިންތިޚާބަށް ވެގެންދިޔައީ ވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން
ރައްޔިތުން ދެނެތިބެ މި ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ދެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން، މި ރާއްޖެ މި ދާ ގޮތަށް
ގޮއްސިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެއްވެސް މިނިވަން މުއައްސަސާއެއް ނޯންނާނެ މިނިވަންކަމުގައި. ނިކަން ބައްލަވާ!
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަން. އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުން މިހާރު ނިންމަވަމުން އެ ގެންދާ ނިންމެވުން. ނިކަން ބައްލަވާ!
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން. ނިކަން ބައްލަވާ އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލް. މީގައި ކޮންތަނަކުންތޯ، ކާކުތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން
ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ބަހެއް ބުނެލާނީ. ނެތޭ. މީ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ގޮފިތަކެއް މިހާރު. ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ބޭބޭފުޅުން އެ ތިއްބަވަނީ.
އިހަކަށްދުވަހަކު އިންތިޚާބުތަކަށް ވާދަކުރައްވައިގެން ފެއިލްވެވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުން އެ މަޤާމުތަކަށް. ކިހިނެއްތޯ
ރައްޔިތުންނަށް ބަހެއް ބުނެދެވޭނީ. ނުބުނެދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މި ކަންތައްތަކަކީ މީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާނެ ކަމަށް. މި ކަންތައްތައް ހިނގާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ބުނެދިން
ކަންތައްތަކެއް. އަދިވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަނދާން މިކޮށްދެނީ، މި ކަންތަކުގައި ހަނދާން އަޅުގަ ނޑު މި ކޮށްދެނީ
މިކަންތައްތައް މިހެން ގޮއްސި ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެން އޮތް ހިސާބެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޭނގޭތީ ރައްޔިތުން
ނިކަން ވިސްނާވަޑައިގެން ދެންވެސް ހުރި އިންތިޚާބުތަކުގައި ވޯޓުދެއްވުމުގައި ވިސްނަވާށޭ. މީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖެ
46

މި ގެންދާ ހިސާބަށް ދެން ގެންދާނޭ އަދިވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ނިންމުންތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ނުރުހޭ ގޮތަށް
ނިންމައިފިއްޔާ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ހިސާބުން ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ މި ނިމުނީ. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ވެސް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ
ވަގުތު އެއްކޮށް ނިމުނީ. އެހެންކަމުން، ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އެ މާއްދާގެ
(ށ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތް ތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު
ނަންބަރު 3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގެ 3ވަނަ ކިޔުން
އިއްވަން.
9. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން
ˆ¯“¦•° ‡¬€ª‰¦•°€ªƒ¨ †¦‚°†¦‰¦•°ˆ¯“¦•° ‡¬€ª‚°
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެˆ§€¦†¦‹¬‡°†¬ˆª‚°:ވުން: ƒ¨”§•¦Œª‚°
‡¦…ªŽ¦‚‘ª‰¨‹¦Œާªƒެª†ªƒ¦‚© ˆ¯“¦•° ‡¦•° ‡¦‡¨“¦‰ª ‡¬–¬‚°‘§
އެޖންޑ އައިޓަމު 9 އަށް އަޅުގަ ނޑު މި ދަތުރުކުރަނީ. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން. ވޯޓު ނެގުމަށް
ޓަކައި ޖަހަންޖެހޭ ރަނގަބީލު ޖައްސަވާދެއްވުމަށް އިދާރީ މޭޒުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
-9.1 އެޖެންޑާ އައިޓަމު 9.1، ދުވަހުގެ މަސައްކަތްތުގެ ތެރެއިން ވޯޓުން ނިންމާ ހިސާބަށް ގޮސްފައިވާ ކަންކަމަށް
ވޯޓަށް އެހުން. މި އައިޓަމު ގެ ދަށުން މިއަދު 3 ވޯޓަކަށް ދަންނަވާލަން އެބަ ޖެހޭ. އެއީ މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011)ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ
ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙުގެ ގެނައުމުގެ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ނަގަންޖެހޭ 3 ވޯޓު. ދެ އިޞްލާޙު
ހުށަހެޅިފައިވޭ. އެހެންކަމުން، ފުރަތަމަ އޮތް އިޞްލާޙު އިއް ވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއްމަށް ދަންނަވަން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވައި، ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ އިޞްލާޙު؛ ބުނެވިދިޔަ ގާނޫނުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ 5 ވަނަ
ނަންބަރު އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން. 10ގެ (ށ)ގެ -5 ޞިއްޙީ ދާއިރާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
47

ދެންމެ އެ އިއްވެވި އިޞްލާޙާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 56
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 41
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 04
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 04
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 45
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 23
ޖުމްލަ: 45
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 56. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 41. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 4. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 4. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 45. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 23. ޖުމުލަ؛ 45. އެހެންކަމުން، މި
އިޞްލާޙު ފާސްވެއްޖެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އޮތް އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއްމަށް ދަންނަވަން.
48

އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވައި، ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ އިޞްލާޙު؛ ބުނެވެދިޔަ ގާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް
އިޞްލާޙުކުރުން. މަޤާމުގެ ގޮތުން ހިމެނޭ މެންބަރުން. -12 މަޤާމުގެ ގޮތުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢައްޔަންކުރާ
މެމްބަރުން ކައުންސިލުގައި ހިމެނޭނެއެވެ. (ހ) ޔުނިވަރސިޓީގެ ޗާންސެލަރ. (ށ) ޔުނިވަރސިޓީގެ ވައިސް
ޗާންސެލަރ. (ނ) ޑެޕިއުޓީ ވައިސް ޗާންސެލަރ، އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް އެންޑް ފައިނޭންސް. (ރ) ޑެޕިއުޓީ ވައިސް
ޗާންސެލަރ، ރިސަރޗް އެންޑް އިނޮވޭޝަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ އެ އިއްވެވި އިޞްލާޙާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 56
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 36
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 06
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 06
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 42
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 22
ޖުމްލަ: 42
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
49

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 56. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 36. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 6. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 6. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 42. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 22. ޖުމުލަ؛ 42. އެހެންކަމުން މި
އިޞްލާޙު ފާސްވެއްޖެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ މިއަދުގެ އެންމެ ފަހު ވޯޓަށް. މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2011 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް މަޖިލީހުން ގެންނެވި އިޞްލާޙާ އެކު ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 56
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 38
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 16
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 54
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 28
ޖުމްލަ: 54
50

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީ ހުގެ ޖުމްލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 56. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 38. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 16. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 54. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 28. ޖުމްލަ؛ 54. އެހެންކަމުން،
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ހުށަހަޅުއްވާފައި އިޞްލާޙު 3/2011)ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު، ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް މަޖިލީހުން
ގެންނެވި އިޞްލާޙާ އެކު މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ.
8. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-8.2 އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ކުރިމަތިލަނީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 8.2 އަށް އިންސާފުކުރުމަށް. ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009
(އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި
ގޮތިގެ ރިޕޓް. މި ރިޕޯޓް 6 ޖުލައި 2015 ގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވުނު. މި ބިލަށް އެއްވެސް
އިޞްލާޙެއް ލިބިފައެއް ނުވޭ. މި ރިޕޯޓް މަޖިލީހަށް ހުށަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު، ނިލަންދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ކޮމިޓީގެ ބަހުސްގެ
މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔައީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިފައި ހުރި އެކިއެކި ޚިޔާލުފުޅުތަކަކީ ވެސް
މި ބިލުގައި މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ހިމެނިފައި ހުރި މަފްހޫމުތަކާ ދާދި އެއްގޮތަކަށް ލިބިފައިވާ މަފްހޫފުތަކަށް ވުމާ
އެކުގައި ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންގެ މެދުގައި މަޝްވަރާކުރުމަށްފަހުގައި ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ބިލު ފާސްކޮށް ނިންމެމަށް.
އެހެންކަމުން، ކޮމިޓީގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން، ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެންނެވި 7 މެމްބަރުންގެ ތެރެއިން 5 މެންބަރުންގެ
އަޣްލަބިއްޔަތުން މި ބިލު މި އޮތީ ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާއިން ފާސްކުރުމަށްފަހު ފޮނުވާފަ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު މި
51

ފުރުޞަތުގައި މި ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތްތައް ކުރިއށް ގެންދިއުމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވާ އެއްބާރުލެ އްވުމަށާއި
އަދި އޭގެ އިތުރުން ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން ދެއްވާ އެއްބާރުލެއްވުމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް ޝުކުރު
ދަންނަވަން. މި ކޮމިޓީ ތަޅުމަށް ހުށަހެޅި ވާހަކަ ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް އަދިވެސް އެއް ފަހަރު ޝުކުރު ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ފުރުޞަތުގައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރަށާއި ނައިބު
މުޤައްރިރަށާއި ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި އެހެން މެންބަރުންނަށް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެ ކު ޝުކުރު ދަނަނަވަން. މި
ރިޕޯޓަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އެއީ ޕީ..ޕީ.އެމަށް 22 މިނެޓު 59 ސިކުންތު.
އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 14 މިނެޓު 29 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 7 މިނެޓު 15 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓު 18
ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް 3 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 3 މިނެޓު.
އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަނީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މިއަރުވަނީ ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކަށް.
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު) އަށް ގެނެވުނު
އިޞްލާޙު އިޤްތިޞާދު ކޮމިޓީން ނިންމަވައި މަޖީލީހަށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަޅުމަށް ފޮނުވާފައިވާ ރިޕޯޓް
ފޮނުވައިދެއްވީތީވެ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރާއި ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އެނގި ވޑާއިގަންވާނެ ފަދައިން، 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު) އަށް މިގެނެވިދިޔަ އިޞްލާޙަކީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ ނިސްބަތުން އެންމެ އިންސައްތަ ގިނަ އަދަދަކަށް ވާ ދިވެހި ޒުވާނުން، ޚާއްޞަކޮށް މާލޭގައި
ދިރިއުޅުއްވާ އަދި އަތޮޅުތަކާއި ރާއްޖޭގެ އެކި ރަށްތަކުގައި ދިރިއުޅުއްވާ ދިވެހި ޒުވާނުންގެ ތެރެއިން ގިނަ އަދަދެއްގެ
ބަޔަކު، ޝައުގުވެރިކަމާ އެކު ގައި 18 އަހަރުން މަތީގެ ޒުވާނުން އެއްގަމު އުޅަނދުފަހަރު ދުއްވުމުގެ ޝައުޤު ވެރިކަމާއި
ފޯރި އެބަހުރޭ. މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޚާއްޞަކޮށް ރަމްޟާން މަހުގައި މާލެއިން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ. ޚާއްޞަކޮށް
މި ތޮއްޖެހިފައިވާ މާލޭގެ ހަނިމަގުތަކާ އަދި ފުޅާކޮށް ނަމަވެސް ހުރި މަގުތަކުގައި ޕާކިން އޭރިއާތައް އުފެދި، އެ
އޭރިއާތަކުގައި ސައިކަލާއި އަދި އެނޫންވެސް ވެހިކަލްތައް ބަހައްޓަން ދިމާވުމާ ގުޅިގެން، ވޭތުވެދިޔަ ވިއްސަކަށް އަހަރު
އައި ބަދަލުތަކާއި އަދި އެކަމާ ގުޅިގެން އުފެދިގެންދިޔަ ބައެއް ކަހަލަ ދަތިތައް އެއީ ދިވެހި ރައްޔިތުން
ހިއްސާކޮށްފައިވާނެ ދަތިތަކާއި އުނދަގޫތައް. މި މައްސަލައި ގައި ، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މި ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނެވުނީ
52

ރާއްޖޭގެ އަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، ޚާއްޞަކޮށް ޒުވާނުންގެ އުއްމީދު، ޒުވާނުންގެ މާދަމާގެ އުޖާލާ ދަންމަރު،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައީސް، އޮނަރަބަލް ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް އެ މަނިކުފާނު ދާދި ފަހުން ދިވެހި ޒުވާނުންނާ
ބައްދަލުކޮށްލި ބައްދަލުކޮށްލުމުގައި ވިދާޅުވެދެއްވި ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ޒުވާނުންނަށް، ޚާއްޞަކޮށް ދެ ފުރޮޅުލީ
އެއްގަމު ދުއްވާ އެއްޗެހީގެ ޖޫރިމަނާ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދަކަށް އަރާފައި ހުރިކަން އެ މަނިކުފާނަށް އެނގިވަޑަ އިގަންނަވައޭ.
އެކަމާ ގު ޅިގެން އެފަދަ ކަންތައްތަކަށް ލުއިދެއްވުމުގެ ވާހަކަ އެރޭ ވަރަށް މުޠުލަބުކޮށް ސާފުކޮށް ވިދާޅުވެދެއްވި. އަދި
އެއާއެކުގައި ލައިސަންސް ނެތި، ނުވަތަ ލައިސަންސްގައި ޖެހިފައި ހުންނަ މައްސަލަތަކަށް ވެސް ކުރެވިފައި ހުންނަ
ޖުރިމަނާއެއް ހުރޭ. ޓްރެފިކުގެ ގާނޫނާއި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުން، އުޅަނދެއް ޕާކުކުރަންވީ
ތަނެއްގައި ނޫން ތަނެއްގައި ޕާކުކޮށްފައި ހުރުން، ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރުމުގެ ސަބަބުން އޭގައި ޖަހަންޖެހޭ
ސްޓިކާއެއް އޮވޭ. އަދި ސްޓިކާއަށް ޖޫރިމަނާތަކެއް އަރާ. އެހެންވީމާ، މި ސްޓިކާތަކަށް އަރާފައި ހުރި ޖޫރިމަ ނާ ނުދެއްކި
ތިބި އެތަކެއް ހާސް ޒުވާނުން ތިބިކަން ރައީސް ޔާމީނަށް އެނގި ވަޑައިގެން އެ ޒުވާނުންނަށާއި އެ ޢާއިލާތަކަށް ދެވޭނެ
ލުޔެއް؛ އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިފައި އޮތް ގޮތުގައި ބައެއް ޒުވާނުން އެބަ ތިބި ސާޅީސް ހާހާއި އަށްޑިހަ ހާހާ
ދޭތެރޭގައި ޖޫރިމަނާ ދައްކަންޖެހޭ ޒުވާނުން ވެސ. ޢާއިލާގެ ފުދުންތެރިކަން ހުންނަ ނިސްބަތާއި މިންވަރަށް ބަލާ ކަމަށް
ވަންޏާ މިފަދަ އަދަދެއް ދެއްކުމަކީ ނުކުޅަދާނަ ކަމަކަށް ވާނެ ވަރަށް ބައިވަރު ޢާއިލާތަކާއި ޒުވާނުން ތިބިކަން. އެފަދަ
ފަރާތްތަކަށް ލުޔެއް ދެއްވުމަށް ޓަކައި ނެންގެވި ވަރަށް މުހިއްމު ފިޔަވަޅެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަދި އެމަކަށް
ޓަކައި މުޅި ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕު ރައީސް ޔާމީނަށާއި އެ މަނިކުފާނުގެ ޒުވާން ކެބިނެޓަށް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
ޝުކުރު ދަންނަވަމުން އަބަދުވެސް ދިޔައީ . ނަމަވެސް މި އިޞްލާޙު މިހާރު ނިމިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުނު
ގޮތަށް ކޮމިޓީ ރިޕޯޓް އައިއިރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕަށް ފާހަގަކުރެވޭ މުހިއްމު ނުކުތާއެއް އޮތް
ކަމުގައި ދަންނަވާލަންޖެހޭ. އެ ނުކުތާ އެގޮތަށް ފަހުން ކޮންމެވެސް އެއް ބޭފުޅަކު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނެ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޗްފީ ވިޕް ޖަމީލް ޢުޘްމާނަކީ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަކީ، ޖަމީލް ޢުޘްމާން ގެމަނަފުށީ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މި މަސައްކަތްޕުޅު ކުރިއަށް ގެންދަވާތީ އެ މަނިކުފާނަށް އަޅުގަ ނޑު އަބަދުވެސް ޝުކުރު
ދަންނަވަން. ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އިސްވެގަތީ މި ވާހަކަ މިހެން ދަންނަވާލުމުގެ ނިޔަތުގައި. އެއީ މި އަދު މި
އިޞްލާޙު ކޮމިޓީން ނިންމިފައި އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް މި އޮތް ރިޕޯޓް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ
އަޅުގަ ނޑުމެން އަނބުރާ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވާލަން އެބަ ޖެހޭ. ސަބަބަކީ މި މާއްދާގެ 7 ގައި ބަޔާންކުރާ، (ށ) ގައި
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރާ ފަރާތް މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ޖޫރިމަނާކުރުމުގެ ނުވަތަ އެ މީހެއްގެ
ލައިސަންސުން ޕޮއިންޓު އުނިކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު މިނިސްޓްރީއަށް ނުވަތަ މިނިސްޓްރީން ކަ ނޑައަޅާ ފަރާތަކަށް؛
މިހާރުވެސް ޙަޤީޤަތަކީ ދަންނަވާލަން ބޭނުން ނުކުތާއަކީ، މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރިޔަސް ބޭ ނުންހާ ތާކު، ބޭނުން ގޮތަކަށް
ޕާކެއް ނުކުރެވޭނެ. ޕާކުކުރިޔަސް މަނާވާނެ. އަދި ލައިސަންސުން ޕޮއިންޓު ވެސް އުނިކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު އޮންނާނެ.
53

މާނައަކީ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކެއް ނުކުރެވޭނޭ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގާނޫނަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙުން. އެއާ ވިދިގެން
އަޅުގަ ނޑަށް ގަބޫލު އެބަ ކުރެވޭ މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި މި ބުނާ، މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ކުރިން ގަވާއިދާ
ޚިލާފަށް އެއްގަމު އުޅަނދު ޕާކުކުރުމުގެ ސަބަބުން ޖޫރިމަނާކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުން ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި މި ގާނޫނަށް
ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ނިޔަލަށް ދައްކާފައިނުވާ ފައިސާ މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމާއެކު މާފުވީއޭ. މާނައަކީ މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ނިންމާ ތަނުން މާފުވީ. ނަމަވެސް އޭރުގައި ކުޑަ އުނިކަމެއް އެބަ އުޅޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނާއި ޤައުމު ދެކެ ވަރަށް
ލޯބިވާ މެންބަރުންތަކެއް. އަޅުގަ ނޑު ފަޚުރުވެރިވަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ
ވިސްނުންފުޅު ތޫނުވުމާ އަދި ރައްޔިތުން މިފަދަ ކަންތައްތަކުގައި އެ މެންބަރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާލިމެންޓްރީ
ގުރޫޕުގައި މި ދައްކަވާ ޝައުޤުވެރިކަން. އެ ބޭފުޅުން ގެންނަވާ ނުކުތާއެއް މިއީ. ޚާއްޞަކޮށް ރައީސް ޔާމީން
ޒުވާނުންނާ ބައްދަލުކުރައްވަފާއި ވިދާޅުވެދެއްވާފައި ވާ ނުކުތާއެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަނދުމަނެތި މި އިޞްލާޙުގެ
ތެރެއަށް ނުލެވި އޮތީ. މާނައަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިޞްލާޙު ފޮނުވުނު އޭރިއާގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަން މި
ކުރެވުނީ. ނަމަވެސް މެންބަރުން މިކަން ފާހަގަކުރައްވައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ގެނެސްދެއްވީ މީގައި މި
އޮންނަ ޖޫރިމާނާކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުން، އެއީ ޕާކުކުރުމުގެ ސަބަބުން އޮންނަ ނުކުތާގެ އިތުރަށް، ލައިސަންސް
ހިފެހެއްޓުމުގެ ސަބަބުން ވެފައި އޮންނަ ޖޫރިމަނާ ވެސް އިތުރުކޮށްދީގެން ނޫނީ މީގެ ފުރިހަމަކަމެއް ދިވެހި ޒުވާނުންނަށް
ނާންނާނޭ. ލައިސަންސްސް ނެތި މި އޮންނަ ޖޫރިމަނާ. ޖޫރިމިނާއަކުން ބަޔަކު ލުއިކޮށްދިނުމަށް ރައީސް މި
ބޭނުންފުޅުވަނީ މި ކަމުގައި. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޔާމީން މި ބޭނުންފުޅުވަނީ ޒުވާނުން މި ޖޫރިމަނާއިން
ސަލާމަތްކޮށްދޭން ކަމަށް ވާނަ މަ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ގަބޫލުކުރައްވަނީ މީގެ ފުރިހަމަ މަފްހޫމު، އަދި މި ނުކުތާ
އިތުރުކޮށްލަން ތިމަންނާމެން އެބަ ބޭނުންވެއޭ. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި މައްސަލަ؛ ކޮމިޓީން މި
ފޮނުއްވި ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ އިޙްތިރާމާއެކު އެ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް ޝުކުރުއަދާކުރާ ހާލު، އަނބުރާ ކޮމިޓީ
ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވައިލެވޭނެ ގޮތެއް އޮތްކަމުގައި ވާނަމަ، އެގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅާލަން. އަޅުގަ ނޑުގެ ފަހަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގުރޫޕުގެ ފަރާތުން މި ހަމަ ރަސްމީކޮށް ހުށަ ވެސް ހަޅާނެ. ނަމަވެސް ތާއީދު ވެސް
ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އުއްމީދު ކުރަމުން، މި އިޞްލާޙު މިގޮތަށް ގެންނަންޖެހޭކަން ދިވެހި އެންމެހައި ޒުވާނުންނަށް
ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅައިދިނުމުގެ ޝަރަފު މި އުފާވެރި ދުވަހު ލިބިގަންނަމުން އަޅުގަ ނޑު
ވާހަކަ ކުރުކޮށްލަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
54

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދާދި ދެންމެއަކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕީ.ޖީ ލީޑަރު، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު،
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނިހާން ޙުސައިން މަނިކު އެ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް
ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން. އުސޫލެއްގެ މަތިން ބަލާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ޒުވާނުންނަށް މި ހޯދައިދޭން އުޅޭ ފުރުޞަތުގެ ޙަޤީޤީ ލާބަޔާއި މަންފާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަދި މި ބިލަކުން ފުރިހަމައަށް
ނުލިބޭ. އެހެން މި ދެންނެވީ މި ގާނޫނުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި މި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އެއްގަމު
އުޅަނދު ޕާކުކުރުމުގެ ސަބަބުން ޖޫރިމަނާކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި މާފުވެގެންދާ ހިނދު،
ލައިސަންސްގެ ގޮތުގެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެތައް ޒުވާނުންނެއް އެބަ ތިބި ހަތްދިހަ ހާހުން، އަށްޑިހަ ހާހުން
ޖޫރިމަނާވެފައި ތިބި ޒުވާނުން އެބަ ތިބި. އެ ހުރިހާ ޖޫރިމަނާތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފިލުވައިދީގެން ނޫނީ އެ
ޒުވާނުންގެ ސިނކުޑިތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލުޔެއް ހޯދައި ނުދެވޭނެ. ދިރިއުޅުމުގެ ކަންތައްތައް ހުންނަ ގޮތުން ވަރަށް
ނިކަމެތި ހާލުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ޒުވާނުން އުޅެމުން މި ދަނީ. އެ ޒުވާނުންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދީ،
ޒުވާނުންނަށް ހުރި މިފަދަ ދަތި އުނދަގޫތައް ފިލުވައިދީގެން ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވާ މަޤްޞަދާ ހަމައަކަށް
ނުދެވޭނެ. އަދި ހަމައެއާއެކު މި ގާނޫނުގެ 8 ނަންބަރަށް ދާއިރުގައި މި އޮތީ އަރިމަތީ ސުރިޚީގައި "ގިނަ ދުވަސްތަ ކެއް
ވަންދެން މަގުމަތީގައި ޕާކުކޮށްފައި ހުންނަ އުޅަނދު". މި ސުރުޚީގެ ދަށުން އެއްގަމު ދަތުރުކުރުމުގެ ނިޒާމު ހިންގުމަށް
ޓަކައި މިނިސްޓްރީން ނުވަތަ މިނިސްޓްރީން ކަ ނޑައަޅާ ފަ ރާތަކުން ޕާކުކުރުމަށް ކަ ނޑައަޅާފައި ވާ ތަނެއްގައި ވެސް ؛
މީގެ ޕޮއިންޓަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕާކުކުރުމަށް ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ތަނެއްގަ އި ވެސް އެއްގަމު ގައި ދުއްވާ އުޅަނދެއް
މެދުކެނޑުމެއް ނެތި ބޭއްވޭނީ އެންމެ ގިނަވެގެން 7 ދުވަހުގެ މުއްދަތަށޭ. މިކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފުންކޮށް
ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. މިއީ ހުއްދަ ދީފައި ހުރި ޕާކިން ޒޯންތަކުގަ އި ވެސް 7 ދުވަހަށް ވުރެ ގިނަ ދުވަސް ވަންދެން
ބެހެއްޓުމަކީ މަނާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތިގައި މި ކޮމިޓީއަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އަނބުރާ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވާލަންޖެހޭ ރިޕޯޓެއް. އަދި މިކަމާ ދޭތެރޭ ފުންކޮށް
ވިސްނުމަށްފަހުގައި އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަށް ، މި ގާނޫނަށް ބޭނުންވާ ލުއިކަން ލިބިގެން އައުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު އެދޭއެދުން. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕީ.ޖީ ލީޑަރު ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުއްވުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
55

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ފު ރުޞަތުއަރުވަނީ ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ
ޢާރިފަށް.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ދެންމެ ހުށަހެޅުނު ހުށަހެޅުމަށް ތާއީދުކޮށްލަންވެގެން ފުރުޞަތު ހޯދީ.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މޫސާމަނިކަށް.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މި ބިލަށް ވާހަކައެއް ދައްކަން، މި ރިޕޯޓަށް ވާހަކަދައްކަން މި ތެދުވީ
ހަމަ މި ގާނޫނަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް އިޞްލާޙު ހުށަހަޅާފައިވާނެ. އަދި އެ އިޞްލާޙަލީ އަޅުގަ ނޑު އަނެއްހެން މާ ބޮޑު
ވަޢުދަކާ އެ ކީގައި ހުށަހަޅާފައި އޮތް އިޞްލާޙެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް ރައްޔިތުންނަށް އާއްމު ފައިދާއަކަށް ޓަކައި
ހުށަހެޅި އިޞްލާޙެއް. އެ އި ޞްލާޙު ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ދުވަހު މި ތަނުން، މި މަޖިލީހުގައި ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ
މެންބަރުން އެ އިޞްލާޙު ބަލައިގަތުމަށް ދެއްވި އެއްބާރުލު މަށް ވަރަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީ ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އެހެންނަމަވެސް، އެ އިޞްލާޙު އޮތްގޮތަށް އޮ ވެ ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ވީއިރު ގައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީއަށް، ނުވަތަ އެ ދިޔަ
ކޮމިޓީއަކުން އެ ކަމާ ނޫޅެ ކުއްލިއަކަށް އެހެން އިޞްލާޙެއް ނިމިގެން އަޔަތީ ހިތާމަކުރަން. ކަންކަމުގައި ގާނޫނު
ހަދައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަންތަނަށް އިޞްލާޙު މި ލަނީ ހަމަ ރައްޔިތުން އޭގެ ބޭނުންވާތީ. ދެން މިއަދު ކުރާނެ
ކަމެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑަކީ އަނެ އްހެން ޕާޓީއެއް އޮތް މީހެއް ނޫން. އެންމެ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނަ މީހެއް. ތި ބޭފުޅުން
މިކަމުގައި އެހީތެރިވެދިނިއްޔާ އެކަން ވާނީ. އެވެސް ހަމަ ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ކުރާ ކަމެއް. އެ އީ ޒުވާނުންނަށް
އެކަންޏެއް ނޫން އެކަން އޮތީ. މުޅި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ، ރާއްޖޭގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަށް ބަދަލުގެނައުން.
އަޅުގަ ނޑު އެހެން މި ދަންނަވާލީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑު އެދެން ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރަށް އަދި އެ އިޞްލާޙު
އަވަސްކޮށްލައިގެން ގެނެސްދިނުމަށް. ދެން ގެނެވޭއިރު އެ ކަމަކު މި ރަމަޟާން ރޯދަމަހު ތި ބޭފުޅުން ކޮމިޓީގެ
މަސައްކަތްތައް ނިންމާއިރުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ ވިދާޅުވި ވަޢުދުތަކަށް ރަނގަޅަކަށް ރައީސާ އެކީގަ އި
56

މުލިއާގޭގައި ބައްދަލުކުރައްވާފައި ލިޔުމަކުން ގެނެސްގެން އެކަން ކޮށްލައްވަން. އެއީ އެ މަނިކުފާނަށް ކޮންމެހެން
ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް އޮޅުވާލައިގެން މިތާ ކަންތައްތައް ކޮށްގެން ގެނައިމަ މިކަހަލަ ކަންތައް ކުރަން މި ޖެހެނީ.
ކުއްލިއަކަށް އަނހާ ސަހަރޯ! މިހާރު ވަރަށް ބޮޑު ގޯހެއް ، މި އޮތީ އެއް އިޞްލާޙު ނުލެވިއޭ ކިޔާފައި ލީޑަރު
ފުންމައިގެން ތެދުވެ، ހޭނެތޭ ހިސާބަށް ދިޔައިމަ އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ނޫން. އެއަށްވުރެ މާ ރަނގަޅަށް
ޕާލިމެންޓްރީ ގުރޫޕުގެ މެޖޯރިޓީ މިތާ އެބަ އޮވޭ. ކަން ކުރެވެން އެބަ އޮވޭ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ރަމަޟާން، ރޯދަމަހު މި
ހުރިހާ ކަންތައް މިގޮތަށް ކުރުމަށް ވުރެ ރަނގަޅުވާނެ ސީދާ ބޭނުންވާ ގޮތަށް ގެނެއްޔާ. އެއީ އެކަން ކުރާ ގޮތަކީ.
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އެދެން އެކަން އެގޮތަށް ކުރުން. އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ދެން ދަންނަވާލަން އޮތީ، ތި ގާނޫނަށް
އިޞްލާޙު ލާއިރުގައި ނިކަން ލައިދެއްވަބައްލަވާށޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރާ ބެހޭ ގާނޫނުގައި އޮންނާނެ އަގު
ކަ ނޑައެޅުން. މިހާރު އަޅުގަ ނޑަށް ފެނިގެން މި ދަނީ އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން ހުޅުމާލޭގެ ބަސް ދަތުރުގެ އަގު
ކަ ނޑައަޅަމުންދާ ތަން. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ކަމެއް ނޫން އެއި އްޔަކީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީއަށް
މިހާރު ނަމަ، ޓްރާންސްޕޯޓް އޮތޯރިޓީއަށް ދީފައި އޮންނަ ބާރެއް އެއީ. އެހެންވީމާ، އަމިއްލައަށް ދަތުރުފަތުރުކުރާ
ކުންފުނިތަކަށް، އާއްމު ދަތުރުފަތުރުގެ އަގު ކަ ނޑައެޅުމުގެ ބާރު ދޫކޮށްލުމަކީ ކަ ނޑައެޅިގެން ގާނޫނާ ޚިލާފު ކަމެ އް.
އެހެންވީމާ، އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން ހުޅުމާލޭގެ ދަތުރުތަކަށް ގެނައި އަގުގެ ބަދަލު، ކަ ނޑައެޅިގެން ސަރުކާރުގެ ތެރެއަށް
ވައްދައި ގަވާއިދުން އެކަން ކުރުމަކީ އަޅު ގަ ނޑު އެދޭ ކަމަކަށް ވާތީ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ. ޚާއްޞަކޮށް މި ކަމުގައި
ޕީ.ޖީ ގުރޫޕުން ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް، ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ޕީ.ޖީ ގުރޫޕަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އެދެން. ހަމައެއާއެކީގައި
އަޅުގަ ނޑު ވެސް އިރާދާކުރެއްވިއްޔާ އަދި ވަރަށް އަވަހަށް ހުށަހަޅާނަން ބިލެއް. ދިވެހިރާއްޖެއިން ރާއްޖެއިން ބޭރަށް
ދަތުރުކުރާ މީހުންނާއި ރާއްޖޭގެ އެތެރޭގެ އުދުހުމުގެ ދަތުރުތަކުގެ އަގުތައް އެއް އުސޫލަކުން ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރު. މިހާރު
މި އޮންނަނީ އެއަރލައިންތަކަށް އެކަން ދޫކޮށްލާފަ. އޭގެ ސަބަބުން އެ މީހުން ބޭނުން ގަޑިއެއްގައި ބޭނުން އަގެއް
ޖައްސަމުން މި ގެންދަނީ. ކުރިއަށް 6 މަސްދުވަހަށް ޓެރިފް އިޢުލާނުކޮށްގެން ނޫން ގޮތަކަށް އެކަން ނުކުރެވޭ ގޮތަށް
ކުރާނަން. އަޅުގަ ނޑު އުއް މީދުކުރަން އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަދެއްކުމާ ގުޅިގެން ސަރުކާރުން މިކަމާ ދޭތެރޭ
ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމަށް. އަދި ނުވިސްނިޔަސް އެ ބިލު ލުމުގެ ފުރުޞަތު އެބަ އޮތް. އެކަން އަޅުގަ ނޑު ކުރާނެ
ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވާލަން. ވަ ރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑުގެ ބިލު ނިންމާލަދެއްވުން އެދޭ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފައިޞަލް ނަސީމަށް.
57

ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ފައި ޞަލް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އެއްގަމުދަތުރު ފަތުރުގެ ގާނޫނަށް މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ
އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. ޚާއްޞަކޮށް ޒުވާނުންނާ އަދި އެކި އުމުރުތަކުގެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް
ދިމާވެފައިވާ ޖޫރިމަނާގެ ކަންތައްތަކަށް ޙަ އްލެއް ހޯދައިދެއްވާތީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ އެންމެން ވެސް އުފާކުރާ
ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު މީގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ތަންކޮޅަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މިކަމަށް ޙައްލެއް
ހޯދައިދިނުމަށްފަހު ދެން ކަންތައްތައް ވެގެންދާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިންތިޒާމްތަކެއް އެބަ ހަމަޖެއްސޭތޯ.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަށީގެންވާ އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަނުޖެއްސޭ ކަމަށްވަންޏާ އަބަދުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ހުރިހާ ރައްޔިތުން ވެސްވާނީ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ކަންތައްތައް ކުރާ ބައެ އްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިގެންދާނީ. އަބަދުވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ މިކަހަލަ ބިލުތައް، މިކަހަލަ އިޞްލާޙުތައް ފާސްކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަމާ އެއްކޮށް ޖޫރިމަނާ
މާފުކުރުމާ އެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަވަސްވެގަންނަން އެބަ ޖެހޭ ކީއްވެގެންކަން މިކަންތައްތައް ދިމާވީ ، މިކަމަށް
ޙައްލެއް ހޯދުމުގެ ގޮތުން. އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ޔަޤީން މިހާރު މި އޮތް ގޮތަށް މާލޭގެ ޕާކުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ދާ ކަމަށް
ވަންޏާ ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން ޖެހޭނީ މާލޭގެ ތެރޭގައި ވެސް ގިނަ
މަގުމަގު ގައި ހިނގާފައި އުޅެން. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުން މިއާއެއްކޮށް އަވަސްވެގަތުމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގޮވާލަން
އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖައްސަން، ޕާކުކުރެވޭނެ ގޮތެއް. ރައްޔިތުންނަށް ގަވާއިދާ އެއް ގޮތަށް އުޅެވޭނެ ގޮތަށް
މަގުފަހިކުރުމަކީ އެއީ ސަރުކާރުން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ މާލެއަކީ ކުޑަ ތަނެއްކަން. އަދި
ހުޅުމާލޭގެ ބްރިޖު ވެސް އެބަ އަންނަކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކޮށްގެން މި ތިބީ. އެއިން ވެސް ޙައްލެއް ލިބޭނެ ކަމަށް.
އެކަމަކު އެއީވެސް މުޅިން ޙައްލަކަށް އަދިވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން މާލޭގެ ތޮއްޖެހުމަށް. އެހެންވީމާ،
މިކަމަށް އަވަސްވެގަތުމަށް ގޮވާލަމުން އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ކޮޅު ނިންމާލަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑަވެލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޢާޒު މުޙައްމަދު ރަޝީދަށް.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޢާޒު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 އަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކަކީ
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަރަށް ބޮޑު ވަޢުދުފުޅެއް. ޒުވާނުންނަށް ޓަކައި
ވެވަޑައިގެންނެވި ވަޢުދެއް. މި ވަޢުދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަ ފުދިގެންދިޔުމަކީ ޒުވާނުން މިއަދު ވެސް ހަމަ ވަރަށް
58

ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. މީގައި ހަމަ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވެފައި މި ވަނީ ލައިސަންސް ނެތި ދުއްވި ފަރާތްތަކަށް
އެކަމުގެ ސަބަބުން އަރާފައި ހުރި ޖޫރިމަނާތަކާއި އަދި އޭގެއިތުރަށް ޕާ ކިން ސްޓިކާ އަށް ދައްކަންޖެހުނު ޖޫރިމަނާތައް
ވެސް މާފުކޮށްދޭ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނުގައި، މި އިޞްލާޙުގައި ފުރަތަމަ ހުށަހެޅިގެންދިޔައިރު ހަމައެކަނި
އެއްގަމު އުޅަނދުފަހަރު ޕާކުކޮށްގެން ޖޫރިމަނާ މާފުވާ ވާހަކަ ބަޔާން ކުރެވިފައި މި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ހަމަ ރައްޔިތުންގެ، ޒުވާނުންގެ ވިންދާ އެއްގޮތަށް މިއަށް އަނެއްކާ ވެސް އިޞްލާޙު
ގެނެސްގެން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވި ފަދައިން ލައިސަންސް ނެތި ދުއްވި ފަރާތްތަކުން އެ ޖޫރިމަނާ ވެސް
މާފުކުރެވިގެންދިޔުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ދިވެހި ޒުވާނުންގެ ނަމުގައި، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި
މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޒުވާނުންނަށް ޓަކައި މި
ދެއްވާ އުއްމީދުތައް ، އަޅުގަ ނޑުމެން ޒުވާނުންނަށް ޓަކައި މަނިކުފާނު ވެވަޑައިގަންނަވާ ޤުރުބާނީތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ
ހަނދާންނުނެތޭނެ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިއަދަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އުއްމީދުކުރި ހިސާބަށް އާދެވިއްޖެ. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 13 ޖުލައި 2015 ވާ ހޯމަ
ދުވަހުގެ ހެނދުނު 10:30 ގައި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
59